

Pojistněmatematická zpráva o důchodovém pojištění

2 0 1 4

M P S V

ODBOR SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ

Obsah

Obsah.....	2
Úvod	4
Základní informace o důchodovém systému	5
Popis systému.....	5
Základní důchodové pojištění.....	5
Důchodové spoření	8
Organizace a provádění důchodového pojištění.....	12
Legislativní změny přijaté od ledna 2009	13
Statistika	22
Příjmy a výdaje systému.....	22
Počet důchodců a důchodů	24
Výše důchodů	31
Krácení důchodu při předčasném odchodu do starobního důchodu.....	37
Diferenciace důchodů podle výše důchodu	38
Plnění mezinárodních úmluv o minimální výši důchodových dávek.....	40
Analýza efektivního věku odchodu do starobního důchodu a nastavení koeficientů pro úpravu předčasných a odložených starobních důchodů	43
Nastavení v rámci českého důchodového pojištění	43
Metodologie	44
Předpoklady analýzy.....	45
Výstupy	45
Základní rozložení efektivního věku odchodu do starobního důchodu	45
Charakteristiky osob s daným efektivním věkem odchodu do starobního důchodu.....	48
Shrnutí	91
Příloha 1 - Příklad výpočtu starobního důchodu	94
Zadání	94
Výpočet.....	94
Určení důchodového věku.....	94
Určení doby pojištění získané do vzniku nároku na starobní důchod	94
Určení rozhodného období	94
Určení ročních vyměřovacích základů pro jednotlivé kalendářní roky rozhodného období.....	94
Stanovení osobního vyměřovacího základu	95
Stanovení výpočtového základu	95

Stanovení procentní výměry starobního důchodu.....	96
Zvýšení procentní výměry za dobu výdělečné činnosti vykonávané po vzniku nároku na starobní důchod.....	96
Stanovení základní výměry starobního důchodu	96
Stanovení celkové výše starobního důchodu	96
Seznam grafů.....	97
Seznam tabulek	98
Seznam rovnic	102

Úvod

Již více než deset let (od roku 2002) MPSV pravidelně - v zásadě ve dvouletých intervalech - informuje veřejnost prostřednictvím Pojistněmatematických zpráv o problematice sociálního pojištění. Tato publikace navazuje na zprávu z roku 2012, která již byla monotematicky věnovaná pouze oblasti důchodového pojištění. Pro úplnost připomínáme, že MPSV splnilo příslib z roku 2012 a avizovaná specializovaná zpráva pro oblast nemocenského pojištění vyšla minulý rok, jedná se o „Analýzu vývoje nemocenského pojištění 2013“ a je dostupná na internetových stránkách MPSV (http://www.mpsv.cz/files/clanky/12643/Analyza_2013.pdf).

Tato zpráva, kterou právě studujete, vzniká v době, kdy se opět velmi živě diskutuje o budoucnosti důchodového systému a je možné, že v relativně krátkém časovém horizontu dojde k poměrně významným změnám. Diskuse probíhá především na půdě Odborné komise pro důchodovou reformu, která byla založena v květnu 2014. Veškeré informace o její činnosti (včetně mandátu, průběžných zpráv a dalších pracovních dokumentů) jsou veřejnosti přístupné na internetových stránkách MPSV (www.mpsv.cz). V této souvislosti je vcelku logické, že pro rok 2014 se zpráva soustředí spíše na základní popis a aktualizaci statistických dat. Jedna z klíčových kapitol - analýza vývoje systému v budoucnu - bude absentovat. Je to způsobeno tím, že omezená kapacita MPSV pro vypracování projekcí je nutně nasměrována téměř výhradně k výše zmíněné pracovní skupině. Nicméně vzhledem k transparentnosti a informační otevřenosti budou tyto projekce či vývojové scénáře odborné i laické veřejnosti poskytnuty. Ostatně již dnes jsou veškeré materiály Odborné komise pro důchodovou reformu zveřejňovány.

Nicméně i přes výše zmíněná omezení zpráva obsahuje analytickou kapitolu, která čtenáři podrobněji přiblíží okolnosti týkající se věku odchodu do důchodu v souvislosti s výhodností či nevýhodností, respektive motivací a načasováním odchodu do předčasného, řádného a odloženého odchodu do starobního důchodu.

Kromě toho tato zpráva samozřejmě obsahuje standardně aktualizované kapitoly zabývající se např. statistickými daty a popisující legislativní změny důchodového systému.

Pojistněmatematická zpráva o důchodovém pojištění 2014 je dokumentem MPSV - lze konstatovat již tradičním - přispívajícím k objektivní informovanosti o důchodovém systému důsledně se věnující „pouze“ popisu a analýze problematiky s maximální snahou vyvarovat se subjektivnímu pohledu či interpretaci. Domníváme se, že právě tento přístup je ta nejlepší služba veřejnosti a naší snahou je pokračovat v tomto úsilí i v budoucnu.

MPSV (a zvláště pracovníci odboru sociálního pojištění) přeje čtenářům, aby se publikace stala cenným zdrojem informací, a těšíme se na případné náměty ze strany odborné i laické veřejnosti pro další zprávy.

Základní informace o důchodovém systému

Popis systému

Současné uspořádání českého důchodového systému začalo vznikat v devadesátých letech minulého století. Byly postupně přijímány dílčí reformní kroky završené v roce 1995 přijetím zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) s nabytím účinnosti dnem 1. ledna 1996. Nicméně i následně docházelo a průběžně dochází k přijímání řady dalších reformních opatření za účinnosti tohoto zákona s cílem reagovat na měnící se skutečnosti (např. ekonomické, demografické, sociální) a zabezpečovat stabilitu a dlouhodobou udržitelnost a zároveň sociální adekvátnost důchodů.

Dalším výrazným okamžikem byl rok 2011, kdy byl přijat zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, který do povinného systému zavedl fondovou složku financování.

Základní důchodové pojištění

Základní důchodové pojištění je založeno na několika všeobecných principech, kterými jsou

- sociální solidarita,
- průběžné financování (od roku 2013 částečně i fondové),
- povinnost účasti pro všechny ekonomicky aktivní osoby (při splnění určitých podmínek),
- dávkově definované důchody (od roku 2013 částečně i příspěvkově definované - v souvislosti se zavedením tzv. II. pilíře),
- jednotnost systému a
- dynamická konstrukce, kdy řada prvků konstrukce výpočtu důchodu se každoročně „automaticky“ upravuje s přihlédnutím k ekonomickému vývoji.

Důchodový systém poskytuje náhradu příjmu v případech

- stáří (starobní důchod),
- invalidity (invalidní důchod) a
- úmrtí živitele (vdovský, vdovecký a sirotčí důchod).

Konstrukce výpočtu důchodů je dvousložková a probíhá podle následujícího vzorce:

Rovnice 1 – Stanovení výše nově přiznaného důchodu

$$NPD = ZV + PV, \text{ kde}$$

NPD – nově přiznaný důchod

ZV – základní výměra důchodu

PV – procentní výměra důchodu

Základní výměra je ve vzorci pro výpočet důchodu solidárním prvkem. Náleží ve stejné výši každému důchodci a její výše je stanovena jako 9 % průměrné mzdy¹.

---

¹ Průměrnou mzdou se rozumí součin všeobecného vyměřovacího základu pro rok, který o dva roky předchází daný rok a příslušného přepočítacího koeficientu. Všeobecný vyměřovací základ je na základě údajů Českého statistického úřadu o průměrné mzdě stanoven vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí.

Procentní výměra důchodu je závislá na délce doby pojištění a výpočtovém základu, který je odvozen od příjmů občana v průběhu jeho ekonomické kariéry v rozhodném období před přiznáním důchodu². Procentní výměra se stanoví:

Rovnice 2 – Stanovení výše procentní výměry důchodu

$$PV = ZPVZ \cdot VZ, \text{ kde}$$

PV – procentní výměra důchodu

ZPVZ – základní procento výpočtového základu

VZ – výpočtový základ

Základní procento výpočtového základu je stanoveno jako součin doby pojištění a procenta za rok pojištění. Doba pojištění je možné získat placením pojistného nebo formou náhradní doby pojištění. Ta představuje krytí definovaných sociálních situací, ke kterým může v průběhu pracovní kariéry dojít, ať už se jedná o péči o dítě nebo např. nezaměstnanost. U invalidních důchodů se k získané době pojištění připočte ještě dopočtená doba, která představuje dobu ode dne vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení důchodového věku, přičemž se jedná o důchodový věk žen stejného data narození, které nevychovaly žádné dítě.

Základní procento výpočtového základu se vypočte:

Rovnice 3 – Stanovení procenta výpočtového základu

$$ZPVZ = \text{int} \left(\frac{DP1 + 0,8 \cdot DP2}{365} \right) \cdot AR, \text{ kde}$$

DP1 – doba pojištění krytá ze 100 %

DP2 – doba pojištění krytá z 80 %

AR – procento za rok pojištění

Doba výdělečné činnosti (zakládající účast na důchodovém pojištění) se vždy započítává ze 100 %, stejně jako některé náhradní doby pojištění (péče o dítě do 4 let věku, péče o závislou osobu v příslušném stupni závislosti a základní vojenská služba). Ostatní náhradní doby pojištění jsou započítávány pouze z 80 %. Úhrnná doba pojištění je významná nejen pro určení výše důchodu, ale rovněž pro posouzení nároku na důchod. Zákon o důchodovém pojištění specifikuje minimální doby pojištění, které je nutné získat, aby nárok na důchod vznikl.

Celková doba pojištění stanovená ve dnech je vydělena číslem 365 (počet dnů v roce), čímž dojde k určení počtu let pojištění, a každý rok pojištění je ohodnocen příslušným procentem výpočtového základu.

Procento za rok pojištění je určeno ve výši 1,5 u starobních důchodů a invalidních důchodů pro invaliditu třetího stupně. U invalidních důchodů pro invaliditu druhého stupně je to 0,75 a u invalidních důchodů pro invaliditu prvního stupně potom 0,5.

---

² Odlišně se postupuje u pozůstalostních (tzv. odvozených důchodů), kdy je výše procentní výměry důchodu stanovena jako podíl procentní výměry důchodu zemřelého, a to ve výši 50 % u důchodu vdovského a vdoveckého, a 40 % u důchodů sirotčích.

Druhým prvkem, zásadním pro výši procentní výměry důchodu, jsou vyměřovací základy (příjmy), kterých pojištěnec dosahoval v rozhodném období před přiznáním důchodu³. Všechny vyměřovací základy jsou indexovány tak, aby respektovaly vývoj všeobecného vyměřovacího základu (průměrné mzdy) a tím zachovávaly reálnou hodnotu minulých příjmů vzhledem k současnosti. Zprůměrováním příjmů v rozhodném období je stanoven osobní vyměřovací základ, tedy průměrný měsíční výdělek pojištěnce v jeho rozhodném období. Osobní vyměřovací základ je poté redukován na výpočtový základ:

Rovnice 4 – Stanovení výpočtového základu

$$VZ = OVZ \cdot rr1 - \max(0; (OVZ - rh1)) \cdot (rr2 - rr1) - \max(0; (OVZ - rh2)) \cdot rr1, \text{ kde}$$

VZ – výpočtový základ

OVZ – osobní vyměřovací základ

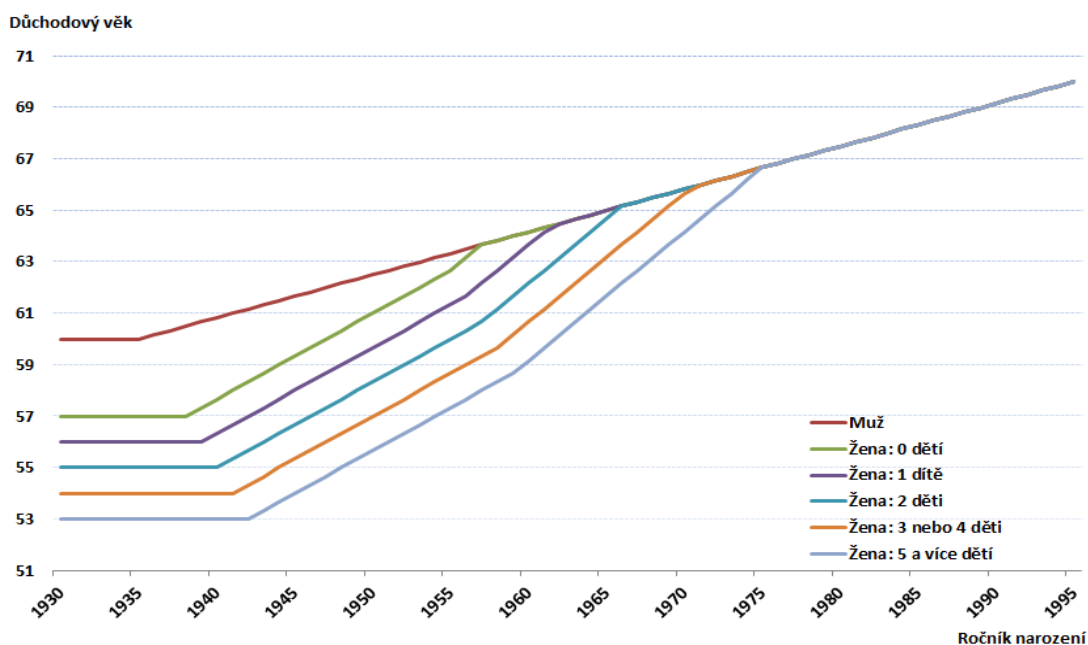
rh1, rh2 – první (44 % VVZ) a druhá (400 % VVZ) redukční hranice

rr1, rr2 – procenta zápočtů do první (100 %) a druhé (26 %) redukční hranice

Aplikace redukčních hranic představuje další významný prvek solidarity v důchodovém systému, kdy k vyšším příjmům je při stanovení důchodu přihlíženo méně a naopak k nižším příjmům více. K příjmům nad druhou redukční hranici se nepřihlíží vůbec.

Dalším klíčovým faktorem, především u starobních důchodů, je zákonem o důchodovém pojištění stanovený důchodový věk. Důchodový věk je stanoven pro každý rok narození a dochází k jeho postupnému zvyšování a postupnému sjednocování pro jednotlivá pohlaví a u žen i podle počtu vchovaných dětí. Detaily je možné nalézt v příloze této zprávy.

Graf 1 - Proces zvyšování důchodového věku

Zdroj: MPSV

³ Rozhodné období zahrnuje celou příjmovou historii každého pojištěnce, avšak k příjmům před rokem 1986 se, zejména z důvodu kvality dat, nepřihlíží.

Protože každý starobní důchod není přiznán ode dne dosažení důchodového věku, je třeba procentní výměru upravit tak, aby zohledňovala vzájemný vztah věku pojištěnce při přiznání starobního důchodu a důchodového věku. Do úvahy přicházejí dvě varianty, (1) odchod před dosažením důchodového věku⁴ nebo naopak (2) odchod později než je důchodový věk dosažen. V prvním případě je aplikována penalizace za předčasný odchod do důchodu, ve druhém případě pak bonus za tzv. přesluhování:

Rovnice 5 - Procento výpočtového základu aplikované pro snížení/zvýšení výše důchodu při předčasném/odloženém odchodu do starobního důchodu

$$PP = \max\left(0; \text{roundup}\left(\frac{VH - O}{90}\right)\right) \cdot 1,5 \% - \min\left(4; \text{roundup}\left(\frac{VH - O}{90}\right)\right) \cdot (1,5 \% - 0,9 \%)$$

$$- \max\left(0; \left(\min\left(8; \text{roundup}\left(\frac{VH - O}{90}\right)\right) - 4\right) \cdot (1,5 \% - 1,2 \%)\right)$$

$$BO = \max\left(0; \text{int}\left(\frac{O - VH}{90}\right)\right) \cdot 1,5 \%, \text{ kde}$$

VH – důchodový věk

O – skutečný věk při odchodu do důchodu

Penalizace za předčasný starobní důchod je odstupňována podle délky předčasnosti. Za prvních 360 dní předčasnosti je procentní výměra zkrácena o 0,9 % výpočtového základu za každých i započatých 90 dní, od 361. do 720. dne předčasnosti o 1,2 % za každých i započatých 90 dní a dále o 1,5 % za každých i započatých 90 dní chybějících od dne přiznání předčasného starobního důchodu do dosažení důchodového věku.

Bonus za pozdější odchod do starobního důchodu představuje zvýšení procentní výměry starobního důchodu o 1,5 % výpočtového základu za každých 90 kalendářních dnů výdělečné činnosti vykonávané po vzniku nároku na starobní důchod bez jeho pobírání.

Výše pozůstalostních dávek (vdovský, vdovecký a sirotčí důchod) se odvozuje od výše procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nebo by měl zemřelý nárok ke dni úmrtí.

Důchodové spoření

Důchodové spoření bylo zavedeno přijetím zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, který byl schválen v prosinci 2011 a jehož účinnost byla stanovena tak, aby pro klienty začal fungovat od 1. ledna 2013.

Průběh účasti v tomto novém fondově financovaném systému můžeme v zásadě rozdělit na dvě zcela odlišné fáze - spořicí a výplatní.

Spořicí fáze

Během spořicí fáze dochází k akumulaci prostředků účastníka na jeho individuálním účtu. Množství spořepených prostředků, okamžiky i způsob placení podléhají stejnému režimu jako placení pojistného na státní důchodové pojištění - jsou tedy vázané na příjmy účastníka.

⁴ Do předčasného starobního důchodu je možné odejít až 3 roky před dosažením důchodového věku, resp. až 5 let ne však dříve než v 60 letech.

Penzijní společnosti

Investiční správu ve fázi akumulace finančních prostředků provádí ve II. pilíři penzijní společnosti. Každá penzijní společnost povinně nabízí čtyři důchodové fondy lišící se investičními limity, strukturou spravovaného portfolia a s tím spojeným rizikem. Jedná se o fond státních dluhopisů, konzervativní, vyvážený a dynamický fond. Fond státních dluhopisů investuje výhradně do státních dluhopisů ČR, případně do přesně určených dluhopisů dalších zemí EU nebo OECD. Ostatní fondy investují do širšího spektra instrumentů dle tzv. investičních limitů stanovených zákonem. V průběhu roku 2012 proběhla transformace penzijních fondů na penzijní společnosti a jejich licencování pro provozování důchodového spoření.

Pro fungování II. pilíře je třeba přesně vést všechny relevantní údaje týkající se účasti na důchodovém spoření, jejího vzniku a zániku, jednotlivých účastníků a jimi uzavíraných smluv o důchodovém spoření s penzijními společnostmi a dále i o pojistných smlouvách o pojištění důchodů. Pro tento účel byl vytvořen Centrální registr smluv (CRS), jehož správcem je Generální finanční ředitelství, které je nejvyšším orgánem Finanční správy ČR.

Účast ve II. pilíři

Možnost rozhodnout se o účasti ve II. pilíři mají osoby starší 18 let s výjimkou těch, kterým už byl přiznán starobní důchod. Mladším ročníkům je umožněno vstoupit kdykoli do konce kalendářního roku, v němž dosáhli věku 35 let. Pokud byl zájemce o účast v době spuštění II. pilíře starší než 35 let, musel své rozhodnutí učinit během prvního pololetí roku 2013.

Uvedené pravidlo platilo pro ty, kteří byli v lednu 2013 aktivní na trhu práce, resp. byli samoplátcí (OSVČ) nebo za ně zaměstnavatel odváděl pojistné na důchodové pojištění do I. pilíře. I když nebyl v některých případech tento předpoklad naplněn, například u rodičů na rodičovské dovolené, osob zdržujících se v zahraničí, nezaměstnaných, tak uplynutí lhůty 6 měsíců nediskvalifikuje tyto osoby z účasti. V okamžiku, kdy se tyto osoby poprvé po spuštění II. pilíře stanou poplatníky pojistného na důchodové pojištění do I. pilíře, započne běh šestiměsíční lhůty, během které se budou muset pro účast nebo neúčast ve II. pilíři rozhodnout.

Účast na důchodovém spoření vzniká dnem registrace první smlouvy o důchodovém spoření v CRS.

Penzijní společnost, se kterou klient uzavře smlouvu o důchodovém spoření, je povinna neprodleně předat jedno vyhotovení smlouvy CRS. Ten ověří, zda zájemce o účast splňuje podmínky pro uzavření smlouvy, tedy zda dodržel stanovenou lhůtu a zda nepobírá starobní důchod. Pokud jsou podmínky dodrženy, CRS smlouvu zaregistruje, a to k prvnímu dni druhého kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém mu byla smlouva doručena. O datu registrace CRS informuje penzijní společnost i účastníka. Účastník je povinen neprodleně sdělit každému svému zaměstnavateli, který za něj odvádí pojistné na důchodové pojištění podle zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, datum vzniku účasti na důchodovém spoření.

Pojistné odváděné do II. pilíře

Podpisem smlouvy o důchodovém spoření se účastník zavazuje k tomu, že po zbytek jeho výdělečné činnosti až do přiznání starobního důchodu ze základního důchodového pojištění bude část jeho pojistného odváděna na jeho individuální účet u penzijní společnosti. Tato část představuje 3 procentní body z celkové sazby pojistného, která je 28 %. Současně se zavazuje, že po uvedenou dobu, bude platit zvýšenou sazbu pojistného, a to o dodatečné 2 procentní body, které budou rovněž převáděny na jeho individuální účet u penzijní společnosti. Celkový odvod pojistného na důchodové

pojištění tak bude 30 % vyměřovacího základu (21,5 % zaměstnavatel, 8,5 % zaměstnanec), z toho 25 % na základní důchodové pojištění a 5 % na důchodové spoření.

Účastníkovi II. pilíře nevznikají žádné další povinnosti. Zvýšené pojistné (8,5 %) za něj nadále bude odvádět jeho zaměstnavatel správci pojistného, který následně zajistí poukázání částky odpovídající 5 % (3+2) jeho vyměřovacího základu příslušné penzijní společnosti. Zaměstnavatel účastníků II. pilíře, je povinen v jejich případě stanovit pojistné na důchodové pojištění ve zvýšené výši (o 2 procentní body). Rovněž OSVČ budou nadále poukazovat pojistné na účet správce pojistného, který zašle příslušnou částku dané penzijní společnosti.

Účastník je do II. pilíře povinen přispívat jen tehdy, je-li povinen platit pojistné do I. pilíře, tj. jen tehdy, je-li výdělečně činný a jeho výdělečná činnost založí jeho účast v I. pilíři. Po dobu, po kterou nebude poplatníkem pojistného do I. pilíře (nezaměstnanost, péče o dítě, pobyt v zahraničí apod.), nebude povinen (a zároveň nebude mít ani možnost) platit pojistné do II. pilíře.

Strategie spoření

Účastník ve smlouvě o důchodovém spoření určí strategii spoření, kterou může kdykoliv ve spořicí době měnit.

Penzijní společnost je povinna účastníkovi nabídnout strategii spoření, kdy se rozložení prostředků účastníka v jednotlivých důchodových fondech mění v závislosti na věku účastníka podle předem stanoveného plánu.

Zákon o důchodovém spoření výslovně stanoví pravidla pro přesun prostředků účastníka do méně rizikových fondů v definovaném období před dosažením důchodového věku. Zároveň bude penzijní společnost povinna písemně informovat účastníka o převodu, a to vždy nejpozději 60 dnů přede dnem převodu prostředků. Součástí takové informace bude i upozornění, že účastník s takovým převodem nemusí souhlasit včetně rizik spojených s tímto rozhodnutím. Účastník pak bude mít možnost penzijní společnost písemně požádat o to, aby jeho prostředky nebyly umístěny tak, jak zákon pro jeho věkovou skupinu doporučuje, ale aby byly ponechány ve stávajícím důchodovém fondu nebo aby byly převedeny do jiného, než zákonem doporučeného penzijního fondu. Penzijní společnost musí v takovém případě požadavku účastníka vyhovět.

Účastník může převést své prostředky k jiné penzijní společnosti, pokud smlouvu o důchodovém spoření vypověděl, nebo uzavřel s penzijní společností dohodu o skončení smlouvy, a uzavřel další smlouvu o důchodovém spoření. I další smlouva o důchodovém spoření podléhá registraci v CRS.

Zánik účasti ve II. pilíři

Účast v důchodovém spoření zaniká buďto dnem registrace pojistné smlouvy o pojištění důchodu uzavřené mezi účastníkem a pojišťovnou v CRS nebo dnem úmrtí účastníka nebo ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení účastníka za mrtvého (dále jen „úmrtí“).

Úmrtí účastníka ve spořicí fázi

V případě úmrtí účastníka spoření ve spořicí fázi se jím nasporené prostředky stávají předmětem dědictví. Pokud je dědicem fyzická osoba, která je k datu úmrtí účastníka spoření mladší 18 let, bude její dědický podíl na nasporených prostředcích účastníka převeden jako jednorázové pojistné na pojistnou smlouvu o sirotčím důchodu, který jí bude vyplácet pojišťovna. Pojistnou smlouvu za nezletilou osobu uzavře zákonný zástupce nebo opatrovník, pokud do doby skončení dědického řízení nedosáhne 18 let. To tedy znamená, že nezletilý dědí prostředky účastníka připadající na jeho dědický podíl formou sirotčího důchodu. Tento sirotčí důchod je vyplácen po dobu pěti let. Sirotčí důchod z důchodového spoření (z II. pilíře) nijak neovlivňuje nárok na sirotčí důchod z I. pilíře.

Dědici staršímu 18 let věku, pokud je účasten důchodového spoření, je jeho dědický podíl na naspořených prostředcích zemřelého převeden na jeho účet u jeho penzijní společnosti. Tento dědický podíl nelze vyplatit v hotovosti, ale slouží k zajištění prostředků na stáří dědice. Zároveň se umožňuje dědici, který je sice starší 18 let, ale není účastníkem spoření, aby se mohl rozhodnout pro účast na spoření v průběhu dědického řízení, a to až do jeho vypořádání. Tento postup je možný ovšem jen v případě, kdy se dědic může rozhodnout pro účast na spoření, tj. pokud není starší 35 let, případně pokud již marně neuplynula lhůta pro jeho vstup do II. pilíře a není již poživitelem starobního důchodu.

Pokud zletilý dědic není účasten spoření ani se jím do ukončení dědického řízení nestane, případně nemůže stát, pak v tomto jediném případě se dědický podíl vyplatí dědici jednorázově v hotovosti.

Výplatní fáze

Nároky z důchodového spoření

Účastníkovi vzniká dnem, od kterého je mu přiznán starobní důchod ze základního důchodového pojištění (z I. pilíře), nárok na převedení jeho prostředků jako úhrady jednorázového pojistného na pojištění důchodu na základě pojistné smlouvy o pojištění důchodu. To znamená, že účastník bude moci použít naspořené prostředky výhradně pouze k nákupu důchodu u životní pojišťovny. Tou přitom zákon rozumí pojišťovnu, která je podle zákona o pojišťovnictví oprávněna provozovat na území ČR životní pojištění podle pojistného odvětví zahrnujícího pojištění týkající se délky lidského života, které je upraveno právními předpisy z oblasti sociálního pojištění, pokud zákon umožňuje jeho provádění pojišťovnou na její vlastní účet.

Účastník důchodového spoření bude mít výběr z následujících možností:

- a) doživotní starobní důchod,
- b) doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let ve stejné výši, nebo
- c) starobní důchod na dobu 20 let.

U doživotního starobního důchodu pod písmenem a) končí jeho výplata úmrtím účastníka, naproti tomu při důchodu pod písmenem b) pokračuje výplata ve stejné výši osobě, kterou účastník určil ve smlouvě o pojištění důchodu (nemusí jít tedy nutně o stejnou osobu, které náleží pozůstalostní důchod ze základního důchodového pojištění). Je třeba upozornit, že důchod podle písmene b) bude s ohledem na následnou výplatu po dobu 3 let po úmrtí účastníka nižší než důchod podle písmene a).

U starobního důchodu na dobu 20 let končí výplata uplynutím 20 let od započetí výplaty, a to i v situaci, kdy účastník i nadále pobírá starobní důchod ze základního důchodového pojištění (kde výplata končí vždy jeho úmrtím). Tento fakt je třeba při rozhodování zvážit, neboť dle aktuálních demografických prognóz se věku o 20 a více let vyššího než je důchodový věk dožije 50 až 60 % všech osob, které se důchodového věku dožijí (zmíněné procento je vyšší u žen než u mužů). Na druhou stranu při úmrtí účastníka před uplynutím 20 let výplaty se nevyčerpané prostředky stávají předmětem dědictví.

Smlouva o pojištění důchodu, kterou účastník uzavře s pojišťovnou, bude rovněž podléhat registraci v CRS. Důchod z důchodového spoření bude vyplácet pojišťovna, se kterou účastník uzavřel smlouvu o pojištění důchodu.

Specifickou situací je možnost účastníka spoření, kterému zanikne nárok na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně dosažením 65 let věku, případně dosažením důchodového věku, je-li vyšší, vypláceného podle zákona o důchodovém pojištění, zvolit si starobní důchod z I. pilíře ve výši dosavadního invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně (tedy nekráceného za dobu účasti ve

II. pilíři). Podmínkou nároku na takový starobní důchod z I. pilíře bude převedení poměrné části naspořené prostředků ve II. pilíři (odpovídající 3 % pojistného na důchodové pojištění z celkových 5 % odváděných do II. pilíře, tj. 60 % z celkové částky) do základního důchodového pojištění. Penzijní společnost je povinna převést uvedenou částku na základě výzvy ČSSZ do státního rozpočtu.

Zbývající část (40 %) může účastník II. pilíře využít standardním způsobem, tj. k úhradě jednorázového pojistného na pojištění důchodu, tedy k nákupu důchodu z II. pilíře u pojišťovny.

Vliv účasti ve II. pilíři na důchod z I. pilíře

Účast ve II. pilíři bude mít vliv pouze na výši procentní výměry starobního důchodu ze základního důchodového pojištění, zatímco u ostatních druhů důchodů nebude jejich výše účastí ve II. pilíři ovlivněna. To znamená, že invalidní a pozůstalostní důchody budou vypočteny stejně, jako by pojištěnec nebyl účasten II. pilíře. K zohlednění účasti ve II. pilíři dojde u starobního důchodu ze základního důchodového pojištění prostřednictvím odlišného výpočtu procentní výměry důchodu, a to tak, že procento za rok pojištění bude za dobu pojištění z titulu výdělečné činnosti při současné účasti ve II. pilíři stanoveno na úrovni 1,2 (oproti 1,5 u ostatních dob).

Organizace a provádění důchodového pojištění

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, nabyt účinnosti dnem 1. ledna 1992. Podle tohoto zákona:

Sociální zabezpečení provádí orgány sociálního zabezpečení a zaměstnavatelé. Na úseku sociálního zabezpečení vykonávají působnost též obce.

Orgány sociálního zabezpečení jsou:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- okresní správy sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo spravedlnosti,
- Ministerstvo obrany.

Nositelům pojištění pro „civilní sféru“ je ČSSZ, která vznikla v roce 1990 sloučením nositelů důchodového pojištění a nemocenského pojištění. Je samostatnou organizační složkou státu podřízenou MPSV. Hlavní působností ČSSZ vyplývající z příslušné právní úpravy je provádění důchodového a nemocenského pojištění, provádění lékařské posudkové služby, výběr pojistného a plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních smluv a práva ES. Od roku 2004 předkládají zaměstnavatelé pravidelně každoročně nositeli pojištění evidenční listy důchodového pojištění svých zaměstnanců. Od 1. července 2005 byl vytvořen registr pojištěnců, jehož údaje jsou průběžně aktualizovány a doplňovány. Tím byly vytvořeny i podmínky pro pravidelnou informovanost pojištěnců o údajích evidovaných v souvislosti s jejich účastí na důchodovém pojištění a v průběhu roku 2006 bylo zahájeno podávání písemných informací o těchto údajích na základě žádosti pojištěnců. ČSSZ umožňuje přijímat elektronická podání prostřednictvím internetu přes Portál veřejné správy nebo na paměťovém médiu. Klienti ČSSZ mohou využít několik druhů elektronických podání. Mohou elektronicky podávat evidenční listy důchodového pojištění, Přihlášky a odhlášky zaměstnanců k nemocenskému pojištění a Přehled o příjmech a výdajích osob samostatně výdělečně činných.

ČSSZ je v rámci státní správy výjimečnou finančně správní institucí, spravuje agendu zhruba 8,5 milionu klientů, z toho je přibližně 2,9 milionu důchodců. Objem výběru finančních prostředků tvoří více než 1/3 všech příjmů státního rozpočtu.

Legislativní změny přijaté od ledna 2009⁵

Zákon č. 306/2008 Sb. – účinnost v zásadě dnem 1. ledna 2010. Zákonem byla do právní úpravy promítnuta zejména opatření obsahující parametrické změny základního důchodového pojištění.

Mezi nejvýznamnější schválené změny ve srovnání s dosavadní právní úpravou patří:

- postupné prodloužení doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod z 25 roků na 35 roků, včetně náhradních dob pojištění, nebo na 30 roků bez náhradních dob pojištění,
- postupné omezení zápočtu náhradních dob pojištění i pro nárok na starobní důchod na 80 % s výjimkou těchto dob z titulu osobní péče o dítě ve věku do 4 let, o osobu, která je závislá na péči jiné osoby a bývalé základní vojenské služby,
- plynulé pokračování v postupném zvyšování důchodového věku na 65 let u mužů a žen, které nevychovaly žádné dítě nebo jedno dítě a 62 až 64 let u žen (podle počtu vychovaných dětí), pokud vychovaly aspoň dvě děti a v souvislosti s tím i věkové hranice pro nárok na starobní důchod při získání kratší doby pojištění,
- postupné prodloužení období pro předčasný odchod do starobního důchodu ze tří na pět roků,
- zrušení podmínky pro nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti, která spočívala ve sjednání pracovního vztahu nejdéle na dobu jednoho roku,
- zvyšování procentní výměry starobního důchodu za dobu výdělečné činnosti po vzniku nároku na starobní důchod při souběžném pobírání tohoto důchodu v plné výši, a to o 0,4 % výpočtového základu za každých 360 kalendářních dnů nebo při pobírání tohoto důchodu v poloviční výši, a to o 1,5 % výpočtového základu za každých 180 kalendářních dnů,
- změna invalidního důchodu na důchod starobní ve stejné výši při dosažení věku 65 let,
- sjednocení dosavadní pevné věkové hranice pro „trvalý“ nárok žen na vdovský důchod (55 let) a mužů na vdovecký důchod (58 let) na věk o 4 roky nižší, než činí důchodový věk pro muže stejného data narození,
- nové vymezení invalidity (zavedení třístupňové invalidity) s „trvalou“ ochranou výše dosavadních částečných invalidních důchodů v případě změny invalidity ze II. stupně invalidity na I. stupeň (dosud existovaly dva druhy invalidních důchodů, a to plný invalidní důchod a částečný invalidní důchod),
- sjednocení věkové hranice, ke které se zjišťuje tzv. dopočtená doba, pro výši procentní výměry invalidního důchodu, pro muže a ženy (pro muže i ženy důchodový věk stanovený pro ženy stejného data narození, které nevychovaly žádné dítě),
- zrušení doby studia získané v období po 31. prosinci 2009 jako náhradní doby pojištění s výjimkou posuzování nároku na invalidní důchody,
- zvýšení redukce procentní výměry při odchodu do předčasného starobního důchodu, a to od 721. dne chybějícího ode dne přiznání důchodu do dosažení důchodového věku.

---

⁵ Popis změn před rokem 2009 lze nalézt v předchozích Pojistněmatematických zprávách

Nařízení vlády č. 363/2008 Sb. – účinnost od 1. ledna 2009. Od ledna 2009 se procentní výměra vyplácených důchodů zvýšila o 4,4 % procentní výměry, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

Nařízení vlády č. 364/2008 Sb. – účinnost od 1. ledna 2009. Od ledna 2009 se zvýšily příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 357/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o 4,4 % částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Nařízení vlády č. 365/2008 Sb. – účinnost od 1. ledna 2009. Tímto nařízením byl stanoven všeobecný vyměřovací základ za rok 2007 (21 527 Kč), zvýšeny redukční hranice na 10 500 Kč a 27 000 Kč a byla stanovena výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2007 (1,0942).

Zákon č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, a další související zákony – účinnost od 1. ledna 2009. Změna zákona o důchodovém pojištění spočívá v tom, že doba vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání, po kterou podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáležela před dosažením věku 55 let, se jako náhradní doba pojištění započítává v rozsahu nejvýše jednoho roku. Přitom bylo stanoveno, že účast osob vedených v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání na důchodovém pojištění před dosažením věku 55 let se hodnotí podle právních předpisů účinných ke dni, který předchází dni nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud těmto osobám vznikl nárok na důchod přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

Nařízení vlády č. 339/2009 Sb. – účinnost od 1. ledna 2010. Tímto nařízením byl stanoven všeobecný vyměřovací základ za rok 2008 (23 280 Kč) a byla stanovena výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2008 (1,0184).

Nařízení vlády č. 340/2009 Sb. – účinnost od 1. ledna 2010. Tímto nařízením byl zvýšen podle § 6 odst. 4 zákona č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů, zvláštní příspěvek k důchodu

- a. u oprávněného uvedeného v § 5 odst. 1 písm. a) a c) zákona o 176 Kč na částku 2 676 Kč měsíčně,
- b. u oprávněného uvedeného v § 5 odst. 1 písm. b) zákona a vdovy nebo vdovce uvedených v § 5 odst. 2 zákona o 88 Kč na částku 1 338 Kč měsíčně.

Zvláštní příspěvek k důchodu, který byl přiznán ode dne spadajícího do období před 1. lednem 2010, se zvýší od splátky důchodu, s nímž se vyplácí, splatné po 31. prosinci 2009.

Nařízení vlády č. 281/2010 Sb. – účinnost od 1. ledna 2011. Od ledna 2011 se zvýšila základní výměra důchodů na 2 230 Kč a procentní výměra vyplácených důchodů o 3,9 %.

Nařízení vlády č. 282/2010 Sb. – účinnost od 1. ledna 2011. Od ledna 2011 se zvýšily příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona

č. 357/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o 3,9 % částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Nařízení vlády č. 283/2010 Sb. – účinnost od 1. ledna 2011. Tímto nařízením byl stanoven všeobecný vyměřovací základ za rok 2009 (24 091 Kč), zvýšeny redukční hranice na 11 000 Kč a 28 200 Kč a byla stanovena výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2009 (1,0269).

Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a některé další zákony [novela zákona o důchodovém pojištění řešící především dopady nálezu Ústavního soudu (dále jen „ÚS“), jímž byl zrušen § 15] – ÚS shledal ustanovení § 15 zákona o důchodovém pojištění, které zakotvuje způsob stanovení výpočtového základu, z něhož se vypočítává procentní výměra důchodu, tedy i výši tzv. redukčních hranic, protiústavním (nález Pl. ÚS 8/07, publikovaný pod č. 135/2010 Sb. – dále jen „nález ÚS“). Samotnou existenci redukčních hranic jako jednoho z prvků konstrukce výpočtu důchodu však nezpochybil.

Nejvýznamnější změny zákona o důchodovém pojištění přímo související s nálezem ÚS jsou:

- Redukční hranice – jednoznačně se stanoví pravidla pro určení výše redukčních hranic pro účely zjištění výpočtového základu přímo v zákoně, a to ve vazbě na průměrnou mzdu; cílový stav po roce 2014: první redukční hranice činí 44 % a druhá redukční hranice činí 400 % průměrné měsíční mzdy.
- Zápočet částek osobního vyměřovacího základu do jednotlivých redukčních hranic – cílový stav po roce 2014: částka osobního vyměřovacího základu se započítává do první redukční hranice plně, zápočet mezi první a druhou redukční hranicí činí 26 % a k částkám nad druhou redukční hranicí se nepřihlíží.
- Základní výměra důchodu - výše základní výměry důchodu je pevně svázaná s průměrnou mzdou obdobně, jako je tomu v případě redukčních hranic a činí 9 % průměrné mzdy.
- Prodlužování rozhodného období – postupně se prodlužuje rozhodné období pro zjišťování osobního vyměřovacího základu ze současného cílového stavu 30 roků na celoživotní s tím, že tak jako dosud se nebude přihlížet k příjmům před rokem 1986 (doba studia se bude při výpočtu důchodu považovat za vyloučenou dobu, takže nedojde k rozmělnění skutečně dosažených příjmů v rozhodném období).

Další parametrické změny, které by měly přispět ke zlepšení finanční udržitelnosti základního důchodového pojištění, anebo zpřesňují současnou právní úpravu, jsou:

- Pokračování ve zvyšování důchodového věku i po dosažení důchodového věku 65 let a urychlení sjednocení důchodového věku pro muže a ženy.
- Zvýšení průměrných vyplácených důchodů bude odpovídat růstu indexu spotřebitelských cen a jedné třetině růstu reálných mezd.
- Pozvolnější odstupňování procentní sazby redukce procentní výměry předčasného starobního důchodu tak, že se procentní výměra sníží za každých i započatých 90 kalendářních dnů v období od 361. do 720. dne o 1,2 % oproti současným 0,9 % výpočtového základu.
- Zrušení výplaty jednorázové částky při zániku nároku na vdovský/vdovecký důchod z důvodu uzavření nového manželství.

- Zkrácení lhůty pro možnost opětovného vzniku nároku na vdovský či vdovecký důchod, pokud dojde znovu ke splnění zákonem stanovených podmínek, z pěti let na dva roky pro nároky vzniklé po 31. prosinci 2011.

Vyhláška č. 286/2011 Sb. – účinnost od 1. ledna 2012. Touto vyhláškou se stanoví:

- prvky konstrukce výpočtu důchodů přiznávaných ode dne spadajícího do roku 2012:
  - všeobecný vyměřovací základ za rok 2010 ve výši 24 526 Kč,
  - výše přepočítacího koeficientu pro úpravu (aktualizaci) všeobecného vyměřovacího základu za rok 2010, který činí 1,0249 Kč,
  - první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 11 061 Kč,
  - druhá redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 29 159 Kč,
  - třetí redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 100 548 Kč,
  - výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu pro rok 2012 v částce 2 270 Kč;
- zvýšení důchodů v roce 2012

Důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 2012 se zvyšují od splátky důchodu splatné po 31. prosinci 2011 tak, že se:

- základní výměra zvyšuje o 40 Kč na 2 270 Kč a
- procentní výměra zvyšuje o 1,6 % procentní výměry, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

Vyhláška č. 287/2011 Sb. – účinnost od 1. ledna 2012. Od ledna 2012 se zvýšily příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 357/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů o 1,6 % částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření – účinnost od 1. ledna 2013. Promítnutí zavedení důchodového spoření (II. pilíře) důchodového systému zákonem č. 426/2011 Sb. do základního důchodového pojištění (I. pilíř). Nejvýznamnějšími změnami zákona o důchodovém pojištění jsou:

- Procentní výměra starobního důchodu - výše procentní výměry starobního důchodu účastníka důchodového spoření činí za každý celý rok doby pojištění z titulu výdělečné činnosti získané do vzniku nároku na tento důchod, která se nekryje s dobou účasti na důchodovém spoření, 1,5 % výpočtového základu měsíčně a za každý celý rok doby pojištění z titulu výdělečné činnosti získané do vzniku nároku na tento důchod, která se kryje s dobou účasti pojištěnce na důchodovém spoření, 1,2 % výpočtového základu měsíčně. Nižší procentní sazba 1,2 % výpočtového základu za dobu pojištění v I. pilíři se vztahuje pouze na dobu pojištění z titulu výdělečné činnosti, která se kryje s dobou účasti na důchodovém spoření ve II. pilíři, nikoliv na náhradní dobu pojištění (náhradní doba pojištění se bude přičítat k době pojištění, která se nekryje s dobou účasti ve II. pilíři).

Poživatel invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně - v případě účastníka II. pilíře, kterému je vyplácen invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně z I. pilíře nedojde dosažením věku 65 let nebo důchodového věku, je-li vyšší, k „automatické“ přeměně tohoto důchodu na

důchod starobní ve stejné výši, ale poživatel tohoto důchodu bude muset, pokud bude chtít být i nadále poživatelem důchodu, uplatnit žádost buď

- o přiznání starobního důchodu z I. pilíře s krácenou procentní výměrou za dobu účasti na důchodovém spoření ve II. pilíři, neboť mu současně (tj. přiznáním starobního důchodu z I. pilíře) vznikne nárok na dávku z II. pilíře nebo
  - o přiznání starobního důchodu z I. pilíře ve výši dosud vypláceného invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně s tím, že podmínkou nároku na tento důchod je převedení 60 % z částky naspořené ve II. pilíři do státního rozpočtu. Zbytek částky naspořené ve II. pilíři (40 %) může účastník využít standardním způsobem, tj. k úhradě jednorázového pojistného na pojištění důchodu, tedy k nákupu důchodu ze II. pilíře u pojišťovny.
- Pozůstalostní důchod po účastníku důchodového spoření - při stanovení starobního důchodu, na který by měl zemřelý manžel (manželka) nárok v době smrti, se nepřihlíží k jeho (její) účasti na důchodovém spoření; pokud zemřelému manželu (manželce) byl již přiznán starobní důchod, který byl stanoven se zřetelem k jeho (její) účasti na důchodovém spoření, stanoví se pro účely stanovení výše procentní výměry vdovského nebo vdoveckého důchodu výše procentní výměry starobního důchodu zemřelého manžela (manželky) v částce, která by náležela, pokud by nebylo přihlédnuto k jeho (její) účasti na důchodovém spoření. To platí obdobně i v případě přiznání sirotčího důchodu.
  - Účast OSVČ na důchodovém spoření - u OSVČ se za dobu pojištění, která se v kalendářním roce kryje s dobou účasti pojištěnce na důchodovém spoření, považuje celá doba výkonu samostatné výdělečné činnosti v kalendářním roce, pokud doba účasti na důchodovém spoření trvala aspoň po část doby výkonu samostatné výdělečné činnosti, která založila v tomto kalendářním roce účast OSVČ na důchodovém pojištění.

Zákon č. 470/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění a některé další zákony – účinnost od 1. ledna 2012.

Mezi nejvýznamnější změny, pokud jde o zákon o důchodovém pojištění, patří:

- Doplnění okruhu důchodově pojištěných osob - okruh důchodově pojištěných osob se doplňuje o osoby nově účastné nemocenského pojištění (ředitelé obecně prospěšné společnosti, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni; prokuristé, pokud se jejich příjem z činnosti prokuristy považuje za příjem ze závislé činnosti podle zákona o daních z příjmů; členové kolektivních orgánů právnické osoby, kteří jsou za činnost v těchto orgánech odměňováni, pokud se jejich příjem za činnost v těchto orgánech považuje za příjem ze závislé činnosti nebo funkční požitky podle zákona o daních z příjmů; likvidátoři, pokud se jejich příjem z činnosti likvidátora považuje za příjem ze závislé činnosti podle zákona o daních z příjmů; vedoucí organizačních složek právnické osoby, která má sídlo ve státě, s nímž ČR neuzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení, pokud je tato složka zapsána v obchodním rejstříku a místo výkonu práce těchto vedoucích je trvale v ČR).
- Změna definice osoby, které bylo dítě svěřeno do péče, pro nárok na sirotčí důchod - nárok na sirotčí důchod má nezaopatřené dítě, zemře-li osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do výchovy jiné osoby nebo do společné výchovy manželů. Pokud nebyly splněny podmínky nároku na sirotčí důchod před 1. 1. 2012 jenom proto, že dítě, které bylo svěřeno do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí

soudu o svěření dítěte do výchovy nebo společné výchovy manželů, nebylo ke dni smrti na zemřelého převážně odkázáno výživou, sirotčí důchod se přizná od 1. 1. 2012 za podmínky, že k tomuto dni jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky (ust. § 52 zákona o důchodovém pojištění, včetně podmínky nezaopatřenosti dítěte).

- Alternativní podmínka pro vznik nároku na sirotčí důchod - nově nárok na sirotčí důchod vznikne, pokud pojištěnec ke dni smrti sice nezíská potřebnou dobu pojištění pro nárok na invalidní důchod stanovenou dosud zákonem o důchodovém pojištění, ale získá nejméně polovinu této doby. Výše sirotčího důchodu se i v těchto případech zjišťuje výpočtem podle dosavadní právní úpravy s tím, že pokud jde o procentní výměru, nesmí být nižší, než 40 % částky minimální procentní výměry 770 Kč, tj. 308 Kč (základní výměra důchodu náleží v plné výši). Schválená změna se vztahuje i na případy, kdy podmínky pro nárok na sirotčí důchod podle tohoto opatření byly splněny před jeho účinností; v těchto případech vznikne nárok na sirotčí důchod (pokud budou i nadále splněny nově stanovené podmínky) s finanční účinností od 1. 1. 2012.

Zákon č. 314/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění - účinnost dnem vyhlášení, tj. dne 27. 9. 2012.

Pro období 2013 až 2015 bylo schváleno opatření, podle kterého se pro stanovení zvýšení procentní výměry vyplácených důchodů vychází pouze z jedné třetiny procentního přírůstku indexu spotřebitelských cen. Období, za které se tento přírůstek zjišťuje, a další mechanismus stanovení zvýšení procentní výměry vyplácených důchodů se přitom nemění a rovněž se nemění způsob stanovení zvýšení procentní výměry vyplácených důchodů vzhledem k růstu reálné mzdy. Základní výměra vyplácených důchodů bude i nadále zvyšována tak, aby odpovídala 9 % průměrné mzdy po zaokrouhlení na celé desetikoruny směrem nahoru.

Vyhláška č. 324/2012 Sb. - účinnost dnem 1. 1. 2013. Touto vyhláškou se stanoví:

- A. prvky konstrukce výpočtu důchodů přiznávaných ode dne spadajícího do roku 2013:
  - všeobecný vyměřovací základ za rok 2011 ve výši 25 093 Kč,
  - výše přepočítacího koeficientu pro úpravu (aktualizaci) všeobecného vyměřovacího základu za rok 2011, který činí 1,0315,
  - první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 11 389 Kč,
  - druhá redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 30 026 Kč,
  - třetí redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 103 536 Kč,
  - výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu pro rok 2013 v částce 2 330 Kč.
- B. Zvýšení důchodů v roce 2013: Důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 2013 se zvyšují od splátky důchodu splatné po 31. prosinci 2012 tak, že se:
  - základní výměra zvyšuje o 60 Kč na 2 330 Kč a
  - procentní výměra zvyšuje o 0,9 % procentní výměry, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

Vyhláška č. 325/2012 Sb. - účinnost dnem 1. 1. 2013. Touto vyhláškou se příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. a podle zákona č. 357/2005 Sb. zvyšují o 0,9 % částky příplatku, která

náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje. Příplatky se zvyšují od splátky důchodu, s nímž se vyplácejí, splatné po 31. prosinci 2012.

Zákon č. 274/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení - účinnost dnem 1. 12. 2013

Tímto zákonem se zavádí zvláštní dávka, dorovnávací přídavek, který bude vyplácen při splnění zákonem stanovených podmínek spolu s českým starobním důchodem (nejde o další druh důchodu). O dorovnávací přídavek mohou žádat někteří poživatelé českého starobního důchodu, kterým je vyplácen zároveň starobní důchod ze Slovenska za doby pojištění získané v bývalém Československu. Dorovnávací přídavek lze tedy přiznat pouze poživatelům starobních důchodů. Nevztahuje se na poživatele invalidních důchodů ani na poživatele pozůstalostních důchodů. Nárok na dorovnávací přídavek vzniká nejdříve od 1. prosince 2013, i když byly stanovené podmínky splněny před tímto dnem. Nárok na dorovnávací přídavek českého a slovenského důchodu vznikne, pokud pojištěnec:

- a. získal před 1. lednem 1993 aspoň 25 let československé doby pojištění, za kterou mu byl po 31. prosinci 1992 přiznán starobní důchod ze slovenského důchodového pojištění; pro účely dorovnávacího přídavku se za československou dobu pojištění považují doby zaměstnání a náhradní doby pojištění získané před 1. lednem 1993 podle československých právních předpisů a československá doba pojištění se započítává v rozsahu, v jakém se započítává podle právních předpisů ČR účinných ke dni, od něhož byl přiznán český starobní důchod,
- b. získal v období od 1. ledna 1993 do 31. prosince 1995 aspoň 1 rok doby pojištění podle právních předpisů ČR; pro účely splnění této podmínky se do doby pojištění nezahrnují náhradní doby pojištění,
- c. český starobní důchod a slovenský starobní důchod jsou vypláceny ke dni, od něhož pojištěnec žádá o přiznání dorovnávacího přídavku, a
- d. výše dorovnávacího přídavku má ke dni, od něhož pojištěnec žádá o jeho přiznání, kladnou hodnotu.

Žádost o dorovnávací přídavek se podává přímo České správě sociálního zabezpečení nebo ji mohou pojištěnci sepsat na okresních správách sociálního zabezpečení. Lhůta pro její podání není časově omezena a v případě, že pojištěnec vznikne na dorovnávací přídavek nárok, náleží přídavek při splnění stanovených podmínek od data uvedeného v žádosti (nejdříve od 1. prosince 2013). Nárok na tento přídavek není podmíněn českým státním občanstvím ani bydlištěm v ČR.

Vyhláška č. 296/2013 Sb. - účinnost dnem 1. 1. 2014. Touto vyhláškou se stanoví:

A. prvky konstrukce výpočtu důchodů přiznávaných ode dne spadajícího do roku 2014:

- všeobecný vyměřovací základ za rok 2012 ve výši 25 903 Kč,
- výše přepočítacího koeficientu pro úpravu (aktualizaci) všeobecného vyměřovacího základu za rok 2012, který činí 1,0015,
- první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 11 415 Kč,
- druhá redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 30 093 Kč,
- třetí redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 103 768 Kč,
- výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu od roku 2014 činí 2 340 Kč.

B. Zvýšení důchodů v roce 2014

Důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 2014, se zvyšují od splátky důchodu splatné po 31. prosinci 2013 tak, že se:

- základní výměra zvyšuje o 10 Kč na 2 340 Kč a
- procentní výměra zvyšuje o 0,4 % procentní výměry, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

Vyhláška č. 297/2013 Sb. - účinnost dnem 1. 1. 2014. Touto vyhláškou se příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. a podle zákona č. 357/2005 Sb. zvyšují o 0,4 % částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje. Příplatky se zvyšují od splátky důchodu, s nímž se vyplácí, splatné po 31. prosinci 2013.

Zákonné opatření Senátu Parlamentu ČR č. 344/2013 Sb. - účinnost dnem 1. 12. 2013

o změně daňových zákonů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a o změně některých zákonů

Tímto zákonným opatřením byl mj. novelizován i zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Změny, které souvisejí zejména s 1. fází zavádění Jednoho inkasního místa (JIM), nabývají účinnosti dnem 1. ledna 2014. Toto zákonné opatření Senátu bylo dne 27. 11. 2013 schváleno Poslaneckou sněmovnou Parlamentu.

Nejvýznamnější změny zákona o důchodovém pojištění:

Okruh pojištěných osob

- Okruh osob důchodově pojištěných se sjednocuje s okruhem osob nemocensky pojištěných (výjimka zůstává u osob dobrovolně pojištěných podle § 6 zákona o důchodovém pojištění).
- Okruh osob důchodově pojištěných se rozšiřuje o osoby pověřené obchodním vedením na základě smluvního zastoupení a dále o osoby, které vykonávají výdělečnou činnost v jiném vztahu, než je již v zákoně o důchodovém pojištění výslovně vyjmenován; za předpokladu, že jim v souvislosti s touto výdělečnou činností plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně z příjmu podle zvláštního právního předpisu a nejsou od této daně osvobozeny.

Účast na důchodovém pojištění

- Osoba účastná nemocenského pojištění je účastna i důchodového pojištění.

Další změny v oblasti důchodového pojištění

- Prodlužuje se doba, po kterou může být pojištěnec účasten dobrovolného důchodového pojištění v případech, kdy neexistují tzv. kvalifikované důvody, a to z 10 roků na 15 roků.
- Zjednodušuje se počítání doby výdělečné činnosti vykonávané po vzniku nároku na starobní důchod, za kterou se poživatelům tohoto důchodu vypláceného v plné výši zvyšuje jeho procentní výměra za 360 kalendářních dnů o 0,4 % výpočtového základu.
- Doba vedení v evidenci ÚP jako uchazeč o zaměstnání, po kterou nenáleží dávky v nezaměstnanosti, nebude započítávána do období tří let, které lze hodnotit jako náhradní dobu pojištění, pokud se tato doba bude kryt s jiným druhem náhradní doby pojištění. Nebude tak docházet k „pohlcování“ náhradní doby pojištění z titulu evidence uchazečů o zaměstnání jiným druhem náhradní doby pojištění.

Zákon č. 183/2014 Sb. (účinnost dnem 1. 9. 2014). V souvislosti s úsporami ve výdajích státního rozpočtu došlo k dočasné úpravě pravidel pro valorizaci důchodů zákonem č. 314/2012 Sb., který omezil zvýšení vyplácených důchodů v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2015 tak, že místo 100 % růstu cen se zohledňuje pouze 1/3 jejich růstu. Podle této právní úpravy tedy měla proběhnout ještě jedna snížená valorizace od ledna 2015. Zákon č. 183/2014 Sb. ukončil platnost pravidla snížené valorizace důchodů a důchody od ledna 2015 (nikoliv až od ledna 2016) se budou opět zvyšovat podle 100 % nárůstu cen a jedné třetiny nárůstu reálné mzdy. Dále bylo stanoveno, že zvýšení vyplácených důchodů v lednu 2015 musí dosáhnout, vzhledem k nižším částkám zvýšení důchodů v letech 2013 a 2014, výše, která bude u průměrného samostatně vypláceného starobního důchodu činit nejméně 1,8 %.

Vyhláška č. 208/2014 Sb. (účinnost dnem 1. 1. 2015). Touto vyhláškou se stanoví:

A/ prvky konstrukce výpočtu důchodů přiznávaných ode dne spadajícího do roku 2015:

- všeobecný vyměřovací základ za rok 2013 ve výši 25 903 Kč,
- výše přepočítacího koeficientu pro úpravu (aktualizaci) všeobecného vyměřovacího základu za rok 2013, který činí 1,0273,
- první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 11 709 Kč,
- druhá redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 106 444 Kč,
- výše základní výměry starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího důchodu od roku 2015 činí 2 400 Kč.

B/ Zvýšení důchodů v roce 2015

Důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí přiznané před 1. lednem 2015 zvyšují od splátky důchodu splatné po 31. prosinci 2014 tak, že se

- základní výměra zvyšuje o 60 Kč na 2 400 Kč a
- procentní výměra zvyšuje o 1,6 % procentní výměry, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

Vyhláška č. 209/2014 Sb. (účinnost dnem 1. 1. 2015). Touto vyhláškou se příplatky k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. a podle zákona č. 357/2005 Sb. přiznané před 1. lednem 2015 zvyšují o 1,6 % částky příplatku, která náleží ke dni, od něhož se příplatek zvyšuje.

Příplatky se zvyšují od splátky důchodu, s nímž se vyplácejí, splatné po 31. prosinci 2014.

Zákon č. 250/2014 Sb. (účinnost od 1. 1. 2015). Tímto zákonem o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě byl novelizován mj. i zákon o důchodovém pojištění. Změna spočívá v tom, že byl změněn text ustanovení § 6 odst. 1 písm. g) zákona o důchodovém pojištění tak, že byl rozšířen a v souvislosti s terminologií používané zákonem o státní službě i upraven okruh osob, jejichž manželům, kteří je následují do místa vyslání k výkonu práce v zahraničí nebo k výkonu zahraniční služby, se umožňuje dobrovolná účast na důchodovém pojištění. Současně se umožňuje využít tento institut (dobrovolné důchodové pojištění) nejen v případě manžela/manželky, ale nově i registrovaného partnera/partnerky. Dále se výslovně stanoví, že pojistné na dobrovolné důchodové pojištění může v takovém případě hradit zaměstnavatel manžela nebo registrovaného partnera.

Přijetí zákona o státní službě bylo promítnuto i do zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Zákon č. 251/2014 Sb. (účinnost od 1. 1. 2015). Tato novela zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“) řeší problematiku odborné správy dokumentů nezbytných pro provádění důchodového pojištění, které se nacházejí v soukromých spisovných a u ostatních soukromých držitelů dokladů, a to včetně postupu při jejich zániku bez právního nástupce. Jde v podstatě o doplnění a zpřesnění dosavadní právní úpravy, kterou obsahuje v zásadě ustanovení § 35a odst. 5 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“). Spočívá v tom, že se v právní úpravě výslovně stanoví, že na žádost orgánu sociálního zabezpečení budou údaje potřebné k provádění důchodového pojištění sdělovat nejen archivy, ale za úplaty i ostatní držitelé dokladů a dále, že v případě zániku držitele dokladů bez právního nástupce budou mít povinnost zajistit náhradní úschovu dokladů u jiného držitele dokladů a oznámit okresní správě sociálního zabezpečení, kde jsou doklady uloženy.

K provedení tohoto ustanovení byla připravena na základě zmocnění v ustanovení § 127 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění prováděcí vyhláška, která stanoví, co se rozumí odůvodněnými náklady držitelů dokladů a minimální výši úhrady nákladů služeb poskytovaných držitelem dokladů pro účely důchodového pojištění, která nabude účinnosti rovněž dnem 1. 1. 2015.

Zákon č. 267/2014 Sb. (účinnost dnem 1. 1. 2015). Touto novelou zákona o důchodovém pojištění došlo k zavedení nové podmínky pro vznik nároku na starobní důchod při získání kratší než standardní (obecné) doby pojištění. Nárok na starobní důchod nově vznikne i pojištěnci, který po 31. 12. 2009 dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození, a získal aspoň 15 let doby pojištění; do doby pojištění se však v tomto případě nezapočítávají tzv. náhradní doby pojištění (např. doba péče o dítě ve věku do 4 let, doba péče o osobu závislou ve stanoveném stupni na péči jiné osoby, doba evidence u úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání).

Statistika

V této části se bude hodnotit především vývoj v posledních několika letech, a to výdajů důchodového pojištění, vztahu příjmů a výdajů, vývoj počtu důchodců a důchodů, výše důchodů a jejich diference.

Příjmy a výdaje systému

Po letech 2007 a 2008, kdy byly příjmy z důchodového pojištění vyšší než výdaje na důchody, začaly v roce 2009 výrazně převyšovat výdaje nad příjmy. V kapitole státního rozpočtu 313 - MPSV (dále jen „kap. 313-MPSV“) přispěl ke změně v roce 2009 zejména pokles výše příjmů pojistného na 96,8 % příjmů dosažených v roce 2008 a současný výrazný nárůst výdajů na důchody ovlivněný především valorizací důchodů. V tomto roce doznival vliv druhého zvýšení důchodů v roce 2008 (od srpna) a projevila se další valorizace důchodů od ledna 2009, která sice byla stanovena v minimální výši požadované zákonem, avšak podle vývoje průměrné mzdy v roce 2007. Ten byl o cca 4 procentní body vyšší než růst průměrné mzdy ovlivňující příjmy pojistného v roce této valorizace. Neprovedení valorizace důchodů od ledna 2010 v důsledku nenaplnění zákonné podmínky pro valorizaci zmírnilo sice meziroční růst výdajů na důchody na pouhých 1,9 %, avšak dosažené příjmy z pojistného byly i v tomto roce stále nižší než před 2 roky, takže deficit příjmů a výdajů se proti roku 2009 snížil jen o 1,5 mld. Kč. Výdaje roku 2011 byly ovlivněny zákonem stanovenou minimální výší valorizací důchodů od ledna a nárůstem počtů důchodců v reakci na změny ve způsobu výpočtu důchodu,

k nimž došlo v souvislosti s nálezem ÚS. Projevil se zvýšený zájem o přiznání předčasného starobního důchodu. Deficit příjmů a výdajů tak v roce 2011 dosáhl 39,5 mld. Kč. Rychlejší růst výdajů než příjmů pokračoval i v letech 2012 a 2013, kdy byl ovlivněn nízkým růstem mezd a klesajícím počtem pojištěných. Přesto, že v roce 2013 platila již pro valorizaci důchodů úsporná ustanovení podle zákona č. 314/2012 Sb., dosáhl tak v roce 2013 deficit příjmů a výdajů 49,7 mld. Kč.

Tabulka 1 - Příjmy důchodového pojištění a výdaje na důchody (v mld. Kč)

Rok	Příjmy ¹⁾	Výdaje ²⁾ na dávky	Příjmy - výdaje ³⁾	Meziroční index v %	
				Příjmy	Výdaje
2009	300,8	331,6	-30,8	96,8	108,8
2010	308,5	337,8	-29,3	102,6	101,9
2011	319,5	359,1	-39,5	103,6	106,3
2012	323,5	372,8	-49,3	101,2	103,8
2013	323,8	373,4	-49,7	100,1	100,2

Zdroj: Státní závěrečné účty – kap. 313.

Poznámky ¹⁾ Včetně pokut, penále a dobrovolného připojištění.

²⁾ Bez zálohy poskytnuté v roce předchozím a včetně zálohy poskytnuté na rok následující,

³⁾ Nejsou zohledněny správní výdaje.

Saldo příjmů a výdajů na dávky důchodového pojištění v kap. 313-MPSV určuje výši prostředků evidovaných na zvláštním účtu důchodového pojištění („zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu“ po novele zákona o rozpočtových pravidlech zákonem č. 28/2008 Sb.). Převýšení příjmů nad výdaji bylo evidováno pouze v letech 1996, 2004, 2005, 2007 a 2008. V ostatních letech bylo na tomto účtu evidováno pouze záporné saldo, které je součástí celkového schodku státního rozpočtu, a k žádným převodům prostředků na zvláštní účet důchodového pojištění nedocházelo. Za celé období existence účtu, tj. za roky 1996 – 2013, byla úhrnná výše výdajů o 312,2 mld. Kč vyšší než úhrnná výše příjmů pojistného.

Tabulka 2 - Zvláštní účet důchodového pojištění (v mil. Kč)

Rok	Důchodové pojištění		Z toho výdaje na		Rozdíl příjmů a výdajů	Zvláštní účet
	Příjmy	Výdaje	důchody	správu		
1996	133 927	129 543	126 797	2 746	4 384	4 384
1997	146 333	152 848	150 231	2 617	-6 516	4 384
1998	156 338	168 831	166 119	2 711	-12 493	4 384
1999	161 827	181 272	177 849	3 423	-19 445	4 384
2000	170 457	190 115	186 852	3 263	-19 658	4 384
2001	185 953	204 454	201 111	3 343	-18 501	
2002	198 424	217 333	213 648	3 685	-18 909	
2003	209 624	229 536	225 833	3 703	-19 912	
2004	243 276	234 950	230 897	4 053	8 326	8 326
2005	258 327	251 767	247 390	4 377	6 560	14 886
2006	276 913	277 777	272 911	4 866	-864	5 576
2007	304 934	295 037	289 855	5 182	9 897	15 473
2008	320 028	317 430	312 532	4 898	2 598	18 071
2009	310 310	347 138	339 788	7 350	-36 828	18 071
2010	317 882	353 499	346 213	7 286	-35 617	18 071
2011	328 005	373 358	368 069	5 289	-45 353	18 071
2012	332 272	387 055	382 031	5 023	-54 782	18 071
2013	332 598	387 697	382 773	4 924	-55 100	18 071

Zdroj: Státní závěrečné účty.

Nejvyšší podíl na výdajích na důchodové pojištění mají výdaje na starobní důchody. Je to dáno tím, že z celkového počtu důchodců je nejvíce důchodců starobních a úroveň starobních důchodů je nejvyšší

ve srovnání s úrovní ostatních druhů důchodů. Ke skokovému zvýšení tohoto podílu (téměř o 5 procentních bodů) došlo v roce 2010 v důsledku toho, že zákonem o důchodovém pojištění byly transformovány invalidní důchody osob starších 65 let na důchody starobní. Stejný důvod vedl i ke snížení podílu výdajů na invalidní důchody. K trvalému snižování podílu výdajů dochází u vdovských důchodů v důsledku toho, že se snižuje počet vdovských důchodů a zejména samostatně vyplácených, které nejsou kráceny pro souběh s jiným důchodem.

Tabulka 3 - Výdaje na důchody¹ podle druhu důchodu (v mld. Kč)

Rok	Důchod							Celkem
	starobní	invalidní III.	invalidní pro invaliditu II.	invalidní pro invaliditu I.	vdovský	vdovecký	sirotčí	
Výdaje v mld. Kč								
2009	243,6	44,4	16,6		21,6	2,2	3,3	331,7
2010	266,0	30,9	4,3	12,5	21,0	2,3	3,2	340,2
2011	284,6	29,5	5,1	12,8	21,5	2,4	3,3	359,2
2012	295,1	28,1	5,3	12,2	21,5	2,4	3,3	367,9
2013	300,6	26,9	5,5	11,8	21,9	2,5	3,2	372,3
Výdaje v % z celkem								
2009	73,4	13,4	5,0		6,5	0,7	1,0	100,0
2010	78,2	9,1	1,3	3,7	6,2	0,7	0,9	100,0
2011	79,2	8,2	1,4	3,6	6,0	0,7	0,9	100,0
2012	80,2	7,6	1,4	3,3	5,8	0,7	0,9	100,0
2013	80,7	7,2	1,5	3,2	5,9	0,7	0,9	100,0

Zdroj: ČSSZ. Poznámky: ¹⁾ Čisté výdaje bez záloh poštám na výplatu důchodů.

Základními parametry, které ovlivňují výdaje na důchody, jsou počet důchodců, resp. důchodů a výše důchodů ovlivňovaná především valorizacemi důchodů.

Počet důchodců a důchodů

Celkový počet důchodců se výrazně zvýšil v roce 2011, a to především v důsledku zvýšení počtu starobních důchodců, zejména těch, jimž je vyplácen trvale krácený předčasný starobní důchod. Tento vývoj byl ovlivněn reakcí pojištěnců na připravované změny ve způsobu výpočtu důchodu v souvislosti s nálezem ÚS. K výrazné změně došlo od roku 2010 i v počtech starobních a invalidních důchodců, neboť od 1. ledna 2010 byl u 109 tis. osob starších 65 let ze zákona změněn jejich invalidní důchod na starobní ve stejné výši. Od stejného data pak došlo ke zrušení plných a částečných invalidních důchodů a jejich přeměna na invalidní důchody pro invaliditu I., II. a III. stupně. Pokračovalo snižování počtu žen i mužů pobírajících samostatně vyplácený vdovský nebo vdovecký důchod a snižování počtu sirotčích důchodů. Snižování počtu samostatně vyplácených vdovských a vdoveckých důchodů souvisí s tím, že důchodci využívají možnosti odchodu do předčasného starobního důchodu a samostatný vdovský nebo vdovecký důchod pak pobírají pouze ti, kteří nemají na přímý důchod nárok, nebo pečují o děti (těch však také ubývá, obdobně jako se snižuje počet sirotčích důchodů). Po výrazném nárůstu počtu důchodců v roce 2011 došlo v letech 2012 a 2013 ke snížení jejich počtu, zejména v důsledku snížení počtu nekrácených starobních důchodů. Tento vývoj je důsledkem masivního odchodu do předčasného starobního důchodu v roce 2011, který odčerpал potenciální demografické zdroje nových starobních důchodců pro roky 2012 a 2013, takže počet starobních důchodů zaniklých v důsledku úmrtí důchodce převýšil počet nově přiznaných důchodů v těchto letech. Důvody snižování počtu invalidních důchodů pro invaliditu III. stupně jsou nejspíše multifaktoriální. Největší vliv má zřejmě včasná diagnostika nemocí spolu s novými léčebnými metodami, které mají vliv na zlepšení celkového zdravotního stavu obyvatel a na větší návrat

k práceschopnosti. Rovněž počet vdovských a vdoveckých důchodů vyplácených samostatně se nadále snižoval.

Tabulka 4 - Počet důchodců¹⁾ podle druhu důchodu (v tis.)

Rok	Starobní					Poměrný starobní	Invalidní pro invaliditu stupně			Vdovský a vdovecký	Siroťčí	ÚHRNEM
	celkem	nekrácený		krácený			III.	II.	I.			
		k věk. hr.	po inval.	trvale	dočasně							
CELKEM												
2009	2 093	1 698		392	3	15	370	216		49	47	2 790
2010	2 246	1 709	108	425	3	14	244	55	167	47	46	2 819
2011	2 327	1 716	109	499	3	13	228	58	159	42	46	2 873
2012	2 329	1 695	110	521	3	12	216	63	160	40	46	2 866
2013	2 329	1 675	110	541	3	11	206	66	161	39	45	2 858
MUŽI												
2009	760	601		158	2	2	185	114		7	21	1 089
2010	832	611	46	174	2	2	129	29	88	7	20	1 108
2011	873	615	46	210	1	2	120	31	84	7	22	1 139
2012	880	611	47	221	1	2	114	34	82	7	22	1 141
2013	885	608	47	230	1	2	110	35	82	7	22	1 142
ŽENY												
2009	1 333	1 097		234	2	14	185	101		42	26	1 701
2010	1 413	1 098	62	251	2	13	115	26	79	39	26	1 711
2011	1 454	1 101	63	289	2	12	107	27	76	35	24	1 734
2012	1 449	1 084	63	300	1	11	101	29	78	34	24	1 725
2013	1 444	1 067	64	311	1	10	97	31	80	32	23	1 716

Zdroj: ČSSZ

Poznámky: ¹⁾ Počet důchodců, jimž byl důchod vyplácen v prosinci; nejsou zahrnuty důchody vyplácené do ciziny.

Nekrácený = starobní důchod při dosažení důchodového věku.

Trvale krácený = až 3 roky před věkovou hranicí přiznaný starobní důchod podle § 31 zák. č. 155/1995 Sb.

Dočasně krácený = až 2 roky před věkovou hranicí přiznaný starobní důchod podle § 30 zák. č. 155/1995 Sb.

Poměrný starobní = starobní důchody přiznané podle § 26 zák. č. 100/1988 Sb. a podle § 29 písm. b) zák. č. 155/1995 Sb. (krátká doba pojištění).

U vdovských, vdoveckých a sirotčích důchodů jen důchody vyplácené samostatně (bez souběhu s důchodem starobním nebo invalidním).

Před rokem 2010 jsou ve sloupci Invalidní III. stupně uvedeny plně invalidní důchody a ve sloupci Invalidní II. stupně jsou uvedeny částečné invalidní důchody.

Postupně se mírně snižuje podíl žen na celkovém počtu důchodců. Zatímco v roce 2009 činil tento podíl 61,0 %, do roku 2013 se snížil na 60,0 %. U starobních důchodců došlo ve stejném období ke snížení z 63,7 % na 62,0 % a u trvale krácených předčasných starobních důchodů z 59,7 % na 57,5 %.

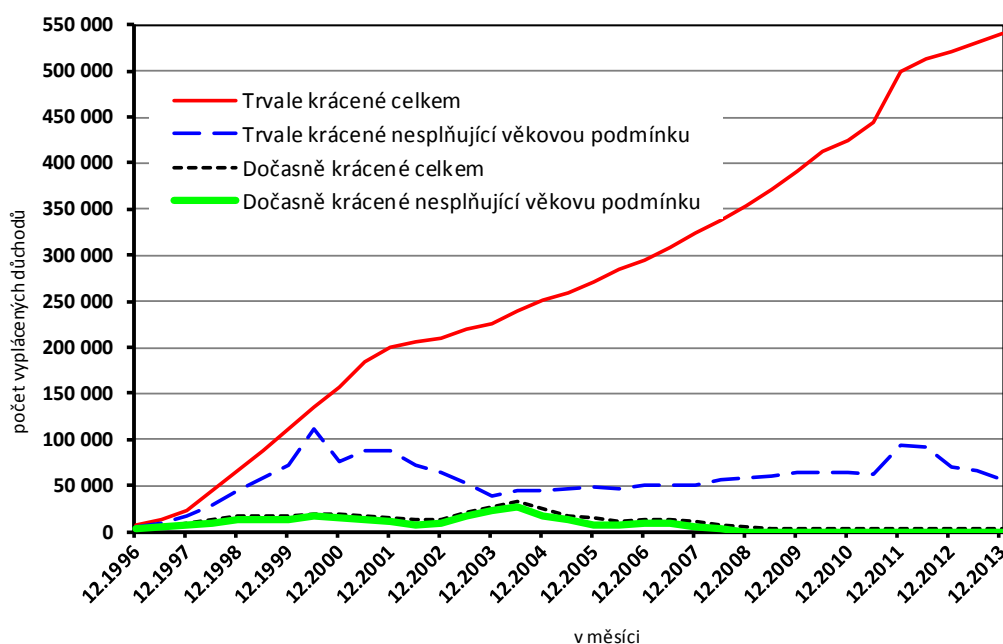
Počet důchodců, kterým je vyplácen krácený starobní důchod v důsledku odchodu do starobního důchodu před dosažením důchodového věku se postupně zvyšuje a zvyšuje se i jeho podíl na počtu všech důchodců, pobírajících starobní důchod. V období let 2009 – 2013 se tento podíl zvýšil z 18,9 % na 23,3 %, se skokovým nárůstem o 2,5 p. b. v roce 2011, ovlivněným zvýšením zájmu o odchod do předčasného starobního důchodu při očekávaných změnách zákona o důchodovém pojištění. Počet důchodců, kterým je vyplácen krácený starobní důchod zahrnuje v převažující míře důchodce, kteří již důchodového věku dosáhli. Podíl těchto důchodců na celkovém počtu důchodců pobírajících krácený starobní důchod se v období let 2009 – 2013 zvýšil z 83,5 % na 89,4 %. Snížil se naopak podíl počtu starobních důchodců, kterým byl starobní důchod přiznan před dosažením důchodového věku, a kterým je před dosažením důchodového věku vyplácen. Počet starobních důchodců, kteří ještě nedosáhli důchodového věku, činil 59 tis. koncem roku 2008, v průběhu roku 2011 se zvýšil z 65 tis. na 94 tis. a do konce roku 2013 se snížil na 57 tis. osob.

Tabulka 5 - Podíl počtu starobních důchodců pobírajících krácený starobní důchod na počtu všech důchodců pobírajících starobní důchod (v %)

Rok	2009	2010	2011	2012	2013
Podíl všech krácených na všech starobních	18,9	19,1	21,6	22,5	23,3
Podíl krácených, kteří ještě nedovršili věkovou hranici na všech starobních	3,1	2,9	4,0	3,1	2,5

Zdroj: MPSV

Graf 2 - Počet starobních důchodců pobírajících krácený starobní důchod

Zdroj: MPSV

Průměrný věk důchodců se obvykle změní až po uplynutí několika let (statistika poskytuje údaje za celé roky). Ve zvyšování průměrného věku poživatelů krácených starobních důchodů se projevuje skutečnost, že krácení důchodu přetrvává i po dosažení důchodového věku. V těchto skupinách důchodců tak výrazněji působí růst podílu starších důchodců. Průměrný věk poživatelů vdovských důchodů vyplácených samostatně se mírně snižuje, neboť ženy využívají možnosti odchodu do předčasného starobního důchodu, který je vyplácen v souběhu s důchodem vdovským, a samostatný vdovský důchod pak pobírají převážně mladší ženy, které ještě nemají na přímý důchod nárok.

Tabulka 6 - Průměrný věk důchodců¹

v roce			Muži		Ženy	
			2009	2013	2009	2013
	celkem		70	71	69	71
Starobní	nekrácený	k věkové hranici	71	73	71	73
		po invalidním		73		74
	krácený	trvale	65	66	61	64
		dočasně	66	71	63	68
Poměrný starobní			73	76	80	82
Invalidní		III.	56	50	58	51
pro invaliditu		II.	50	51	48	49
stupně		I.		50		49
Vdovský a vdovecký			53	54	57	56
Sirotčí			16	16	17	17
Úhrnem			64	66	66	67

Zdroj: ČSSZ

Poznámky: ¹Věk dosažený u důchodců, jimž byl důchod vyplácen v prosinci.

Nejsou zahrnuty důchody vyplácené do ciziny.

Viz. Poznámky - Tabulka 4.

Jeden ze základních ukazatelů rozhodný pro vyrovnanou finanční bilanci důchodového pojištění, je poměr počtu důchodců a počtu plátců pojistného. Počet plátců pojistného do systému se v letech 2009 – 2013 nezvyšoval shodně s počtem důchodců. Výsledkem je, že přes pokles počtu důchodců v letech 2012 a 2013, se podíl počtu důchodců k počtu plátců pojistného postupně zvýšil o 1,4 p. b. na 55,1 %.

Tabulka 7 - Podíl počtu důchodců a počtu pojištěných osob

Rok	Počet pojištěných (v tis.)	Počet důchodců (v tis.)	Podíl počtu důchodců k počtu pojištěných (v %)
2009	5 193	2 790	53,7
2010	5 191	2 819	54,3
2011	5 256	2 873	54,7
2012	5 241	2 866	54,7
2013	5 183	2 858	55,1

Zdroj: ČSSZ

V souladu se zákonem o důchodovém pojištění může jeden důchodce pobírat více než jeden druh důchodu. Je možný souběh přímého důchodu (starobního nebo invalidního) a důchodu pozůstalostního (vdovského, vdoveckého nebo sirotčího). Počet vyplácených důchodů je pak vyšší než počet důchodců. Platí následující vztah:

$$PDCU = PD - V_{\text{souběh}} - SI_{\text{souběh}}, \text{ kde}$$

kde PDCU je počet důchodců, PD je počet důchodů, $V_{\text{souběh}}$ je počet vdovských a vdoveckých důchodů vyplácených v souběhu s přímým důchodem a $SI_{\text{souběh}}$ je počet sirotčích důchodů vyplácených v souběhu s přímým důchodem.

Vývoj počtu vyplácených důchodů a jeho příčiny byly stejné jako již komentovaný vývoj počtu důchodců. Zastoupení jednotlivých druhů důchodů se v těchto letech významně změnilo v souvislosti s již uvedenými zákonnými změnami týkajícími se starobních a invalidních důchodů.

Tabulka 8 - Počet vyplácených důchodů (v tis.)

	Starobní	Invalidní	Vdovský	Vdovecký	Sirotčí	Úhrnem
2009	2 147	597	590	95	48	3 478
2010	2 306	475	587	96	48	3 511
2011	2 391	455	583	97	47	3 573
2012	2 398	450	580	98	48	3 574
2013	2 402	446	575	99	47	3 569
	v % z celkem					
2009	61,7	17,2	17,0	2,7	1,4	100,0
2010	65,7	13,5	16,7	2,7	1,4	100,0
2011	66,9	12,7	16,3	2,7	1,3	100,0
2012	67,1	12,6	16,2	2,8	1,3	100,0
2013	67,3	12,5	16,1	2,8	1,3	100,0

Zdroj: ČSSZ

Poznámky: Počet důchodů vyplácených v prosinci.

Nepatrná část důchodů je vyplácena do ciziny. Jejich podíl na všech vyplácených důchodech mírně roste.

Tabulka 9 - Důchody vyplácené do ciziny

Rok	2009	2010	2011	2012	2013
Důchody vyplácené do ciziny	57 127	62 296	69 736	77 926	83 162
Podíl na všech důchodech (v %)	1,64	1,77	1,95	2,18	2,33

Zdroj: ČSSZ

Soubor vyplácených důchodů ke konci roku t (PDU_t) se skládá ze souboru důchodů vyplácených ke konci roku $t-1$ (PDU_{t-1}) po odečtu počtu zaniklých důchodů v roce t ($PZDU_t$) a souboru důchodů nově přiznaných v roce t ($PNDU_t$). Pro počet vyplácených důchodů tak platí vztah:

$$PDU_t = PDU_{t-1} - PZDU_t + PNDU_t$$

Počet přiznaných důchodů v letech 2009 – 2013 kolísal mezi 143 tis. až 217 tis.. Vedle trendu demografického vývoje, tzn. počtu osob ve věku možného odchodu do starobního důchodu, měly významný vliv i legislativní změny a reakce pojištěnců na jejich očekávaný dopad. Mezi legislativní faktory, které vývoj v tomto období ovlivnily, patří automatická přeměna invalidního důchodu na starobní důchod po dovršení 65 let věku, zrušení plných a částečných invalidních důchodů a jejich přeměna na invalidní důchody podle tří stupňů invalidity, nový způsob redukce započitatelných výdělků pro důchody přiznané po 29. září 2011 a úprava redukční sazby za předčasný odchod do důchodu po roce 2011. Pojištěnci, kteří očekávali, že způsob výpočtu důchodu přiznaného po 29. září 2011 bude pro ně nevýhodný, se často rozhodli pro odchod do předčasného starobního důchodu před 30. září 2011, aby využili starší způsob výpočtu důchodu. To vedlo k rekordnímu nárůstu počtu přiznaných předčasných starobních důchodů. Na necelé 3 tis. se naopak snížil počet starobních důchodů přiznaných po dosažení věkové hranice a po pracovní aktivitě bez pobírání důchodu. Změny v posuzování invalidity se projeví snížením počtu invalidních důchodů přiznávaných po roce 2009.

Tabulka 10 - Počet nově přiznaných důchodů

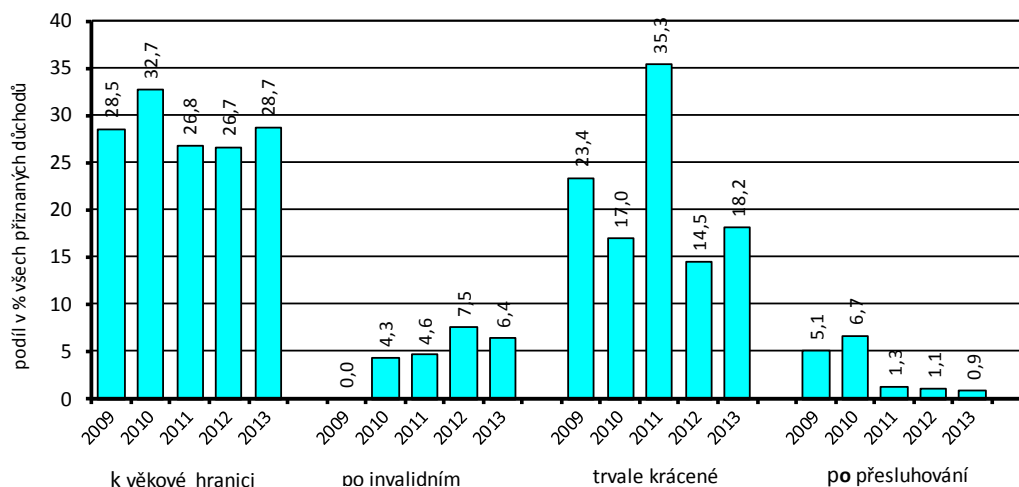
Druh důchodu	Počet přiznaných důchodů					Podíl na všech přiznaných v %				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Starobní celkem	118 419	107 518	147 543	71 273	83 252	57	61	68	50	54
po věkové hranici celkem	69 797	77 430	70 980	50 458	55 335	34	44	33	35	36
k věkové hranici	59 269	57 891	58 053	38 161	44 157	29	33	27	27	29
po přesluhování	10 528	11 885	2 915	1 549	1 368	5	7	1	1	1
po invalidním předčasném celkem	48 622	30 088	76 563	20 815	27 917	23	17	35	15	18
Poměrné starobní	292	35	71	128	146	0	0	0	0	0
Invalidní třetího stupně	20 992	10 488	9 945	9 699	9 539	10	6	5	7	6
z toho invalidní z mládí	595	509	571	572	527	0	0	0	0	0
Invalidní druhého stupně	26 191	5 013	4 859	4 821	4 588	13	3	2	3	3
Invalidní prvního stupně		12 614	12 486	14 095	13 729		7	6	10	9
Vdovské a vdovecké	37 325	36 927	37 118	37 672	37 743	18	21	17	26	25
Sirotčí	4 396	4 503	4 606	5 429	4 609	2	3	2	4	3
ÚHRNEM	207 615	177 098	216 628	143 117	153 606	100	100	100	100	100

Zdroj: ČSSZ

Poznámky: Viz. Poznámka Tabulka 4

Ve vývoji podílů počtu přiznaných jednotlivých druhů důchodů na celkovém počtu přiznaných důchodů se po roce 2009 odrazila změna invalidních důchodů na starobní důchody po dosažení věku 65 let. Podíl všech přiznaných starobních důchodů se v důsledku této změny zvýšil. K výraznému snížení podílu došlo po roce 2010 u starobních důchodů přiznaných po přesluhování. Snížení zájmu o přesluhování je zřejmě ovlivněno zrušením podmínky pracovní smlouvy na dobu určitou maximálně v trvání jednoho roku, která omezovala nárok na výplatu tohoto důchodu a podmínkami na trhu práce. Výkyvy v podílu počtu předčasných starobních důchodů jsou odrazem reakce pojištěnců na již zmiňované změny ve způsobu výpočtu důchodu. Snížení vykazuje i podíl přiznaných invalidních důchodů na celkovém počtu přiznaných důchodů. Zatímco v roce 2009 činil podíl přiznaných invalidních důchodů (plných a částečných) 22,7 %, v roce 2013 činil podíl přiznaných invalidních důchodů (všech stupňů) 18,1 %.

Graf 3 - Vývoj podílu nově přiznaných starobních důchodů na celkovém počtu nově přiznaných důchodů (v %)

Zdroj: ČSSZ

Průměrný věk odchodu do důchodu se výrazně nemění; jeho mírný růst souvisí se zvyšováním důchodového věku pro nárok na starobní důchod.

Tabulka 11 - Průměrný věk při odchodu do důchodu

Rok	Druh důchodu						
	Starobní		Poměrný starobní	Invalidní stupně			Vdovský a vdovecký
	celkem	nekrácený		III.	II.	I.	
			krácený trvale				
				MUŽI			
2009	61	62	60	65	49	46	71
2010	62	62	60	67	47	49	49
2011	61	62	60	67	47	49	48
2012	62	63	60	66	47	49	47
2013	62	62	60	67	47	49	48
				ŽENY			
2009	58	58	57	65	49	46	67
2010	59	59	57	68	44	46	46
2011	59	59	57	66	44	46	46
2012	59	60	57	66	44	46	45
2013	59	60	58	66	44	46	46

Zdroj: ČSSZ

Poznámky: Viz. Poznámka Tabulka 4

V roce 2011 je snížení průměrného věku starobních důchodců mužů způsobeno nárůstem podílu starobních důchodů přiznaných před dosažením důchodového věku.

Tabulka 12 - Důchodový věk pro nárok na starobní důchod v letech 2009 a 2013⁶

Rok		Muži	Ženy s počtem dětí				
			0	1	2	3 nebo 4	5 a více
2009	Důchodový věk	62r	60r+4m	59r+4m	58r+4m	57r+4m	56r+8m
			60r+8m	59r+8m	58r+8m	57r+8m	57r+8m
	pro narozené v období od	1. 1947	9. 1948	9. 1949	9. 1950	9. 1951	9. 1952
	do	12. 1947	4. 1949	4. 1950	4. 1951	4. 1952	4. 1953
2013	Důchodový věk	62r+6m	61r+4m	60r+4m	59r+4m	58r+4m	57r+4m
		62r+8m	61r+8m	60r+8m	59r+8m	58r+8m	57r+8m
	pro narozené v období od	7. 1950	9. 1951	9. 1952	9. 1953	9. 1954	9. 1955
	do	4. 1951	4. 1952	4. 1953	4. 1954	4. 1955	4. 1956

Zdroj: MPSV

Zvyšování důchodového věku probíhá od roku 1996. Podle současné právní úpravy se bude důchodový věk dále postupně zvyšovat bez omezení. Pro jednotlivé roky narození je důchodový věk stanoven v tabulce, která je přílohou zákona o důchodovém pojištění. V zásadě platí, že u mužů se pro každý další rok narození důchodový věk zvýší o 2 měsíce a u žen se pro každý další rok narození důchodový věk zvýší o 4 měsíce s tím, že u žen, které dosáhnou důchodového věku po roce 2018, se důchodový věk zvýší o 6 měsíců pro každý další rok narození. Pro pojištěnce stejného roku narození přitom platí, že důchodový věk žen nesmí být vyšší než důchodový věk mužů a důchodový věk žen s větším počtem vychovaných dětí nesmí být vyšší než důchodový věk žen s menším počtem vychovaných dětí. Postupně tak dojde ke sjednocování důchodového věku pro všechny pojištěnce. Toho bude dosaženo pro pojištěnce narozené v roce 1975, kterým vznikne nárok na starobní důchod v 66 letech a 8 měsících, tj. počínaje zářím 2041. Pojištěnci narození v roce 1977 získají nárok na důchod v 67 letech, tj. v roce 2044. Narozeným po roce 1977 se bude důchodový věk zvyšovat o 2

⁶ V případě, že v daném roce platí více jak jeden důchodový věk, potom nižší věk platí pro osoby narozené do prosince a vyšší pro osoby narozené od ledna.

měsíce za každý následující rok narození, takže např. důchodového věku 70 let dosáhnou pojištěnci narození v roce 1995, a to v roce 2065.

V roce 2013 zaniklo z různých důvodů celkem 185 tis. důchodů, tj. o 31 tisíc více, než činil počet přiznaných důchodů. Důvodem zániku důchodu bylo v 74 % úmrtí důchodce a v 15 % přiznání důchodu jiného druhu. Ve vývoji údajů o zaniklých důchodech se projevily legislativní změny, které nabýly účinnosti v roce 2010. Vliv má zejména změna invalidních důchodů na starobní po dosažení věku 65 let.

Tabulka 13 - Počty zaniklých důchodů a nejvýznamnější důvody zániku důchodu⁷

Rok	2009	2010	2011	2012	2013
Zaniklé důchody celkem	164 962	201 174	201 983	187 940	184 731
z toho:					
starobní	72 350	84 708	84 927	85 724	87 490
invalidní III. stupně	27 520	36 430	30 809	27 526	23 577
invalidní II. stupně	20 252	8 656	11 292	9 239	8 884
invalidní I. stupně		21 401	27 491	18 226	17 016
Důvod zániku					
- přiznání důchodu jiného druhu	20 988	38 860	43 493	30 172	27 860
- úmrtí	128 045	134 080	133 938	133 785	136 030

Zdroj: MPSV

Poznámky: Před rokem 2010 jsou v řádce invalidní III. stupně uvedeny plné invalidní důchody a v řádce invalidní II. stupně jsou uvedeny částečné invalidní důchody.

Výše důchodů

Průměrná výše vyplácených důchodů je ovlivňována především zvyšováním vyplácených důchodů. Její růst je ovlivňován též tzv. generační obměnou, jejímž důsledkem je, že průměrná výše vyplácených důchodů by rostla, i kdyby důchody nebyly valorizovány, protože zanikají důchody starších důchodců, které jsou v průměru nižší než důchody nově přiznávané⁸.

Od roku 2003 byly podle zákona vyplácené důchody zvyšovány pravidelně v lednu každého roku, přičemž zákonem bylo též stanoveno minimální zvýšení, a to nejméně 100 % růstu cen a 1/3 růstu reálných mezd. Od roku 2012 se zvýšení určuje způsobem přesně stanoveným v zákoně podle statistických údajů a vláda již nemá možnost změnit termín ani výši takto stanoveného zvýšení; zákon přesně popisuje, jak stanovit zvýšení základní výměry důchodu, tak i zvýšení procentní výměry důchodu. Zvýšení v podstatě odpovídá dříve stanovenému minimálnímu zvýšení, tj. zvýšení o 100 % růstu cen a 1/3 růstu reálných mezd. Pro zvýšení důchodů v letech 2013 a 2014 se na základě změny právní úpravy vycházelo pro jeho stanovení pouze z 1/3 růstu cen a 1/3 růstu reálných mezd.

Tabulka 14 - Přehled o provedených zvýšeních vyplácených důchodů

Měsíc a rok účinnosti zvýšení	leden 2009	leden 2011	leden 2012	leden 2013
Zvýšení základní výměry důchodu		60 Kč	40 Kč	60 Kč
Zvýšení procentní výměry důchodu	4,4%	3,9%	1,6%	0,9%
Výše základní výměry důchodu	2 170 Kč	2 230 Kč	2 270 Kč	2 330 Kč

Zdroj: MPSV

⁷ Statisticky se sleduje celkem 11 důvodů zániku důchodu. Mimo uvedených v tabulce jsou významnější (více jak 1 000 zániků v roce) důchody – transformace invalidního důchodu na starobní, zánik vdovského/vdoveckého důchodu po roce, zánik sirotčího důchodu, zánik invalidity

⁸ Průměrná výše zaniklých důchodů není již několik let ČSSZ sledována.

Zvýšení v letech 2008 až 2011 odpovídala zákonem požadovanému minimálnímu zvýšení, přičemž v roce 2010 nebylo provedeno žádné zvýšení, neboť zákonem požadované minimální zvýšení nečinilo ani 2 % a tak nebyla naplněna zákonem stanovená podmínka pro toto zvýšení.

Tabulka 15 - Průměrné měsíční výše¹⁾ sólo vyplácených důchodů (v Kč)

Rok	celkem	Starobní			Poměrný starobní	Invalidní pro invaliditu stupně			Vdovský a vdovecký	Siroťčí	ÚHRNEM
		nekrácený k věk. hr.	krácený trvale po inval.	krácený dočasně		III.	II.	I.			
CELKEM											
2009	10 062	10 412	8 903	8 433	4 511	9 681	6 076		6 567	5 145	9 413
2010	10 138	10 531	9 760	8 989	4 407	9 656	6 671	6 140	6 575	5 194	9 506
2011	10 567	11 008	10 158	9 460	4 473	10 004	6 748	6 094	6 814	5 428	9 913
2012	10 793	11 274	10 368	9 641	4 420	10 141	6 714	6 021	6 929	5 544	10 093
2013	10 985	11 498	10 535	9 806	4 405	10 245	6 675	5 989	7 046	5 657	10 249
MUŽI											
2009	11 189	11 536	9 982	9 416	4 249	10 301	6 384		5 580	5 114	10 311
2010	11 254	11 657	10 758	10 073	4 178	10 142	6 978	6 432	5 660	5 153	10 408
2011	11 714	12 177	11 179	10 571	4 294	10 482	7 036	6 399	5 920	5 414	10 835
2012	11 962	12 472	11 396	10 762	4 285	10 597	6 997	6 336	6 076	5 534	11 034
2013	12 165	12 713	11 559	10 929	4 301	10 676	6 961	6 305	6 240	5 645	11 202
ŽENY											
2009	9 149	9 482	8 096	7 175	4 597	8 925	5 718		6 743	5 169	8 636
2010	9 204	9 591	8 477	8 154	4 491	9 075	6 310	5 806	6 744	5 226	8 721
2011	9 599	10 031	8 867	8 559	4 545	9 435	6 405	5 752	6 989	5 440	9 102
2012	9 797	10 264	9 100	8 718	4 478	9 596	6 375	5 683	7 104	5 554	9 261
2013	9 970	10 463	9 304	8 868	4 453	9 730	6 338	5 659	7 216	5 668	9 402

Zdroj: ČSSZ.

Poznámky: ¹⁾ Průměrná výše důchodů vyplácených v prosinci; nejsou zahrnuty důchody vyplácené do ciziny.

Sólo = Jen důchody vyplácené samostatně (bez souběhu s pozůstalostním důchodem).

Viz poznámky Tabulka 4

Růst průměrné výše vyplácených důchodů byl vesměs rychlejší než růst průměrné mzdy, a proto se další ze dvou parametrů, působících na vyrovnanou finanční bilanci důchodového pojištění, náhradový poměr, zvýšil. Nesoulad tempa růstu výše důchodů a tempa růstu průměrné mzdy je ovlivněn tím, že při zvýšení důchodů je třeba zohlednit 1/3 růstu reálné mzdy, stanovenou se zřetelem k růstu mezd v období kalendářního roku, který o dva roky předchází roku zvýšení důchodů, a který je obvykle odlišný od růstu mezd v roce zvýšení, ve kterém se náhradový poměr hodnotí. Dalším faktorem nesouladu je vliv růstu průměrné výše důchodů v důsledku již uváděné generační obměny.

Tabulka 16 - Relace průměrného vypláceného starobního důchodu k průměrné mzdě

Rok	Průměrný důchod ¹⁾ (v Kč)	Průměrná mzda		Relace průměrného důchodu k průměrné mzdě	
		hrubá ²⁾ (v Kč)	čistá ³⁾ (v Kč)	hrubé (v%)	čisté (v%)
2009	10 028	24 091	18 665	41,6	53,7
2010	10 093	24 526	18 962	41,2	53,2
2011	10 543	25 093	19 246	42,0	54,8
2012	10 770	25 903	19 903	41,6	54,1
2013	10 962	25 903	19 903	42,3	55,1

Zdroj: MPSV.

Poznámky: ¹⁾ Průměrný důchod je měsíční průměr sólo vyplácených starobních důchodů v roce.

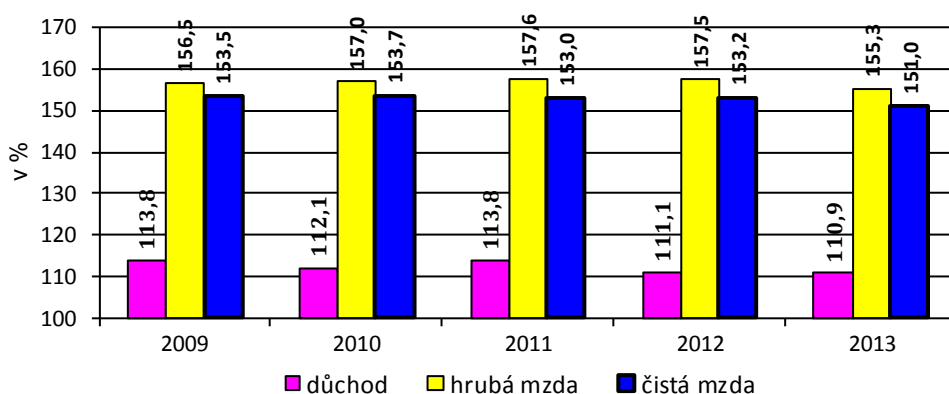
²⁾ Průměrná hrubá mzda ve výši všeobecného vyměřovacího základu.

³⁾ Průměrná čistá mzda je průměrná hrubá mzda snížená o této mzdě odpovídající daň z příjmu a pojistné zdravotního a sociálního pojištění.

Vývoj relace průměrného vypláčeného starobního důchodu ke mzdě nelze sice považovat za „příznivý“ z hlediska jejího vlivu na vývoj bilance příjmů a výdajů na důchody, ale je příznivý z hlediska vývoje životní úrovně důchodců, a to zejména ve srovnání s vývojem životní úrovně ekonomicky aktivních. Vývoj reálné hodnoty průměrného vypláčeného starobního důchodu zaostává za vývojem reálné hodnoty mezd. Takový vývoj je sice obvyklý i v důchodových systémech jiných států, ale v ČR je tato skutečnost pro životní úroveň důchodců významnější, neboť důchody jsou zde téměř výhradním zdrojem příjmů důchodců.

Graf 4 - Vývoj reálné hodnoty průměrného vypláčeného starobního důchodu a průměrné mzdy v procentech jejich hodnot v roce 1989

Zdroj: MPSV

Reálná hodnota průměrného vypláčeného starobního důchodu se v období posledních pěti let snížila, jak v roce 2010 kdy důchody zvýšeny nebyly, neboť nebyla naplněna zákonná podmínka pro zvýšení důchodů, tak i v letech 2012 a 2013, kdy ke zvýšení důchodů došlo.

Tabulka 17 - Vývoj reálné hodnoty průměrného vypláčeného starobního důchodu

Rok	100 % v roce			
	2009	2010	2011	2012
2009	100,0			
2010	98,5	100,0		
2011	100,0	101,5	100,0	
2012	97,6	99,1	97,6	100,0
2013	97,4	98,9	97,4	99,8

Zdroj: MPSV

Průměrná výše vypláčených důchodů závisí i na roce jejich přiznání. V zásadě platí, že čím déle jsou důchody vypláceny, tím jsou jejich výše nižší ve vztahu k ostatním důchodům. Tyto rozdíly jsou zapříčiněny mzdovým vývojem, změnami ve způsobu výpočtu nově přiznaných důchodů a valorizacemi důchodů, které existující rozdíly vesměs zvyšují.

Tabulka 18 - Průměrná výše sólo vyplácených starobních důchodů podle období jejich přiznání (důchody vyplácené v prosinci 2013, v Kč.)

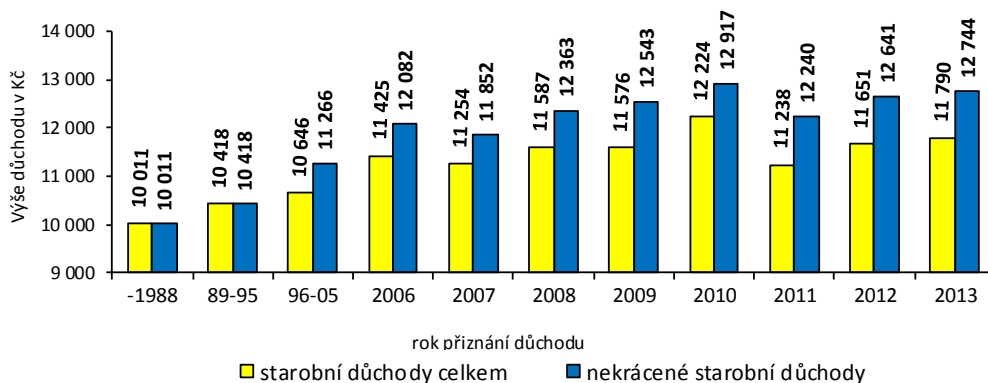
Rok přiznání	Celkem	Nekrácené	Předčasné krácené	
			trvale	dočasně
-1988	10 011	10 011		
89-95	10 418	10 418	8 681	
96-05	10 646	11 266	9 300	8 967
2006	11 425	12 082	9 762	9 703
2007	11 254	11 852	9 728	10 088
2008	11 587	12 363	9 905	10 494
2009	11 576	12 543	10 164	
2010	12 224	12 917	10 477	
2011	11 238	12 240	10 464	
2012	11 651	12 641	9 710	
2013	11 790	12 744	10 263	
CELKEM	10 985	11 440	9 806	9 082
Starodůchodci	10 297	10 297	8 681	
Novodůchodci	11 152	11 867	9 806	9 083

Zdroj: ČSSZ

Poznámky: *Nekrácený = starobní důchod při dosažení důchodového věku.
Trvale krácený = až 3 roky před věkovou hranicí přiznaný starobní důchod podle § 31 zákona o důchodovém pojištění.
Dočasně krácený = až 2 roky před věkovou hranicí přiznaný starobní důchod podle § 30 zákona o důchodovém pojištění.*

Změny, které přinesl zákon o důchodovém pojištění, způsobily, že důchody starodůchodců (tzn. důchody přiznané před 1. 1. 1996) byly nižší než důchody novodůchodců (důchody přiznané po 31. 12. 1995). Tato situace přetrvává přesto, že důchody starodůchodců byly v letech 1998 až 2007 sedmkrát valorizovány výhodněji než důchody novodůchodců. Od roku 1996 do roku 2013 byly důchody starodůchodců valorizovány celkem o 171 % a důchody novodůchodců o 137 %. Rozdíl mezi průměrnou výší starobních důchodů starodůchodců a novodůchodců přesto u důchodů vyplácených v prosinci 2013 činil 855 Kč, tj. 8,3 %. U novodůchodců je průměrná výše všech starobních důchodů ovlivňována (snižována) specifickým faktorem, kterým je narůstající podíl krácených předčasných starobních důchodů. U nekrácených starobních důchodů je rozdíl mezi průměrnou výší důchodů starodůchodců a důchodů novodůchodců vyšší; v prosinci 2013 činil 1 570 Kč, tj. 15,2 %.

Graf 5 - Průměrná výše samostatně vyplácených starobních důchodů vyplácených v prosinci 2013 a přiznaných v různých letech

Zdroj: MPSV

Na rozdíl výši důchodů starodůchodců a novodůchodců se v současné době již nepodílí jen změny, ke kterým došlo po přijetí zákona o důchodovém pojištění od 1. 1. 1996, ale výraznou měrou i další změny zákona ovlivňující výpočet důchodů a zejména růst výdělků, z nichž jsou důchody vyměřovány. Tento růst výdělků a s ním související růst výše nově přiznaných důchodů trvale zvyšuje průměrnou výši důchodů novodůchodců. Rozdíly ve výši důchodů tak neexistují jen mezi důchody starodůchodců a novodůchodců, ale i mezi výšemi důchodů přiznaných za platnosti stejných předpisů (novodůchodců). U důchodů vyplácených v prosinci 2013 je tak mezi průměrnou výší důchodů starodůchodců a novodůchodců rozdíl 855 Kč, ale např. průměrná výše starobních důchodů přiznaných v roce 2010 je o 648 Kč vyšší než taková výše důchodů přiznaných v roce předchozím; průměrná výše starobních důchodů přiznaných v letech 2011 až 2013 jsou nižší než taková výše důchodů přiznaných v roce 2010 (v roce 2011 o 986 Kč). Vývoj důchodového systému tedy vede i ke vzniku určitých rozdílů mezi důchody více či méně srovnatelnými. Směřování pozornosti na existenci specificky vzniklých rozdílů mezi starodůchodci a novodůchodci bylo opodstatněné v určité fázi vývoje. V současné době však tato problematika není již tak mimořádná, aby nadále opodstatňovala potřebu mimořádného řešení ve formě zvýhodněné valorizace.

Průměrná výše nově přiznaných důchodů je vyšší než průměrná výše důchodů vyplácených a také jejich relace k průměrné mzdě je příznivější. Je tomu tak proto, že tyto důchody jsou odvozeny z vyšších výdělků v důsledku růstu mezd a dynamické důchodové konstrukce, ve které se podle růstu mezd v národním hospodářství indexují vyměřovací základy (pojištěncem dosažené výdělků) a pravidelně zvyšují redukční hranice omezující zápočet výdělků rozhodných pro výpočet důchodu.

Tabulka 19 - Redukční hranice pro výpočet výše důchodu

Rok	2009	2010	2011 před 30.9.	2011 po 29.9.	2012	2013
První redukční hranice	10 500	10 500	11 000	10 886	11 061	11 389
Druhá redukční hranice	27 000	27 000	28 200	28 699	29 159	30 026
Třetí redukční hranice				98 960	100 548	103 536
Započteno do 1. RH	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Započteno nad 1. RH do 2. RH	30%	30%	30%	29%	28%	27%
Započteno nad 2. RH do 3. RH	10%	10%	10%	13%	16%	19%
Započteno nad 3. RH	10%	10%	10%	10%	8%	6%

Zdroj: MPSV

V důsledku redukčních hranic rozhodných pro výpočet důchodu klesá s rostoucím výdělkem relace výše důchodu k tomuto výdělku. Míru tohoto poklesu shledal Ústavní soud za nepřiměřenou, a proto bylo nutné přijmout příslušnou právní úpravu, podle níž je vývoj výše redukčních hranic navázán na vývoj průměrné mzdy, přičemž do roku 2015 se postupně měnilo jak procento pro stanovení výše redukčních hranic z průměrné mzdy, tak i procentní sazby pro stanovení započitatelné části osobního vyměřovacího základu mezi redukčními hranicemi. Tím došlo k postupnému zvyšování relace výše důchodu ke mzdě u důchodů přiznaných z vyšších výdělků. Redukční hranice a příslušné procentní sazby byly zákonem stanoveny takto:

Tabulka 20 - Redukce osobního vyměřovacího základu a redukční hranice

	2011 před 30. 9.	2011 po 29.9.	2012	2013	2014	2015
započteno do 1. RH	100%	100%	100%	100%	100%	100%
započteno nad 1. RH do 2. RH	30%	29%	28%	27%	26%	26%
započteno nad 2. RH do 3. RH	10%	13%	16%	19%	22%	0%
započteno nad 3. RH	10%	10%	8%	6%	3%	0%
1. RH v % průměrné mzdy	11 000	44%	44%	44%	44%	44%
2. RH v % průměrné mzdy	28 200	116%	116%	116%	116%	400%
3. RH v % průměrné mzdy		400%	400%	400%	400%	

Zdroj: MPSV

Průměrná mzda = součin všeobecného vyměřovacího základu a jeho přepočítacího koeficientu za rok o dva roky předcházející

U důchodů přiznaných v roce 2011 po 29. září tak ve srovnání s důchody přiznanými v roce 2011 před 30. září došlo ke snížení relace důchodu ke mzdě u důchodů přiznaných z výdělků v pásmu cca 0,5 až 1,3 násobek průměrné mzdy a ke zvýšení relace důchodu ke mzdě u důchodů přiznaných z výdělků vyšších než 1,2 násobek průměrné mzdy. Modelový příklad ukazuje vývoj relace důchodu ke mzdě pro důchod přiznaný po 40 letech pojištění.

Tabulka 21 - Vývoj relace nově přiznaného starobního důchodu ke mzdě při 40 letech pojištění a při různé úrovni mzdy (v %)

Násobek průměrné mzdy ^{*)}	Starobní důchod přiznaný v roce					
	2009	2010	2011 před 30.9.	2011 po 29.9.	2012	2013
0,7	57,0	56,3	57,0	56,5	55,7	56,6
1,0	45,3	44,8	45,3	44,8	44,0	44,5
1,5	33,2	32,7	33,2	33,4	33,1	33,9
2,0	26,4	26,0	26,4	27,0	27,3	28,3
2,5	22,3	22,0	22,3	23,1	23,7	24,9
3,0	19,6	19,3	19,6	20,6	21,4	22,7

Zdroj: MPSV

Poznámka: *) Průměrná mzda = všeobecný vyměřovací základ (§17 odst. 2 zák. č. 155/95 Sb.)

Legislativní změny se projevily i ve vývoji průměrné výše nově přiznaných důchodů. V roce 2011 dochází k neobvyklému poklesu průměrné výše starobních důchodů celkem. Není to však v důsledku změny redukčních hranic, ale v důsledku změn v podílu počtu přiznaných důchodů. Jak u starobních důchodů přiznaných při dovršení věkové hranice, tak i u starobních důchodů přiznaných po přesluhování, či při předčasném odchodu do starobního důchodu nebo starobním důchodu přiznaném po invalidním důchodu, ve všech těchto případech byla průměrná výše důchodu přiznaného v roce 2011 vyšší než u důchodu přiznaného v roce 2010.

Tabulka 22 - Průměrná výše nově přiznaných důchodů

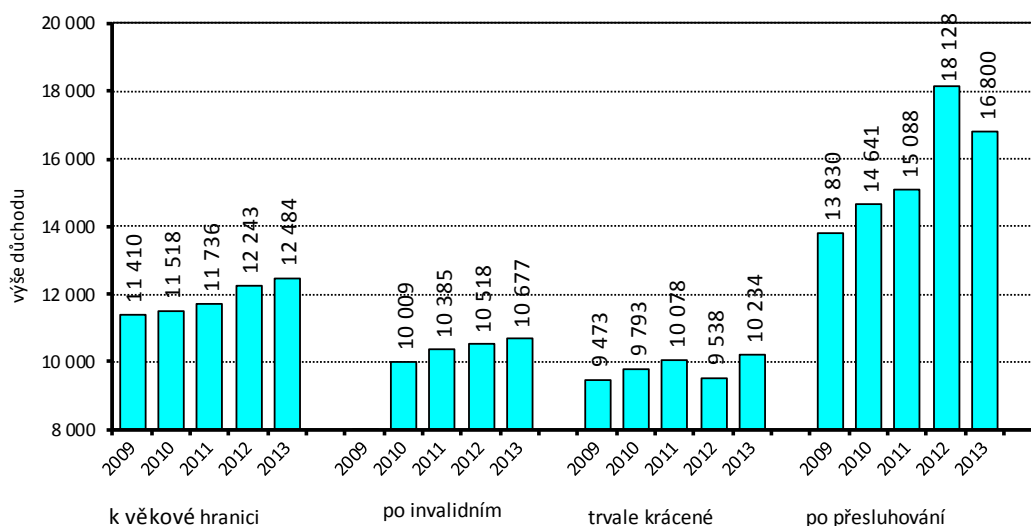
Druh důchodu	Průměrná výše důchodů v Kč				
	2009	2010	2011	2012	2013
Starobní celkem	10 831	11 274	10 850	11 322	11 588
po věkové hranici celkem	11 775	11 850	11 685	12 058	12 273
k věkové hranici	11 410	11 518	11 736	12 243	12 484
po přesluhování	13 830	14 641	15 088	18 128	16 800
po invalidním předčasném celkem	9 473	9 793	10 078	9 538	10 234
Poměrné starobní	3 272	4 297	3 383	3 179	3 223
Invalidní třetího stupně	10 802	10 482	10 853	10 893	11 129
z toho invalidní z mládeže	8 658	8 702	9 041	9 031	9 238
Invalidní druhého stupně	6 419	6 396	6 613	6 641	6 793
Invalidní prvního stupně		5 074	5 069	5 088	5 223
Vdovské a vdovecké	6 539	6 735	7 040	7 146	7 269
Sirotčí	5 415	5 568	5 749	5 535	5 820
ÚHRNĚM	9 835	10 104	10 069	9 741	10 178

Zdroj: ČSSZ

Poznámky: Průměrná výše u důchodů nekrácených pro souběh s jiným důchodem.

Viz poznámky Tabulka 4

Graf 6 - Průměrná výše nově přiznaných starobních důchodů

Zdroj: ČSSZ

Krácení důchodu při předčasném odchodu do starobního důchodu

Při odchodu do starobního důchodu před dosažením důchodového věku je krácena výše procentní výměry starobního důchodu, přičemž výše krácení je závislá na době, která do dosažení důchodového věku chybí a na výši výpočtového základu. Vzhledem k různé váze základní výměry důchodu na celkové výši důchodu u pojištěnců s různou dobou pojištění a různou výší vyměřovacích základů má toto krácení různý dopad do celkové výše starobního důchodu. K nejvyššímu relativnímu snížení úhrnného důchodu (podíl rozdílu měsíční výše kráceného a nekráceného důchodu k měsíční výši nekráceného důchodu v procentech) dochází u pojištěnců s krátkou dobou pojištění a vysokým vyměřovacím základem, což je způsobeno silným vlivem krácení procentní výměry a poměrně vysoké váhy této výměry v celkovém důchodu. Naproti tomu nejnižší dopad má krácení u osob s nízkým vyměřovacím základem a dlouhou dobou pojištění.

Tabulka 23 - Snížení důchodu přiznaného v roce 2013 při odchodu do trvale kráceného předčasného starobního důchodu o 1 rok*¹ (v %)

Osobní vyměřovací základ (v Kč)	Doba pojištění v letech				
	25	30	35	40	45
5 000	-4,3	-3,9	-3,6	-3,4	-3,2
10 000	-5,9	-5,3	-4,7	-4,3	-4,0
15 000	-6,4	-5,6	-5,0	-4,6	-4,2
20 000	-6,6	-5,8	-5,2	-4,7	-4,3
25 000	-6,8	-6,0	-5,3	-4,8	-4,3
30 000	-7,0	-6,1	-5,4	-4,8	-4,4

Zdroj: MPSV

Poznámka: *) 360 dnů před dovršením důchodového věku (tj. 4 x 90 dnů).

Podle neúplné evidence délky doby předčasného odchodu do trvale kráceného starobního důchodu se tato doba v posledních letech výrazně zkrátila. Odchod do kráceného starobního důchodu o více než 360 dní před dovršením věkové hranice se vyskytuje jen ojediněle, zřejmě v důsledku obavy z výraznějšího snížení výše důchodu. Snížení procentní výměry důchodu totiž v období prvních 360 kalendářních dnů činí 0,9 % za každých i započatých 90 kalendářních dnů předčasného odchodu do důchodu, ale v období od 361. do 720. kalendářních dnů činí snížení již 1,2 %.

Tabulka 24 – Přiznané trvale krácené předčasné starobní důchody podle pásem doby předčasného odchodu do důchodu (v %)

Pásmo doby předčasného odchodu	Rok přiznání předčasného starobního důchodu				
	2009	2010	2011	2012	2013
1 - 360	27,0	36,8	27,3	99,9	100,0
361 - 720	34,6	63,2	72,7	0,1	
721 - 1080	33,5				
1081 a více	5,0				

Zdroj: MPSV

Diferenciace důchodů podle výše důchodu⁹

Diferenciace vyplácených starobních důchodů podle výše je ovlivněna řadou faktorů. Její úroveň a vývoj jsou ovlivněny zejména následujícími faktory:

- Vývojem diference nově přiznaných starobních důchodů v jednotlivých letech, která má jednoznačně rostoucí trend v důsledku dynamických prvků ve formuli pro stanovení výše důchodu.
- Rozdílnou diferenciací výše důchodů s ohledem na období jejich přiznání a klesajícím podílem dříve přiznaných důchodů (s menší diferenciací).
- Vývojem podílu základní výměry důchodu na celkové výši důchodu.

⁹ Pro měření diference starobních důchodů podle výše důchodu se budou používat kvantily a z nich odvozené charakteristiky. Kvantil je výše příjmu (např. důchodu), kterou dosahuje určité procento důchodců. Např. 10% kvantil je výše příjmu udávající, že 10 % osob má příjem do této výše. 50% kvantil se nazývá medián a v případě normálního rozdělení se rovná průměru. Základními charakteristikami budou šíře intervalů příjmů okolo mediánu vyjádřené v procentech mediánu, ve kterých se nachází:

20 % důchodců: příslušná charakteristika se označuje $M(20) = 100 \times (k_{60} - k_{40}) / \text{medián}$
 50 % důchodců: příslušná charakteristika se označuje $M(50) = 100 \times (k_{75} - k_{25}) / \text{medián}$,
 80 % důchodců: příslušná charakteristika se označuje $M(80) = 100 \times (k_{90} - k_{10}) / \text{medián}$,

kde kx označuje x% kvantil.

Čím jsou čísla M(XX) vyšší, tzn. čím je interval, v němž se nachází příslušný podíl důchodců širší, tím vyšší je diference.

Výpočty byly provedeny podle údajů o starobních důchodech vyplácených samostatně.

- d) Valorizací důchodů, protože většinou dochází i ke zvýšení o stanovené procento z procentní výměry důchodů, což vede k větší diferenciaci důchodů.
- e) Strukturální odlišností souborů, u nichž se diferenciací měří, z hlediska vlivu faktorů nesouvisících s důchodovým systémem.

Diferenciací důchodů se snižuje s přechodem od souboru všech starobních důchodů k souborům pro muže a ženy. V období 2009 – 2013 diferenciací mírně rostla, především v důsledku mírně rychlejšího nárůstu vyšších důchodů žen.

Tabulka 25 - Základní charakteristiky diferenciací výše sólo vyplácených starobních důchodů

	Rok	2009	2010	2011	2012	2013	Změna 2009-2013
M(20)	Muži	7,1	7,4	7,6	7,9	7,9	0,8
	Ženy	7,3	7,6	7,9	8,2	8,4	1,1
	Celkem	9,8	10,1	10,3	10,5	10,5	0,7
M(50)	Muži	20,0	20,7	21,0	21,5	21,7	1,7
	Ženy	20,6	21,2	21,9	22,5	22,9	2,3
	Celkem	25,9	26,4	26,8	27,4	27,5	1,6
M(80)	Muži	38,0	39,2	39,7	40,4	40,6	2,6
	Ženy	43,7	44,8	45,8	46,7	46,9	3,2
	Celkem	49,2	50,2	50,7	51,4	51,6	2,4

Zdroj: MPSV

Vývoj diferenciací vyplácených starobních důchodů podle výše je ovlivněn též rostoucí vahou zastoupení předčasných starobních důchodů, jejichž diferenciací je odlišná od nekrácených starobních důchodů přiznaných k důchodovému věku.

Tabulka 26 - Charakteristiky diferenciací výše starobních důchodů vyplácených v prosinci 2013

		Celkem	Nekrácené	Krácené trvale
M(20)	Muži	7,9	7,9	7,1
	Ženy	8,4	8,6	8,0
	Celkem	10,5	10,2	10,2
M(50)	Muži	21,7	20,2	19,2
	Ženy	22,9	22,3	21,4
	Celkem	27,5	26,5	26,5
M(80)	Muži	40,6	37,4	39,7
	Ženy	46,9	42,9	43,8
	Celkem	51,6	48,2	50,2

Zdroj: MPSV

U vyplácených trvale krácených předčasných starobních důchodů je diferenciací vesměs nižší než u starobních důchodů přiznaných k důchodovému věku.

Na vývoji diferenciací nově přiznaných starobních důchodů se projevil růst diferenciací u mužů a snižování diferenciací u žen. Je to důsledek zvyšování základní výměry důchodů při valorizaci a toho, že výše základní výměry představuje u důchodů žen významnější podíl.

Tabulka 27 - Základní charakteristiky diferenciacie nově přiznaných (sólo) starobních důchodů podle výše

	Rok	2009	2010	2011	2012	2013	Změna 2009-2013
M(20)	Muži	7,9	7,6	8,6	10,3	9,6	1,7
	Ženy	9,5	9,9	9,1	10,2	9,1	-0,4
	Celkem	11,5	10,9	10,7	12,2	11,2	-0,3
M(50)	Muži	20,0	20,1	23,0	27,1	25,3	5,3
	Ženy	25,8	26,2	24,9	28,4	24,4	-1,4
	Celkem	28,6	27,1	27,5	31,2	29,0	0,5
M(80)	Muži	38,6	41,3	42,9	51,5	48,5	9,9
	Ženy	50,8	50,5	48,6	54,0	48,4	-2,4
	Celkem	50,1	50,1	50,1	58,8	54,4	4,3

Zdroj: MPSV

Plnění mezinárodních úmluv o minimální výši důchodových dávek

ČR je v oblasti sociálního zabezpečení vázána dvoustrannými a mnohostrannými úmluvami. Mezi mnohostranné úmluvy patří Úmluva Mezinárodní organizace práce (MOP) o minimálních standardech sociálního zabezpečení č. 102 z roku 1952, Úmluva MOP č. 128 o invalidních, starobních a pozůstalostních dávkách z roku 1967 (obě úmluvy vstoupily v platnost pro ČR v lednu 1993) a Evropský zákoník sociálního zabezpečení Rady Evropy (Zákoník). Úmluvu MOP č. 102 a Zákoník, které mají mírnější normy pro požadovanou úroveň dávek, ratifikovala ČR pro všechny druhy důchodů z důchodového pojištění, přísnější úmluvu MOP č. 128 ratifikovala jen pro starobní důchody.

Způsob stanovení úrovně dávek závisí na okruhu chráněných osob. V důchodovém pojištění Česká republika postupuje podle Úmluvy MOP č. 128 a MOP č. 102, článek č. 16 písmeno b), protože splňuje požadavek, aby okruh chráněných osob, zahrnující Úmluvou stanovené skupiny obyvatelstva, tvořil nejméně 75 % veškerého ekonomicky činného obyvatelstva.

- **Starobní důchod:** Úmluva MOP č. 102 a Zákoník požaduje podíl výše nově přiznaného starobního důchodu ke mzdě v roce předcházejícím roku odchodu do důchodu ve výši 40 %. Úmluva MOP č. 128 požaduje pro starobní důchod podíl 45 %. Úmluvy jsou splněny, jestliže požadovaný „náhradový poměr“ (dávka nahrazuje předchozí příjem před pojistnou událostí) je dosažen pro nově přiznaný důchod alespoň pro jednoho vybraného typického příjemce. Typickým příjemcem je pojištěnec (se závislou manželkou) s třiceti lety pojištění a se mzdou rovnající se 1,25násobku průměrné mzdy v národním hospodářství nebo se mzdou kvalifikovaného dělníka (soustružníka). Protože se v ČR důchody daní až z částky nad 306 tis. Kč ročně¹⁰ a zdravotní pojištění platí za důchodce stát, akceptuje MOP pro ČR určování podílu k čisté mzdě.

- **Plný invalidní důchod:** Úmluva MOP č. 102 a Zákoník požadují u těchto dávek náhradový poměr ve výši 40 %. Pro nově přiznané invalidní důchody III. stupně je typickým příjemcem zaměstnanec se mzdou rovnající se 1,25násobku průměrné mzdy v národním hospodářství nebo se mzdou kvalifikovaného dělníka se dvěma dětmi. Proto se při výpočtu zahrnují do příjmu zaměstnance i důchodce také přídatky na dvě děti (pokud náleží). Obdobně jako u starobních důchodů je pro hodnocení splnění úmluvy rozhodující podíl dávky k čisté mzdě.

- **Pozůstalostní dávky:** Úmluva MOP č. 102 a Zákoník požadují u těchto dávek náhradový poměr ve výši 40 %. Pro nově přiznané pozůstalostní důchody je typickým příjemcem zaměstnanec se mzdou rovnající se 1,25násobku průměrné mzdy v národním hospodářství nebo

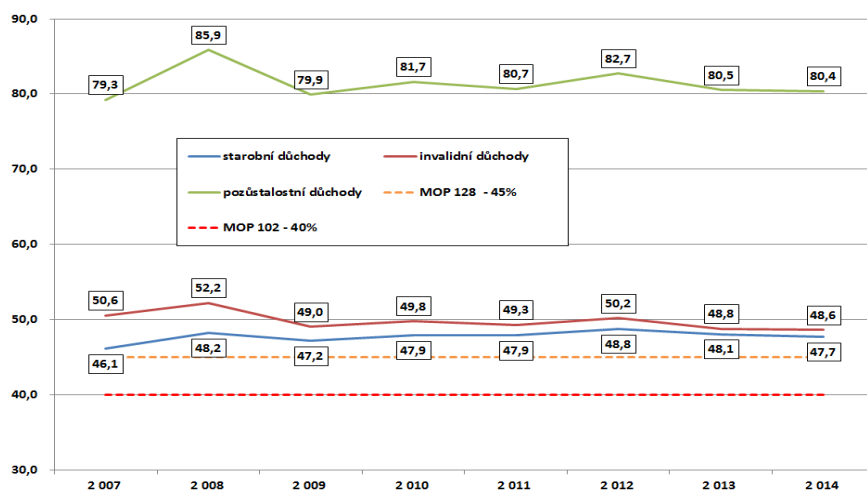
¹⁰ 36 násobek minimální mzdy.

se mzdou kvalifikovaného dělníka se dvěma dětmi. Pozůstalostní dávka je stanovena jako součet vdovského důchodu, dvou sirotčích důchodů a přídavků na dvě děti (pokud náleží).

ČR plní požadovanou úroveň starobních i invalidních důchodů. Úroveň přiznaných pozůstalostních důchodů stanovený poměr vysoce překračuje.

Graf 7 – Plnění mezinárodních úmluv o minimální výši důchodových dávek, ČR, 2007-2014

Zdroj: MPSV

Tabulka 28 - Základní parametry pro výpočet plnění úmluv MOP (starobní důchod)

Rok	Mzda		Starobní důchod		
	kvalifikovaného dělníka		výše v Kč/ měs	v % mzdy kvalifikovaného dělníka	
	hrubá	čistá		hrubé	čisté
2007	20 801	16 048	7 403	35,6	46,1
2008	23 002	17 474	8 426	36,6	48,2
2009	24 757	18 706	8 821	35,6	47,2
2010	22 995	17 900	8 583	37,3	47,9
2011	24 146	18 699	8 955	37,1	47,9
2012	23 311	18 021	8 792	37,7	48,8
2013	24 223	18 752	9 015	37,2	48,1
2014	24 359	18 843	8 992	36,9	47,7

Zdroj: MPSV

Tabulka 29 - Základní parametry pro výpočet plnění úmluv MOP (invalidní důchod)

Invalidní důchod							
Rok	Mzda		Přídavky na 2 děti v Kč/měs	Invalidní důchod v Kč/měs	Invalidní důchod s přídavky		
	kvalifikovaného dělníka				výše v Kč/ měs	v % mzdy	
	v Kč/měs hrubá	čistá				kvalifikovaného dělníka hrubé	čisté
2 007	20 801	17 048	1 216	7 403	8 619	41,4	50,6
2 008	23 002	18 474	1 220	8 426	9 646	41,9	52,2
2 009	24 757	20 486	1 220	8 821	10 041	40,6	49,0
2 010	22 995	19 680	1 220	8 583	9 803	42,6	49,8
2 011	24 146	20 633	1 220	8 955	10 175	42,1	49,3
2 012	23 311	19 955	1 220	8 792	10 012	42,9	50,2
2 013	24 223	20 986	1 220	9 015	10 235	42,3	48,8
2 014	24 359	21 077	1 220	8 992	10 212	41,9	48,5

Zdroj: MPSV

Tabulka 30 - Základní parametry pro výpočet plnění úmluv MOP (pozůstalostní důchod)

Pozůstalostní důchody							
Rok	Mzda		Přídavky na 2 děti v Kč/měs	Vdovský a 2 sirotčí důchody v Kč/měs	Vdovský a 2 sirotčí důchody s přídavky		
	kvalifikovaného dělníka				výše v Kč/ měs	v % mzdy	
	v Kč/měs hrubá	čistá				kvalifikovaného dělníka hrubé	čisté
2 007	20 801	17 048	1 216	12 295	13 511	65,0	79,3
2 008	23 002	18 474	1 220	14 644	15 864	69,0	85,9
2 009	24 757	20 486	1 220	15 158	16 378	66,2	79,9
2 010	22 995	19 680	1 220	14 849	16 069	69,9	81,7
2 011	24 146	20 633	1 220	15 433	16 653	69,0	80,7
2 012	23 311	19 955	1 220	15 289	16 509	70,8	82,7
2 013	24 223	20 986	1 220	15 681	16 901	69,8	80,5
2 014	24 359	21 077	1 220	15 668	16 888	69,3	80,1

Zdroj: MPSV

Analýza efektivního věku odchodu do starobního důchodu a nastavení koeficientů pro úpravu předčasných a odložených starobních důchodů

V rámci diskuse o důchodové reformě a v reakci na očekávané stárnutí populace se často objevuje téma motivace k odložení odchodu do starobního důchodu a s tím úzce související otázka nastavení možnosti odchodu do předčasného (resp. pozdějšího, tj. po dosažení důchodového věku) starobního důchodu. Z pohledu finanční motivace k odložení odchodu do starobního důchodu je možné za základní faktor považovat nastavení výše důchodu v závislosti na rozhodnutí o konkrétním věku odchodu do starobního důchodu, tj. krácení u předčasných starobních důchodů a/nebo navýšení u důchodů odložených (samozřejmě v závislosti na existenci samotné možnosti takové rozhodnutí učinit, tj. flexibilitě odchodu do starobního důchodu).

Nastavení v rámci českého důchodového pojištění

V základním důchodovém pojištění je z pohledu možnosti rozhodnutí o konkrétním věku odchodu do starobního důchodu dána poměrně značná flexibilita. Každý se může rozhodnout o svém individuálním věku odchodu do starobního důchodu, a to od dosažení věku, který je o pět let nižší¹¹ než je jeho zákonem stanovený důchodový věk, bez horního omezení věku.

Flexibilní možnost volby konkrétního okamžiku odchodu do starobního důchodu se odráží i ve výši vypočteného důchodu, a to v závislosti na době, která zbývá do dosažení důchodového věku (resp. na době od dosažení důchodového věku do okamžiku odchodu do starobního důchodu).

Při předčasném (resp. odloženém) odchodu do starobního důchodu je výše starobního důchodu snížena (resp. navýšena) o příslušné procento výpočtového základu. Toto procento (u předčasného starobního důchodu PP, resp. DO u odloženého starobního důchodu) je stanoveno dle vzorců (Rovnice 5).

Nominální snížení (zvýšení) starobního důchodu u předčasných (odložených) odchodů do starobního důchodu tedy závisí na „mezeře“ mezi skutečným odchodem do starobního důchodu a důchodovým věkem a jako druhý faktor zde působí výše předchozího příjmu (promítající se prostřednictvím výpočtového základu).

U relativního dopadu do výše důchodu se potom přidává ještě jeden faktor a tím je získaná doba pojištění, neboť ta ovlivňuje samotnou výši důchodu a tím i dopad nominálního snížení (resp. zvýšení). U doby pojištění je třeba uvést ještě jeden aspekt: Tato doba se obecně hodnotí pouze do dosažení důchodového věku¹² a tím u předčasných starobních důchodů ovlivňuje dopad konkrétního rozhodnutí o odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 23 ukazuje, že díky nastavení způsobu krácení (navyšování) důchodu z důvodu předčasnosti (odložení) roste relativní snížení důchodu s rostoucím příjmem resp. klesající dobou pojištění.

Je tedy vidět, že již samotné nastavení způsobu (nikoliv jen výše konkrétních koeficientů) má do značné míry individuální dopad a tedy i potenciál ovlivnit efektivní věk odchodu do starobního

¹¹ Platí pro pojištěnce, jejichž důchodový věk je 65 let nebo vyšší. Podrobněji na <http://www.mpsv.cz/cs/618>. Podmínky nároku na předčasný trvale krácený starobní důchod (§ 31 zákona o důchodovém pojištění).

¹² Výjimkou jsou situace, kdy není dosažena potřebná doba pojištění (<http://www.mpsv.cz/cs/618>), kdy se doba pojištění hodnotí i po dosažení důchodového věku.

důchodu. Výši příjmu a získanou dobu pojištění lze tedy z tohoto pohledu vnímat jako jedny z hlavních potenciálních faktorů pro další analýzu.

Metodologie

Pro hodnocení efektivního věku odchodu do starobního důchodu je použit ukazatel implicitního dluhu, který je definován jako rozdíl mezi diskontovanou sumou jednotlivci vyplacených důchodů a diskontovanou sumou týmž jedincem zaplaceným pojistným (Rovnice 6).

Rovnice 6 – Implicitní dluh

$$ID = \sum_{n=1}^{\infty} B_n \cdot (1 + IR)^{-n} - \sum_{n=1}^{\infty} C_n \cdot (1 + IR)^{-n}, \text{ kde}$$

ID .....implicitní dluh

C_n .....pojistné zaplacené v čase *n*

B_n .....důchod vyplacený v čase *n*

IR.....diskontní míra

Jako efektivní věk odchodu do starobního důchodu je potom vyhodnocen ten věk, při kterém je dosažená hodnota implicitního dluhu nejvyšší, tj. z pohledu jedince je zde nejlepší poměr mezi tím co dostane ze systému ve formě důchodu a tím co do systému odvede jako pojistné.

Implicitní dluh jako kritérium pro hodnocení výhodnosti odchodu do starobního důchodu byl použit již při práci Výkonného týmu pro přípravu podkladů pro rozhodnutí o důchodové reformě v letech 2004 a 2005. Definice příslušného ukazatele¹³ byla obdobná s tím, že odlišnosti vycházely z faktu, že při práci Výkonného týmu se analyzovaly dopady na příjmově typizované jedince („hypotetické příklady“). Tento přístup lze tedy považovat za vyzkoušený a pro analýzu tohoto typu za vhodný.

Na rozdíl od dřívějších propočtů se v tomto textu nevychází z typizovaných příkladů, ale z konkrétních osob a jejich očekávaných individuálních životních drah. Pro samotnou analýzu se vychází z generace osob narozených v roce 1965, a to z toho důvodu, že jde o první generaci, kde je pro většinu populace důchodový věk 65 let a tím je jim dána možnost předčasného odchodu do starobního důchodu až o pět let. Kontrolní výpočet byl proveden na generaci o 25 let mladší s tím, že vycházely obdobné výsledky a tím je s vysokou pravděpodobností možné závěry platné pro analyzovanou generaci zobecnit.

Z pohledu konkrétního dosaženého věku, který byl v analýze použit, se vycházelo z pásma od věku o pět let nižšího než je důchodový věk až do věku o pět let vyššího než je důchodový věk. Spodní hranice tohoto pásma je dána legislativní úpravou umožňující odejít do starobního důchodu nejdříve o pět let před dosažením důchodového věku. Horní hranice byla stanovena arbitrárně a symetricky ke spodní hranici s tím, aby bylo dosaženo přiměřeného rozsahu dat a byla umožněna jejich dobrá prezentovatelnost. U každého jedince bylo tedy získáno 11 hodnot implicitního dluhu.

Z výše uvedené generace byly do analýzy zahrnuty pouze ty osoby, které se dožijí alespoň věku na úrovni výše spodní hranice věkového pásma a nestanou se do věku na úrovni horní hranice doby invalidní ve III. stupni invalidity¹⁴. Zároveň byly vyřazeny osoby, které v některém z rozhodovacích

¹³ <http://www.mpsv.cz/cs/2246>

¹⁴ Osoby invalidní ve III. stupni invalidity byly vyloučeny ze dvou důvodů. Prvním je, že se výše implicitního dluhu při rozhodnutí o odchodu do starobního důchodu ve věku vyšším než je vznik invalidity nemění a nelze

věků nesplnily podmínku minimální doby pojištění a tím nezískaly nárok na starobní důchod¹⁵. Celkový počet jedinců zahrnutých do analýzy tak činil něco málo přes 110 tis. osob.

Předpoklady analýzy

Použité makroekonomické a demografické předpoklady, ze kterých analýza vychází, jsou dlouhodobý makroekonomický scénář a demografická prognóza PŘFUK¹⁶. Detailně jsou tyto předpoklady popsány v předchozí Pojistněmatematické zprávě o důchodovém pojištění 2012 (kapitola „Demografický rámec“ str. 56).

Výstupy

Základní rozložení efektivního věku odchodu do starobního důchodu

Graf 8 demonstruje procentní rozložení efektivního věku odchodu do starobního důchodu v závislosti na věku jedince (určeném ve vazbě na jeho důchodový věk). Jistě zajímavým jevem je relativně vysoký podíl osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu hned v prvním okamžiku, kdy je to možné (tj. pět let před dosažením důchodového věku), jejichž podíl činí zhruba 13 %. Na druhé straně spektra je pro téměř 25 % osob efektivní odejít do starobního důchodu o pět nebo více¹⁷ let po dosažení důchodového věku. U obou těchto krajních hodnot je nutné odkázat na použitou metodologii, která z pohledu efektivního věku nijak neřeší dostatečnost (přiměřenost) měsíční výše důchodu, což může být významným aspektem rozhodování zejména u předčasného kráceného starobního důchodu.

Důvodem pro vyšší podíly osob v krajních hodnotách sledovaného intervalu je zejména individuální doba strávená v důchodu. U osob, u kterých je efektivní odejít co nejdříve, jde zejména o osoby dožívající se nižšího věku, což má zásadní vliv na celkovou sumu vyplacených důchodů. U osob, pro které je efektivní odchod odložit do výrazně vyššího věku, jde zejména o osoby s delší dobou života. Obě tato tvrzení jsou dále podrobněji dokumentována v následujících kapitolách.

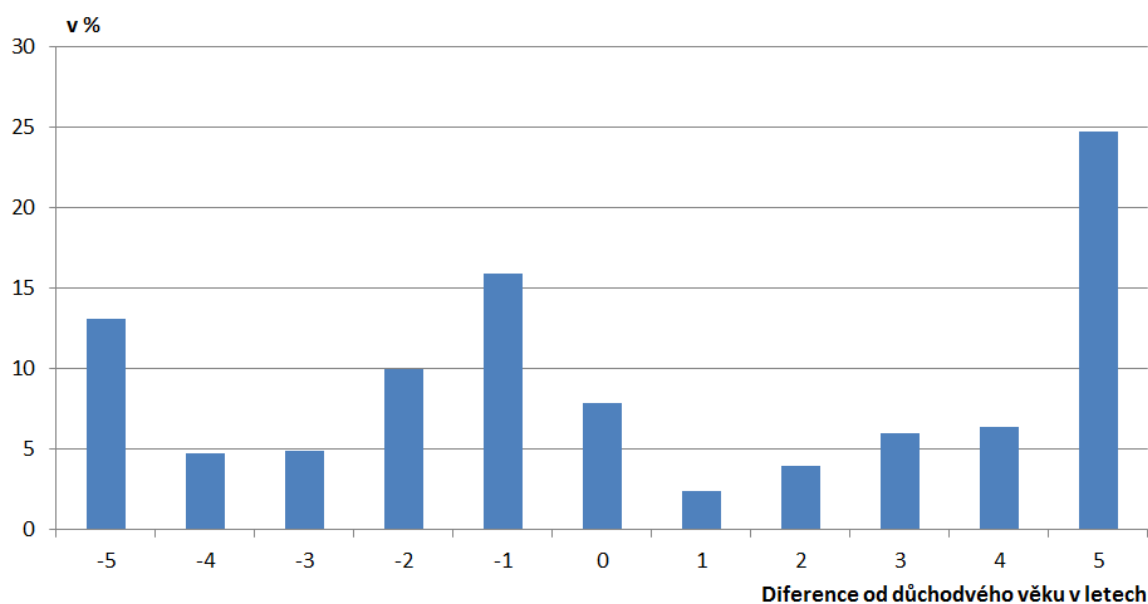
tedy systematicky jednoznačně stanovit věk s nejvyšší hodnotou. Druhým je fakt, že nejvyšší hodnota není dána volbou věku odchodu do starobního důchodu, ale vznikem invalidity.

¹⁵ U těchto osob by totiž hodnota implicitního dluhu pro daný věk odpovídala odchodu do důchodu v jiném věku, nejčastěji ve věku o pět let vyšším než je důchodový věk, kdy je pro nárok potřebná kratší doba pojištění.

¹⁶ B. Burcin a T. Kučera: Prognóza populačního vývoje České republiky na období 2008 - 2070 (+ Projekce do roku 2150) z roku 2010.

¹⁷ Horní hranice byla stanovena arbitrárně a tím může být efektivní věk vyšší, nicméně vyšší hodnoty nebyly součástí analýzy.

Graf 8 – Podíl osob, pro které je efektivní věk odchodu do starobního důchodu v daném věku

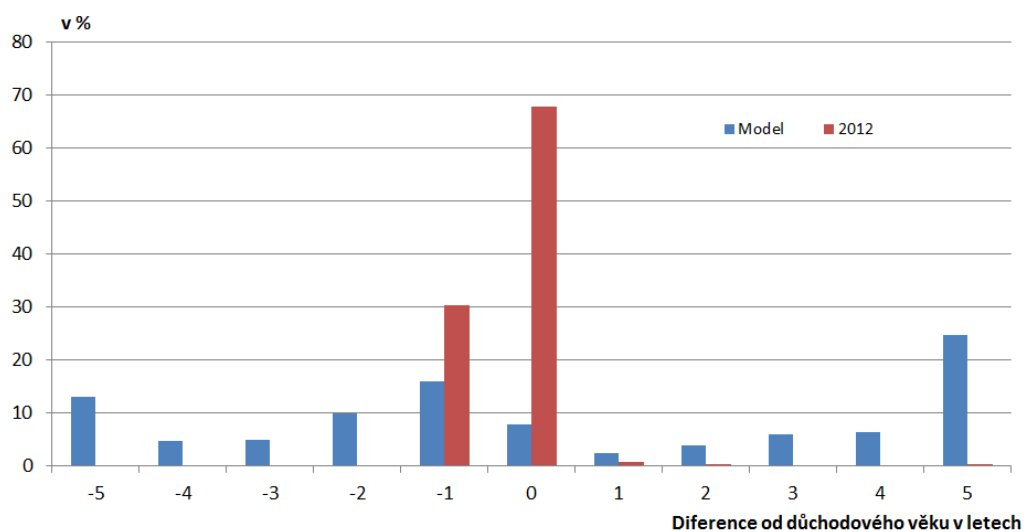

Z pohledu nastavení koeficientů krácení/navýšení starobního důchodu je však důležitější vyšší podíl osob u věku o 1 a o 2 roky nižším než je důchodový věk. Tyto zvýšené hodnoty určitým způsobem indikují nesprávné nastavení koeficientů pro toto období. I toto je podrobněji komentováno v dalším textu.

Pro téměř polovinu osob (necelých 49 %) je efektivní odejít do starobního důchodu před dosažením důchodového věku, zatímco odložení odchodu po dosažení důchodového věku je efektivní pro zhruba 43 % osob.

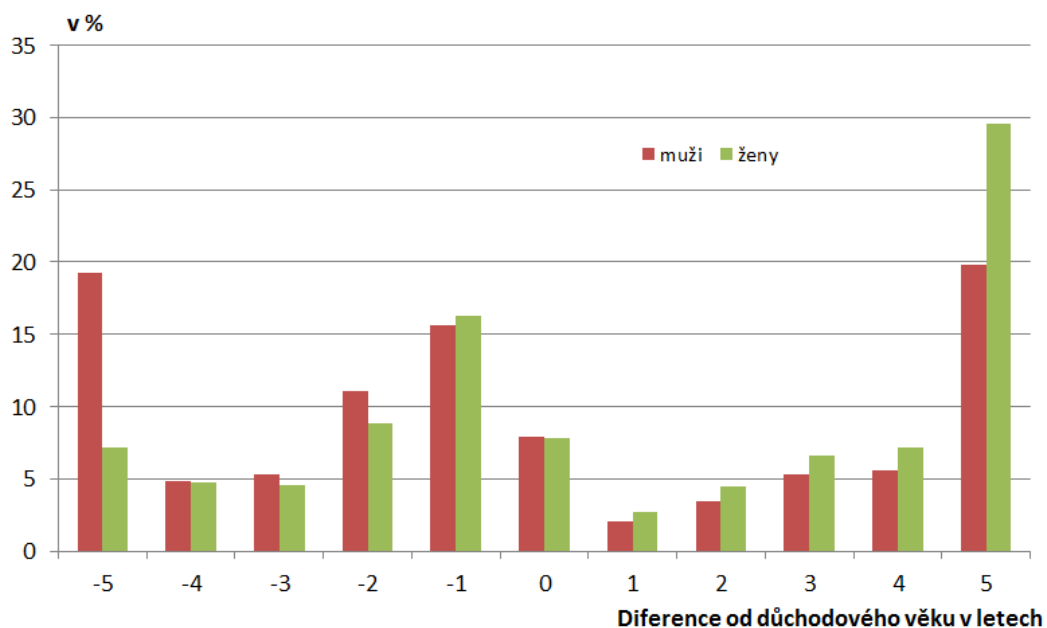
Načasování odchodu do starobního důchodu přesně na okamžik dosažení důchodového věku je efektivní pro zbylých cca 8 % osob. Výše uvedené výstupy v obecné rovině potvrzují, že současné nastavení krácení resp. navýšování starobních důchodů dává jasnou možnost flexibility v možnosti volby okamžiku odchodu do starobního důchodu.

Graf 9 – Srovnání efektivního a skutečně realizovaného odchodu do starobního důchodu¹⁸

Z pohledu pohlaví není vidět nijak zásadně odlišný obrázek. Obecně lze u žen pozorovat lehce vyšší podíly u odchodu po dosažení důchodového věku než u mužů a naopak nižší u odchodů před dosažením důchodového věku. Nicméně rozdíly v těchto podílech nejsou nijak zásadní.

Graf 10 – Podíl osob, pro které je efektivní věk odchodu do starobního důchodu v daném věku – podle pohlaví

Rozdíly v podílech mezi pohlavími jsou první indikací potvrzující výše uvedenou hypotézu o vlivu individuální délky života na efektivní věk odchodu do starobního důchodu. Ženy totiž žijí v průměru déle než muži.

¹⁸ Vzhledem k tomu, že možnost odchodu do starobního důchodu není omezena pouze na dosažení konkrétního okamžiku, jako je tomu v modelu, je u skutečného věku danému okamžiku přiřazeno pásmo $\pm 0,5$ roku (např. pro věk -1 je to období od -0,5 do -1,5 roku).

Charakteristiky osob s daným efektivním věkem odchodu do starobního důchodu

Tato kapitola se zabývá rozбором charakteristik u osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu v daném věku. Má za cíl nalézt společné znaky, které tyto osoby spojují a popř. identifikovat vhodnost či nevhodnost nastavení parametrů pro stanovení krácení/navýšení důchodu pro daný věk ve vztahu k statutárnímu důchodovému věku.

Efektivní věk o 5 let nižší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění je zde patrný výrazně vyšší podíl osob, které patří mezi 10 % s nejnižší dobou pojištění. Nicméně je třeba uvést, že tento první decil je poměrně nesourodá skupina, neboť zahrnuje všechny osoby s dobou pojištění nižší než 40,2 roku, přičemž u ostatních decilů je rozdíl spodní a horní meze v zásadě do 1 roku.

U ostatních decilů (s výjimkou posledního) je potom podíl osob, pro které je tento věk efektivní z pohledu odchodu do starobního důchodu, nižší než průměrný, a to do 10 p.b.

Obecně lze konstatovat, že doba pojištění není příliš jasným či významným faktorem pro posouzení efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 31 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr 100)	142,7	92,8	92,8	90,5	93,8	97,4	95,2	98,8	96,0	100,0

U doby placení pojistného je, stejně jako u doby pojištění, vidět vyšší podíl u osob v prvním decilu, nicméně tato diference je menší (tj. ještě méně významná) než u doby pojištění. Na rozdíl od doby pojištění je zde zvýšená nevýhodnost u druhého decilu (téměř 16 p.b.).

U ostatních decilů je už rozdíl do cca 8 p.b. Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 32 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	121,5	84,4	91,8	96,6	94,5	99,6	100,5	99,4	103,8	108,0

Rozsah získaných vyloučených dob se na první pohled jeví jako faktor, u kterého můžeme v daném věku odchodu do starobního důchodu pozorovat určitou závislost, kdy s délkou získaných vyloučených dob klesá výhodnost odchodu.

Z detailnějšího rozboru je však patrné, že hlavním faktorem, který vytváří tyto rozdíly, není rozsah získaných vyloučených dob, ale pohlaví. Ženy mají systematicky více vyloučených dob z titulu péče o děti a tím se výrazně více objevují ve skupinách od 6 decilu (z celkového počtu je jich zhruba ½).

Při rozčlenění podle pohlaví se rozdíly mezi decily smazávají a možná paradoxně se jako jediný významný ukazuje první decil u žen (tj. s nejkratší délkou vyloučených dob – tedy především žen bezdětných), kde je výhodnost oproti průměru u všech žen téměř dvojnásobná.

Tabulka 33 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	140,1	121,4	118,8	117,8	112,9	87,4	88,6	82,0	65,3	65,6

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Celkem významně vyšší můžeme sledovat výhodnost u 10 % osob s nejnižším osobním vyměřovacím základem. Vliv na tento stav má příjmová solidarita v systému v kombinaci s existujícími minimy. Vliv na výši osobního vyměřovacího základu však (díky způsobu jeho výpočtu) nemá pouze výše skutečně dosahovaného výdělku, ale také zda nemá daná osob „mezery v pojištění“, které vedou k rozmělnění výdělku. Tím primárním faktorem tedy nemusí být samotný dosahovaný výdělek, ale účast na pojištění (tj. ekonomická aktivita).

Poměrně zajímavým jevem je mírně zvýšená výhodnost u posledního decilu, tj. osob s nejvyššími vyměřovacími základy. Určitá indikace důvodu této zvýšené efektivity u posledního decilu je popsána níže.

Tabulka 34 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr 100)	181,3	91,8	80,5	80,0	81,4	86,4	87,0	91,2	100,9	119,3

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do starobního důchodu pozorujeme u prvních dvou a posledního decilu. U prvního decilu není taková významnost jako u osobního vyměřovacího základu, což potvrzuje závěr, že u osobního vyměřovacího základu není primárním faktorem dosahovaný příjem, ale způsob stanovení osobního vyměřovacího základu.

Nejméně výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku je pro osoby se středními příjmy v období těsně předdůchodovém věku.

Tabulka 35 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr 100)	136,8	137,1	99,5	80,1	76,7	79,6	84,7	83,0	96,0	126,6

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je osoba ekonomicky aktivní nebo ne. U osob ekonomicky neaktivních je výhodnost okamžitého odchodu do starobního důchodu více jak 2,5 krát vyšší než u osob aktuálně ekonomicky aktivních.

Tato výrazná odlišnost souvisí se dvěma hlavními vlivy. Prvním je, že tyto osoby díky ekonomické neaktivitě nemají (resp. mají významně omezený) potenciál získat další dobu pojištění. Jako určitý akcelerátor pak působí riziko rozmělnění výdělků právě kvůli pojištěním nekryté době neaktivity.

Tabulka 36 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr 100)	96,1	83,7	250,6

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho starobního důchodu. Z křížového porovnání vychází významná efektivita odejít do starobního důchodu co nejdříve u osob s nejkratší dobou pojištění a nejnižšími osobními vyměřovacími základy, kde je tato výhodnost více jak 2,5 krát nad průměrem.

Křížová tabulka potvrzuje výše sledované vlivy jednotlivých faktorů, kdy s výjimkou prvního a posledního decilu osobního vyměřovacího základu je významnou podmínkou pro efektivitu odchodu do starobního důchodu v tomto věku krátká doba pojištění.

Tabulka 37 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	258,1	164,3	149,7	173,1	160,0	163,9	165,3	165,0	178,3	165,3
2	146,7	72,4	79,5	82,4	77,8	85,8	77,2	97,3	71,0	88,0
3	128,1	77,4	64,7	71,5	73,6	70,7	83,3	75,9	81,0	72,6
4	101,4	73,7	77,3	59,7	82,3	83,7	76,6	89,8	79,2	79,1
5	93,4	72,1	79,4	76,1	71,6	76,3	82,5	82,1	91,2	92,2
6	93,6	92,4	88,0	80,1	81,8	89,3	87,0	92,8	81,6	80,4
7	113,8	82,4	88,9	76,8	91,9	97,2	76,2	77,5	77,3	97,1
8	110,6	87,6	91,4	80,3	91,0	92,6	85,3	83,8	92,8	101,7
9	116,5	103,5	93,0	97,9	98,3	105,3	92,6	115,8	94,6	96,7
10	115,7	96,9	121,0	117,3	119,2	116,7	130,1	118,4	124,7	129,3

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělků) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je zřejmé, že pro osoby s vysokými osobními vyměřovacími základy v kombinaci s aktuálně nízkými příjmy je výhodné odejít do starobního důchodu co nejdříve. Jde o osoby s dobrou kariérou a aktuálními problémy na trhu práce (extrémní je situace od desátého decilu osobního vyměřovacího základu v kombinaci s prvním decilem aktuálního příjmu, kde je výhodnost téměř 6,5 krát vyšší než průměrná).

Druhou významnější skupinou jsou osoby s nízkými osobními vyměřovacími základy a aktuálně vysokými příjmy, tj. především osoby s rychlou kariérou s velmi nízkých základů (či osoby s mezerami v pojištění, tj. mělněnými výděly).

Tabulka 38 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	280,5	157,3	136,3	122,7	104,6	102,9	100,2	97,3	107,8	128,8
2	186,0	90,6	81,4	85,9	91,3	122,6	58,1	128,4	111,2	117,9
3	139,7	85,8	80,9	83,1	87,5	81,4	89,8	100,6	111,3	113,8
4	137,6	71,4	64,0	71,5	80,9	76,1	95,3	80,0	108,1	69,9
5	148,9	75,6	68,5	64,8	76,0	78,9	69,3	74,4	107,8	124,7
6	161,1	74,0	68,6	66,7	66,1	92,2	84,2	80,3	100,2	103,3
7	194,0	73,1	76,9	81,3	79,8	73,5	84,6	87,4	104,1	100,3
8	181,3	77,6	85,3	71,3	69,4	86,2	86,2	81,2	86,9	91,8
9	318,1	166,3	78,9	99,3	104,9	94,4	90,1	98,0	86,6	100,7
10	648,5	202,7	203,8	216,2	148,2	131,7	121,1	145,5	122,2	124,5

Dodatečné snížení starobního důchodu (zvýšení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. zvýšení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by u 8 % osob, pro které je v tomto věku výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu, vedlo teoreticky k motivaci odchod do starobního důchodu o rok odložit. Zvýšení sankce, které by výrazněji motivovalo dané osoby odložit odchod do starobního důchodu, by v tomto věku muselo být velmi výrazné, tj. řádově dvojnásobná sankce nebo vyšší.

Je zde tedy poměrně malý potenciál změnou nastavení podoby krácení předčasných starobních důchodů docílit významnějšího snížení podílu osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku.

Na druhou stranu je zde téměř 8 % osob, u kterých je výhodné odejít do starobního důchodu co nejdříve, a to i za hypotetického předpokladu, že by dostaly důchod ve výši 0 Kč (tj. krácení by bylo 100 %).

Tabulka 39 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
	8,0	7,3	18,8	17,8	40,6	7,6

Dodatečné zvýšení starobního důchodu (snížení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. snížení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by zhruba 25 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu o 4 roky předčasně, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu o rok dříve, tj. co nejdříve to jde. Při snížení sankce o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již bylo téměř 50 %.

I pouhé relativně malé snížení sankce u předčasných starobních důchodů o 5 let před dosažením důchodového věku by tedy vytvářelo významnou zvýšenou motivaci odcházet do starobního důchodu co nejdříve. Je však třeba dodat, že odejít do starobního důchodu 4 roky před dosažením důchodového věku je efektivní pro méně než 5 % osob stejného roku narození, takže absolutní riziko změn není v tuto chvíli příliš velké.

Tabulka 40 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

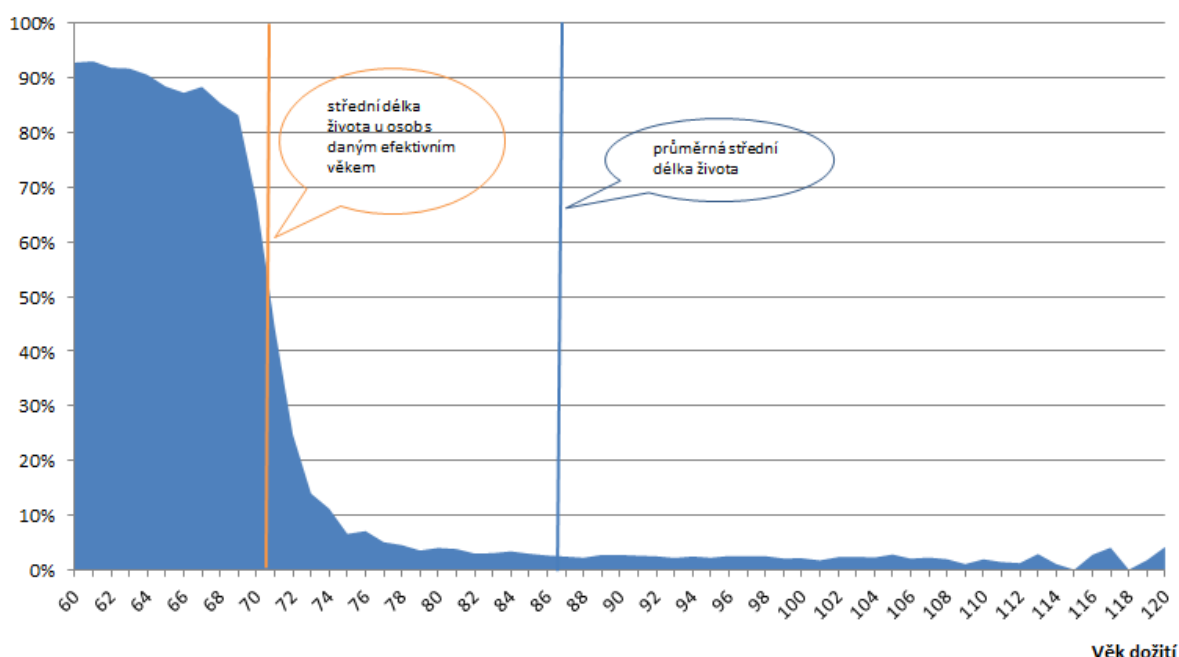
	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	24,5	23,8	17,2	15,4	13,3	5,9

Vysvětlení proč může být pro někoho výhodné odejít do starobního důchodu co nejdříve, a to i v situaci, kdy by žádný důchod nedostal, vysvětluje Graf 11. Z tohoto grafu plyne, že nejvýraznějším faktorem ovlivňujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu co nejdříve je individuální délka života. Rozdíl mezi střední délkou života osob, pro které je výhodné odejít co nejdříve do (předčasného) starobního důchodu a všech osob v daném věku je zhruba 16 let.

Výrazně výhodné odejít již v tomto věku do (předčasného) starobního důchodu je to pro osoby, jejichž střední délka života při dosažení tohoto věku je do zhruba 10 let. S delší střední délkou života již výhodnost výrazně klesá a při střední délce života vyšší než 14 let je již stabilně pod 5 %.

U osob s průměrnými úmrtnostními charakteristikami je výhodnost odchodu do předčasného starobního důchodu 5 let před dosažením důchodového věku zanedbatelná. Nastavení výše krácení u odchodu 5 let před dosažením důchodového věku lze tedy v průměru považovat za motivující k setrvání na trhu práce.

Graf 11 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 4 roky nižší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění je zde patrný vyšší podíl osob, které patří mezi 20 % s nejnižší dobou pojištění. Nicméně rozdíly mezi jednotlivými decily nejsou nijak významné. Můžeme pozorovat určitý trend poklesu směrem k vyšší době pojištění, ale není nijak průkazný.

Obecně lze konstatovat, že doba pojištění není příliš jasným či významným faktorem pro posouzení efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 41 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	118,9	114,1	101,9	96,2	100,5	91,4	91,8	97,6	95,5	92,2

U doby placení pojistného je, stejně jako u doby pojištění, vidět nadprůměrný podíl u osob v prvních třech decilech, nicméně tato diference je menší (s výjimkou prvního decilu) než u doby pojištění. Průběh výhodnosti (resp. nevýhodnosti) je velmi podobný jako u doby pojištění.

S výjimkou prvního a posledního decilu je rozdíl do cca 6 p.b. Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 42 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	122,2	104,2	103,0	98,0	98,2	93,7	99,9	96,2	93,7	90,8

Na rozdíl od situace při odchodu 5 let před dosažením důchodového věku již ve věku 4 roky před dosažením důchodového věku není pozorovatelný rozdíl mezi první a druhou polovinou decilů.

Smazání rozdílů dále potvrzuje předpoklad, že hlavním faktorem, který vytváří tyto rozdíly ve věku 5 let před dosažením důchodového věku, není rozsah získaných vyloučených dob, ale pohlaví. Ve věku 4 roky před dosažením důchodového věku již v zásadě není rozdíl v efektivitě mezi muži a ženami a tím se ani rozsah vyloučených dob neukazuje jako významný faktor.

Tabulka 43 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	97,6	92,2	99,0	98,6	107,9	96,4	100,9	97,0	100,9	109,6

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Mírně vyšší výhodnost můžeme sledovat u 10 % osob s nejnižším osobním vyměřovacím základem. Vliv na tento stav má příjmová solidarita v systému v kombinaci s existujícími minimy. Na rozdíl od efektivty ve věku 5 let před dosažením důchodového věku se zdá, že tím primárním faktorem je zde skutečně dosahovaný příjem (ne jiné faktory dané způsobem výpočtu osobního vyměřovacího základu).

U ostatních decilů (s určitou odchylkou u třetího decilu) je diference od průměrných hodnot velmi malá, v zásadě do 5 p.b.

V tomto věku již není možné považovat osobní vyměřovací základ za významný faktor určující efektivnost odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 44 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	121,6	101,7	91,6	94,9	96,0	97,8	96,2	98,6	98,6	103,0

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme u prvních dvou a posledního decilu. U prvního decilu je vyšší významnost než u osobního vyměřovacího základu, což potvrzuje závěr, že i u osobního vyměřovacího základu je tím primárním faktorem dosahovaný příjem.

Nejméně výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku je to pro osoby se středními příjmy a mírně vyššími v období těsně předdůchodovém věku. Rozdíly jsou však menší než u odchodu 5 let před dosažením důchodového věku.

Tabulka 45 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	151,4	117,3	95,3	95,1	83,8	84,2	83,5	91,4	96,2	101,7

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je osoba ekonomicky aktivní nebo ne. U osob ekonomicky neaktivních je výhodnost okamžitého odchodu do starobního důchodu téměř 2,7 krát vyšší než je průměr.

Tato výrazná odlišnost souvisí, stejně jako u efektivity ve věku 5 let před dosažením důchodového věku, se dvěma hlavními vlivy. Prvním je, že tyto osoby díky ekonomické neaktivitě nemají (resp. mají významně omezený) potenciál získat další dobu pojištění. Jako určitý akcelerátor pak působí riziko rozmělnění výdělků právě kvůli pojištěním nekryté době neaktivity.

Mírně nadprůměrná je v tomto věku i výhodnost pro osoby aktuálně nezaměstnané.

Tabulka 46 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	94,3	106,3	268,1

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání nevychází významněji vyšší efektivita odejít do starobního důchodu 4 roky před dosažením důchodového věku u jakékoliv sourodé skupiny vymezené těmito dvěma faktory.

Tabulka 47 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	160,5	150,7	139,3	107,6	113,3	103,8	109,6	91,2	75,4	100,1
2	103,3	122,5	92,2	111,2	103,2	102,8	66,2	113,0	110,0	81,3
3	85,0	107,9	94,5	87,4	102,6	65,0	85,3	95,4	74,5	118,9
4	107,4	111,4	89,7	91,5	78,3	96,3	81,3	117,2	98,3	73,7
5	149,5	104,9	103,7	82,6	96,2	85,9	88,9	77,5	92,2	91,1
6	99,6	120,5	88,7	101,9	103,1	87,9	84,5	95,9	102,7	96,8
7	106,9	103,4	88,6	104,7	96,3	94,8	78,8	100,1	103,5	91,2
8	131,4	108,6	96,8	80,9	92,1	89,8	116,2	102,9	91,7	91,6
9	127,1	89,4	90,9	106,3	116,5	82,1	101,1	101,6	103,5	81,0
10	102,5	108,9	134,6	92,4	110,2	107,4	103,7	85,0	93,7	100,6

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je zřejmé, že pro osoby s vysokými osobními vyměřovacími základy v kombinaci s aktuálně nízkými příjmy je výhodné odejít do starobního důchodu ve větší míře i v tomto věku. Jde o osoby s dobrou kariérou a aktuálními problémy na trhu práce, nicméně situace již není tak dramatická jako při odchodu o 5 let před dosažením důchodového věku.

Tabulka 48 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	217,7	124,3	95,0	94,5	72,2	65,4	82,3	100,7	30,8	0,0
2	147,6	112,7	102,0	82,7	90,7	77,4	100,3	37,0	55,2	0,0
3	125,0	94,8	92,6	92,7	81,3	87,6	59,1	84,9	113,5	148,1
4	108,4	125,9	98,9	100,1	78,6	87,0	87,0	93,7	101,3	141,0
5	150,8	79,4	94,3	104,7	85,7	70,8	86,8	92,3	114,6	97,7
6	159,0	166,1	101,1	116,8	74,5	83,6	88,5	94,5	77,7	98,7
7	120,8	142,0	88,8	80,5	95,7	100,2	71,7	100,1	96,8	144,0
8	174,3	67,2	70,3	92,0	84,2	90,0	79,1	94,5	97,7	113,0
9	150,9	142,3	36,1	68,7	89,6	72,7	104,3	81,9	94,1	108,9
10	152,2	114,5	119,7	141,0	95,3	80,2	86,3	98,5	104,1	96,3

Dodatečné snížení starobního důchodu (zvýšení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. zvýšení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by u více jak 30 % osob, pro které je v tomto věku výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu, vedlo k motivaci odchod do starobního důchodu o rok odložit. Zvýšení sankce o 0,4 p.b. na 1,9 % by motivovalo již více jak 50 % osob.

Je zde tedy poměrně výrazný potenciál v lepším nastavení podoby krácení předčasných starobních důchodů vedoucí ke snížení podílu osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku, nicméně tento výpočet v sobě nezahrnuje existenci minim, tj. zejména u osob s nízkými výdělky a krátkou dobou pojištění či mezerami v pojištění by dodatečné krácení v realitě nemuselo vést k dodatečnému snížení výše důchodu. Zároveň je potřeba dodat, že odejít do starobního důchodu 4 roky před dosažením důchodového věku je efektivní pro méně než 5 % osob stejného roku narození a absolutní potenciál změn tedy není tak velký jak by se z relativních čísel mohlo zdát.

Tabulka 49 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
	30,5	19,6	18,7	7,0	22,2	2,0

Dodatečné zvýšení starobního důchodu (snížení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. snížení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by více jak 37 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu o 3 roky předčasně, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu o rok dříve. Při snížení sankce o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již bylo téměř 63 %.

I pouhé relativně malé snížení sankce u předčasných starobních důchodů o 4 roky před dosažením důchodového věku by tedy vytvářelo významnou zvýšenou motivaci odcházet do starobního důchodu ještě dříve. Nicméně i zde platí, že pouze pro méně než 5 % osob stejného roku narození je efektivní odejít do předčasného starobního důchodu 3 roky před dosažením důchodového věku a absolutní riziko změn není tak velké.

Tabulka 50 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	37,3	25,6	11,9	17,5	5,9	1,9

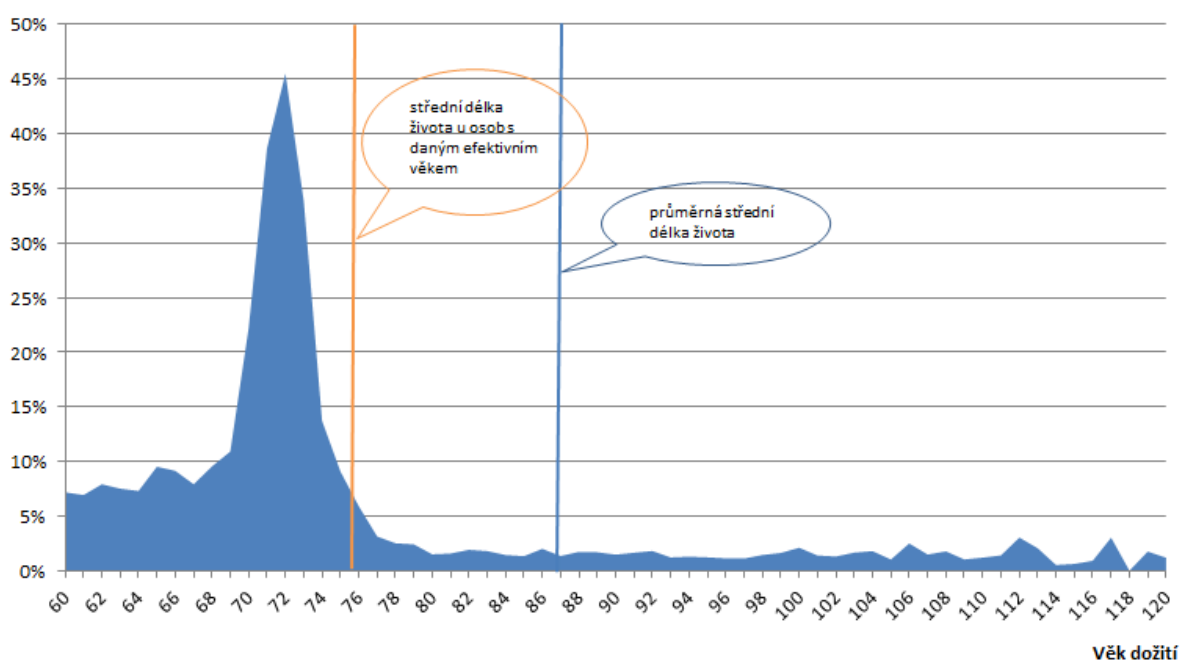
Primární vysvětlení proč může být pro někoho výhodné odejít do starobního důchodu již o 4 roky před dosažením důchodového věku, dává Graf 12. Z tohoto grafu vyplývá, že nejvýraznějším faktorem ovlivňujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu co nejdříve je individuální délka života. Rozdíl mezi střední délkou života osob, pro které je výhodné odejít co nejdříve do (předčasného) starobního důchodu a všech osob v daném věku je stále zhruba 10 let.

Výrazně výhodné odejít již v tomto věku do (předčasného) starobního důchodu je to pro osoby, jejichž střední délka života při dosažení tohoto věku je zhruba 10 let. U osob s kratší střední délkou života je výrazně vyšší podíl těch, co je pro ně výhodné odejít do starobního důchodu ještě dříve. S delší střední délkou života již výhodnost výrazně klesá a při střední délce života vyšší než 15 let je již stabilně pod 5 %.

U osob s průměrnými úmrtnostními charakteristikami je výhodnost odchodu do předčasného starobního důchodu 4 roky před dosažením důchodového věku zanedbatelná. Nastavení výše krácení u odchodů 4 roky před dosažením důchodového věku lze tedy v průměru považovat za motivující k setrvání na trhu práce.

Graf 12 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 3 roky nižší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění zde není patrný žádný výrazný rozdíl mezi jednotlivými decily. Můžeme pozorovat určitou volatilitu mezi sousedními decily (konkrétně 4, 5 a 6), což je ale dáno absolutním počtem osob v jednotlivých decilech (úhrnná výhodnost je pouze těsně nad 5 %).

Obecně lze konstatovat, že doba pojištění není příliš jasným či významným faktorem pro posouzení efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 51 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	116,2	100,0	98,1	91,8	109,2	90,4	94,8	98,1	98,1	103,3

U doby placení pojistného je, ještě více než u doby pojištění, vidět, že rozdíly mezi decily jsou v zásadě marginální. Jsou pozorovatelné nadprůměrné hodnoty u krajních decilů, ale pouze na úrovni cca 5 %. Průběh výhodnosti (resp. nevýhodnosti) je velmi podobný jako u doby pojištění. Nejméně výhodné je odejít do starobního důchodu v tomto věku u osob se střední dobou placení pojistného.

Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 52 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	105,1	105,5	94,4	97,6	95,5	92,5	99,4	100,6	105,6	103,8

Z pohledu rozsahu vyloučených dob je v tomto věku pozorovatelná mírně nižší (cca 10 p. b.) výhodnost u osob s větším rozsahem těchto dob (8. a 9. decil), nicméně vztah neplatí absolutně, neboť u posledního decilu je sice hodnota stále podprůměrná, ale pouze o 2,5 p. b.

Ve věku 3 roky před dosažením důchodového věku již stejně jako 4 roky před dosažením důchodového věku v zásadě není rozdíl v efektivitě mezi muži a ženami a tím se ani rozsah vyloučených dob neukazuje jako významný faktor.

Tabulka 53 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	101,3	107,1	102,4	110,1	101,9	95,7	102,6	90,1	91,2	97,5

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Mírně vyšší výhodnost můžeme sledovat u 10 % osob s nejnižším a nejvyšším osobním vyměřovacím základem. Vliv na tento stav má jednak příjmová solidarita u nejnižšího decilu a na druhé straně u nejvyššího decilu je zvýšený podíl určen kombinací vysokého osobního vyměřovacího základu a aktuálně relativně nízkého výdělku.

U ostatních decilů (s určitou odchylkou u třetího decilu) je diference od průměrných hodnot velmi malá v zásadě do 5 p.b.

V tomto věku není možné považovat osobní vyměřovací základ za významný faktor určující efektivnost odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 54 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	106,2	100,9	93,3	96,3	94,0	99,8	99,1	98,1	104,3	108,0

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme u prvních třech decilů. U těchto decilů je výrazně vyšší významnost než u osobního vyměřovacího základu. Tento stav indikuje, že u nízkého aktuálního příjmu není v tomto věku ztráta z nižšího kráceného důchodu schopna převážit dodatečně akumulovaná práva (omezovaná ředěním osobního vyměřovacího základu).

Nejméně výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku je pro osoby se středními příjmy a mírně vyššími v období těsně předdůchodovém věku. Rozdíly mezi nižšími a vyššími příjmy jsou již relativně vyšší.

Tento stav indikuje, že jeden koeficient krácení, byť stále s různým faktickým dopadem, se v tomto věku začíná ukazovat jako ne příliš vhodný.

Tabulka 55 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	159,3	120,1	116,7	86,3	81,8	82,7	78,4	82,2	94,6	97,8

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu i v tomto věku je aktuální status, především, zda je osoba ekonomicky aktivní nebo ne. U osob ekonomicky neaktivních je výhodnost okamžitého odchodu do starobního důchodu téměř 3 krát vyšší než je průměr.

Tato výrazná odlišnost souvisí, stejně jako u efektivity ve věku 5 let a 4 roky před dosažením důchodového věku, se dvěma hlavními vlivy. Prvním je, že tyto osoby díky ekonomické neaktivitě nemají (resp. mají významně omezený) potenciál získat další dobu pojištění. Jako určitý akcelerátor pak působí riziko rozmělnění výdělků právě díky pojištěním nekryté době neaktivity.

Mírně nadprůměrná je v tomto věku i výhodnost pro osoby aktuálně nezaměstnané.

Tabulka 56 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	92,5	112,1	298,9

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání nevychází významněji vyšší efektivita odejít do starobního důchodu 3 roky před dosažením důchodového věku u jakékoliv sourodé skupiny vymezené těmito dvěma faktory. Mírně vyšší jsou hodnoty u osob s dlouhou dobou pojištění a nízkými výdělky a potom u osob se středními příjmy a velmi krátkou dobou pojištění. Rozdíly však nejsou nijak velké.

Tabulka 57 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	102,7	120,6	111,3	123,7	105,6	88,8	104,4	82,4	92,9	129,4
2	114,9	99,5	97,1	74,0	98,3	74,7	123,1	104,7	102,9	113,8
3	94,7	97,0	91,8	83,5	118,1	78,9	74,1	86,8	101,2	108,3
4	134,5	83,4	100,0	85,9	102,1	91,0	87,1	78,6	103,6	97,2
5	126,0	78,8	100,5	93,1	93,6	88,6	95,2	78,5	118,5	75,6
6	118,7	114,6	81,7	111,2	110,8	93,8	83,9	93,0	105,6	91,6
7	146,7	84,7	94,6	97,0	111,5	82,3	92,3	98,0	93,1	108,2
8	133,4	107,0	78,7	73,1	113,3	97,3	95,9	97,1	93,6	103,7
9	112,1	104,0	128,8	87,4	123,6	98,0	107,8	120,9	78,3	98,0
10	118,1	115,4	100,1	87,9	118,1	108,1	86,6	128,0	103,3	113,1

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělků) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku se potvrzuje, že 3 roky před dosažením důchodového věku je výhodné odejít pro osoby s aktuálně nízkými příjmy, přičemž tento aspekt se posiluje u osob, které mají vyšší osobní vyměřovací základ. Výrazně odlišnou skupinou jsou pak osoby s velmi vysokými aktuálními příjmy (poslední decil) a nejnižšími osobními vyměřovacími základy (nejnižší decil).

Tabulka 58 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	174,3	106,5	106,0	76,4	37,1	10,7	52,6	0,0	32,4	313,5
2	155,2	120,0	114,8	69,3	56,0	61,8	64,6	62,2	93,5	99,0
3	128,7	103,6	117,1	89,6	78,3	76,8	78,0	60,6	96,3	0,0
4	167,2	142,6	120,6	73,0	82,0	83,7	84,2	84,6	66,6	136,3
5	173,5	152,8	96,1	91,8	72,7	91,0	79,2	71,9	89,6	93,3
6	177,7	163,9	163,4	95,9	79,2	92,2	80,2	80,0	79,4	103,2
7	182,6	200,8	137,2	80,0	91,6	83,2	87,6	86,6	84,5	84,7
8	148,3	201,1	141,7	107,9	110,1	76,5	65,4	81,5	100,3	100,4
9	145,6	218,7	176,4	120,1	116,5	95,1	80,4	104,3	98,9	83,9
10	142,0	238,1	0,0	120,4	113,2	93,0	83,0	85,7	118,7	102,3

Dodatečné snížení starobního důchodu (zvýšení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. zvýšení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by u téměř 36 % osob, pro které je v tomto věku výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu, vedlo k motivaci odchod do starobního důchodu o rok odložit. Zvýšení sankce o 0,4 p.b. na 1,9 % by motivovalo již téměř 60 % osob.

Je zde tedy poměrně výrazný potenciál v lepším nastavení podoby krácení předčasných starobních důchodů vedoucí ke snížení podílu osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku, nicméně tento výpočet v sobě nezahrnuje existenci minim, tj. zejména u osob s nízkými výdělky a krátkou dobou pojištění či mezerami v pojištění by dodatečné krácení v realitě nemuselo vést k dodatečnému snížení výše důchodu. Zároveň je potřeba dodat, že odejít do starobního důchodu 3 roky před dosažením důchodového věku je efektivní pro méně než 5 % osob stejného roku narození a absolutní potenciál změn tedy není tak velký, jak by se z relativních čísel mohlo zdát.

Tabulka 59 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	35,9	20,7	12,5	5,5	23,9	1,5

Dodatečné zvýšení starobního důchodu (snížení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. snížení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by u zhruba 24 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu o 2 roky předčasně, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu ještě o rok dříve. Při snížení sankce o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již bylo více jak ½.

I pouhé relativně malé snížení sankce u předčasných starobních důchodů o 3 roky před dosažením důchodového věku by tedy vytvářelo významnou zvýšenou motivaci odcházet do starobního důchodu ještě dříve. Vzhledem k tomu, že pro zhruba 10 % osob stejného roku narození je efektivní odejít do předčasného důchodu 2 roky před dosažením důchodového věku, snížení sankce na 1,1 % by způsobilo zdvojnásobení počtu osob, pro které by bylo efektivní odejít do starobního důchodu o 3 roky před dosažením důchodového věku.

Tabulka 60 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

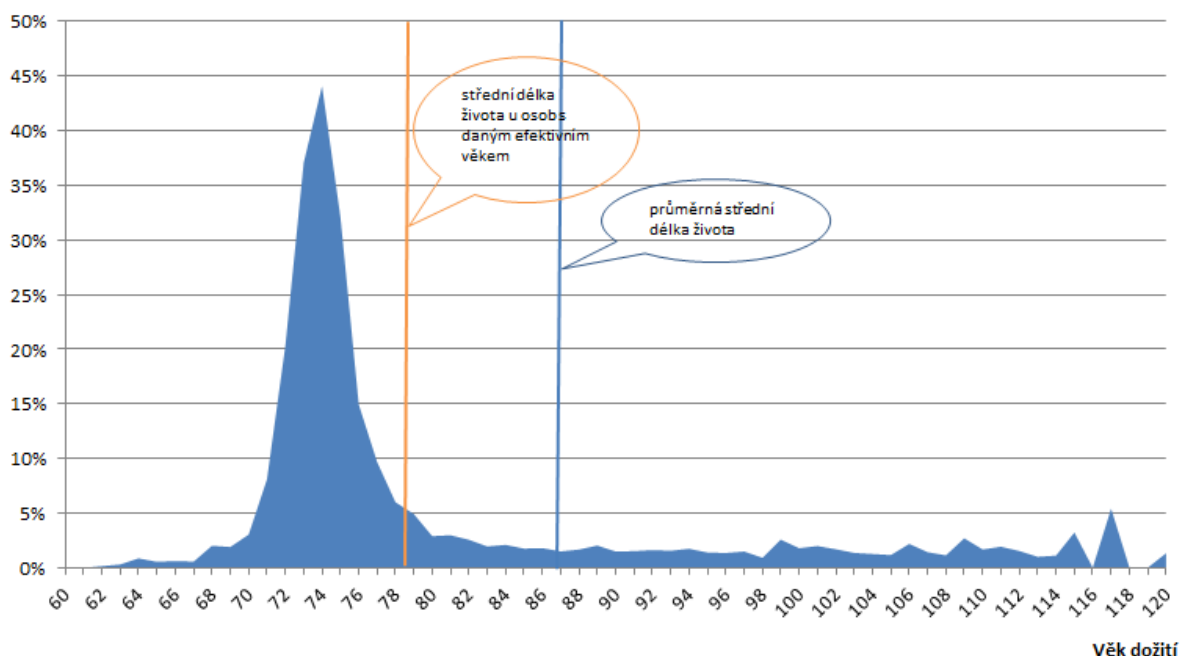
Podíl osob	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5- 10 %	10 - 100 %	>100%
	24,1	30,7	32,6	9,5	2,4	0,7

Důležité vysvětlení proč může být pro někoho výhodné odejít do starobního důchodu již o 3 roky před dosažením důchodového věku, dává Graf 13. Z tohoto grafu vyplývá, že výrazným faktorem ovlivňujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu je individuální délka života. Rozdíl mezi střední délkou života osob, pro které je výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu v tomto věku a všech osob v daném věku je stále zhruba 10 let.

Výrazně výhodné odejít již v tomto věku do (předčasného) starobního důchodu je to pro osoby, jejichž střední délka života při dosažení tohoto věku je mezi 8 a 16 lety. U osob s kratší střední délkou života je výrazně vyšší podíl těch, co je pro ně výhodné odejít do starobního důchodu ještě dříve. S delší střední délkou života již výhodnost výrazně klesá a při střední délce života vyšší než 17 let je již stabilně pod 5 %.

U osob s průměrnými úmrtnostními charakteristikami je výhodnost odchodu do předčasného starobního důchodu 3 roky před dosažením důchodového věku zanedbatelná. Nastavení výše krácení u odchodů 3 roky před dosažením důchodového věku lze tedy v průměru považovat za motivující k setrvání na trhu práce.

Graf 13 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 2 roky nižší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění je (s výjimkou prvních 3 decilů) mírný nárůst podílu osob, pro které je efektivní v tomto věku odejít do starobního důchodu, nicméně až od 7. decilu je tento podíl

nadprůměrný s tím, že ani u posledního decilu to není ani o 10 % nad průměrem. Rozdíly mezi jednotlivými decily nejsou nijak významné.

Obecně lze konstatovat, že doba pojištění není příliš jasným či významným faktorem pro posouzení efektivity odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 61 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	99,2	94,0	101,1	93,8	95,7	98,5	101,3	103,9	104,5	108,2

U doby placení pojistného je, stejně jako u doby pojištění, vidět obdobný trend mezi decily, nicméně diference je mírně vyšší než u doby pojištění. Průběh výhodnosti (resp. nevýhodnosti) je velmi podobný jako u doby pojištění.

S výjimkou druhého a posledních dvou decilů je rozdíl do cca 6 p.b. Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 62 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	95,7	91,5	94,4	99,2	97,3	96,0	102,7	105,3	107,4	110,7

V tomto věku je pozorovatelný rozdíl mezi první a druhou polovinou decilů, kdy pro první polovinu decilů, tj. osob s nižším rozsahem vyloučených dob je mírně nadprůměrně efektivní v tomto věku do starobního důchodu odejít, zatímco pro druhou polovinu decilů to efektivní není.

Stejně jako u odchodu 5 let před dosažením důchodového věku je i zde primárním důvodem rozdílů nikoliv samotný rozsah vyloučených dob, ale pohlaví, kdy je v tomto věku mírně efektivnější odcházet pro muže, kteří jsou systematicky zastoupeni více v prvních pěti decilech rozsahu vyloučených dob. I přes tyto mírné rozdíly u pohlaví není možné v tomto věku považovat rozsah získaných vyloučených dob za významný faktor.

Tabulka 63 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	101,3	105,2	111,7	112,5	104,2	95,5	93,4	91,7	89,0	95,4

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Mírně vyšší výhodnost můžeme sledovat u 10 % osob s nejnižším osobním vyměřovacím základem. Vliv na tento stav má příjmová solidarita v systému v kombinaci s existujícími minimy. Dále až do osmého decilu je efektivnost podprůměrná.

U posledních dvou decilů je pak nadprůměrná s tím, že u posledního decilu je o téměř 20 p.b. vyšší než průměr.

V tomto věku již je možné považovat osobní vyměřovací základ u osob s nejvyššími příjmy za mírně významný faktor určující efektivnost odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 64 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	111,9	94,1	87,2	93,1	95,4	95,5	94,6	99,2	110,5	118,4

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme u prvních dvou (resp. tří) a posledního decilu. U prvního decilu je vyšší významnost než u osobního vyměřovacího základu, což potvrzuje závěr, že i u osobního vyměřovacího základu je tím primárním faktorem dosahovaný příjem.

Nejméně výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku je pro osoby se středními příjmy a mírně vyššími v období těsně předdůchodovém věku.

Tabulka 65 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	125,1	117,8	101,2	92,7	83,2	87,4	91,2	88,6	95,8	117,0

Stále relativně významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je osoba ekonomicky aktivní nebo ne. U osob ekonomicky neaktivních je výhodnost okamžitého odchodu do starobního důchodu téměř 1,9 krát vyšší než je průměr.

Tato výrazná odlišnost souvisí s tím, že díky ekonomické neaktivitě nemají (resp. mají významně omezený) tyto osoby potenciál získat další dobu pojištění. Jako určitý akcelerátor pak působí riziko rozmělnění výdělků právě díky pojištěním nekryté době neaktivity a úhrnem převáží efekty krácení výše důchodu.

Tabulka 66 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	96,9	99,5	184,5

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání nevychází významněji vyšší efektivita odejít do starobního důchodu 2 roky před dosažením důchodového věku u jakékoliv sourodé skupiny vymezené těmito dvěma faktory.

Tabulka 67 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	95,2	107,5	129,3	117,6	104,6	112,8	122,5	115,5	107,5	127,8
2	88,1	90,1	90,5	82,2	88,5	96,8	103,6	99,6	103,4	115,6
3	99,3	81,6	86,6	78,1	80,5	95,5	81,1	98,6	85,9	86,9
4	93,4	76,2	96,3	88,3	86,2	91,0	90,2	111,6	99,9	111,0
5	101,2	104,8	99,3	82,7	99,6	83,8	95,8	103,3	93,0	90,6
6	102,1	88,5	89,9	91,7	86,3	99,9	101,2	96,8	92,1	108,0
7	97,3	89,2	98,0	90,1	100,1	100,1	93,9	85,5	84,6	108,9
8	102,6	96,2	98,9	89,8	103,5	83,2	105,4	100,8	101,8	107,1
9	121,3	110,9	109,9	96,7	106,7	100,8	95,9	115,7	129,2	113,2
10	123,9	103,7	119,7	133,8	104,5	124,0	123,3	113,3	128,5	110,0

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je zřejmé, že pro osoby s aktuálně nízkými příjmy je výhodné odejít do starobního důchodu ve větší míře. Tento fakt je mírně umocněn s růstem osobního vyměřovacího základu. Jde o především osoby s dobrou kariérou a aktuálními problémy na trhu práce.

Tabulka 68 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	115,2	125,7	107,8	88,7	62,0	44,3	43,6	85,3	58,5	0,0
2	116,0	107,6	88,5	83,7	89,5	85,9	77,5	68,6	75,0	43,6
3	117,5	102,1	91,7	82,4	66,2	70,1	99,2	81,7	92,2	50,9
4	114,3	109,7	92,2	90,7	88,2	87,9	85,8	82,3	116,2	48,2
5	127,1	111,4	134,1	93,8	79,7	87,6	88,4	90,4	82,5	125,7
6	140,2	107,6	102,9	95,5	84,2	78,4	88,4	91,2	97,8	138,5
7	118,0	130,3	105,9	104,3	78,5	90,7	83,9	91,0	94,3	113,0
8	119,5	137,2	106,9	91,2	105,2	107,3	103,6	85,1	88,8	101,7
9	143,3	151,8	114,6	133,4	87,7	101,3	100,5	96,0	98,5	125,1
10	142,1	147,3	202,2	110,0	108,6	115,2	116,1	96,1	107,1	116,7

Dodatečné snížení starobního důchodu (zvýšení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. zvýšení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by u 37 % osob, pro které je v tomto věku výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu, vedlo k motivaci odchod do starobního důchodu o rok odložit. Zvýšení sankce o 0,4 p.b. na 1,5 % (tj. stejnou hodnotu aplikovanou pro předčasný důchod o 3 a více let) by motivovalo již téměř 80 % osob.

Je zde tedy poměrně výrazný potenciál v lepším nastavení podoby krácení předčasných starobních důchodů vedoucí ke snížení podílu osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku, nicméně tento výpočet v sobě nezahrnuje existenci minim, tj. zejména u osob s nízkými výdělky a krátkou dobou pojištění či mezerami v pojištění by dodatečné krácení v realitě nemuselo vést k dodatečnému snížení výše důchodu. Odejít do starobního důchodu 2 roky před dosažením důchodového věku je efektivní pro zhruba 10 % osob stejného roku narození a absolutní potenciál změn je tedy poměrně významný.

Tabulka 69 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
	37,0	26,6	22,4	2,6	10,9	0,6

Dodatečné zvýšení starobního důchodu (snížení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. snížení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,1 %) by téměř 1/3 osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu o 1 rok předčasně, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu ještě o rok dříve. Při snížení sankce o 0,3 p.b. na 0,9 % (tj. stav před změnami schválenými v souvislosti s realizací nálezu Ústavního soudu – zákon č. 220/2011 Sb.) by to již bylo více jak 70 %.

I pouhé relativně malé snížení sankce (resp. návrat k dříve platnému stavu) u předčasných starobních důchodů o 2 roky před dosažením důchodového věku by tedy vytvářelo významnou zvýšenou motivaci odcházet do starobního důchodu ještě dříve. Vzhledem k tomu, že pro zhruba 16 % osob stejného roku narození je efektivní odejít do předčasného důchodu 1 rok před dosažením důchodového věku, snížení sankce na 0,9 % by absolutně více než zdvojnásobilo počet osob, pro které by bylo efektivní odejít do starobního důchodu o 2 roky před dosažením důchodového věku, a to na více jak 20 %.

Tabulka 70 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

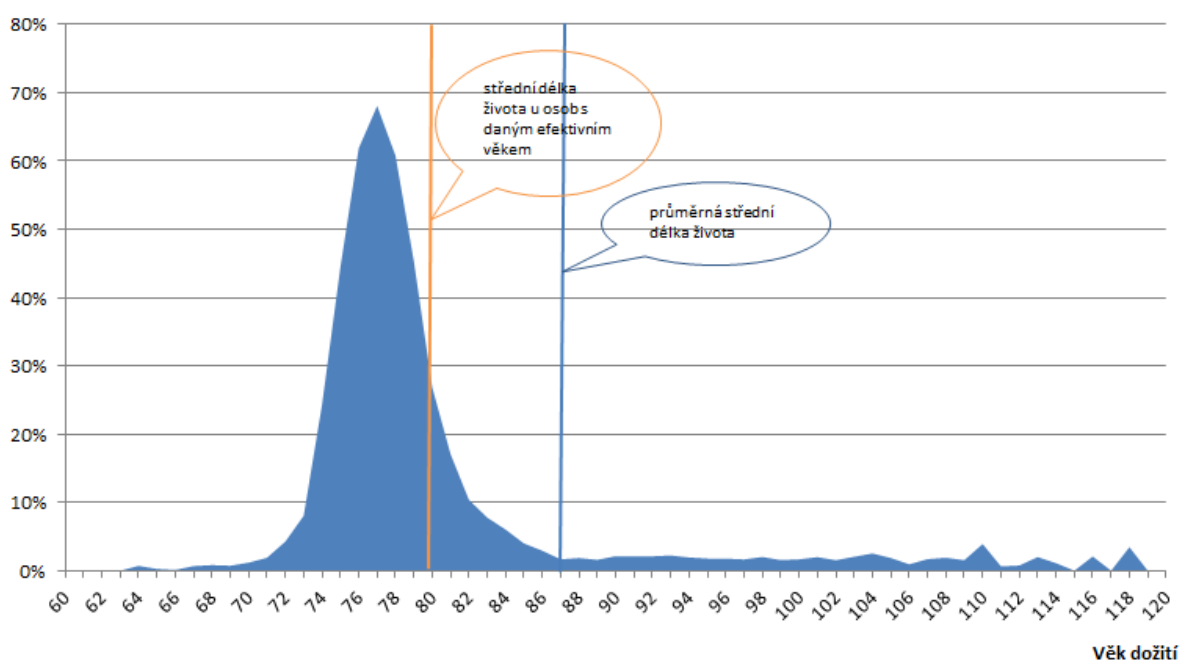
	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	31,7	39,3	24,9	1,9	1,9	0,3

Stále důležité vysvětlení proč může být pro někoho výhodné odejít do starobního důchodu již o 2 roky před dosažením důchodového věku, podává Graf 14. Z tohoto grafu plyne, že výrazným faktorem ovlivňujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu je individuální délka života. Rozdíl mezi střední délkou života osob, pro které je výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu v tomto věku a všech osob v daném věku je stále zhruba 7 let.

Výrazně výhodné odejít již v tomto věku do (předčasného) starobního důchodu je to pro osoby, jejichž střední délka života při dosažení tohoto věku je mezi 10 a 19 lety. U osob s kratší střední délkou života je výrazně vyšší podíl těch, co je pro ně výhodné odejít do starobního důchodu ještě dříve. S delší střední délkou života již výhodnost výrazně klesá a při střední délce života vyšší než 21 let je již stabilně pod 5 %.

U osob s průměrnými úmrtnostními charakteristikami je výhodnost odchodu do předčasného starobního důchodu 2 roky před dosažením důchodového věku zanedbatelná. Nastavení výše krácení u odchodů 2 roky před dosažením důchodového věku lze tedy v průměru považovat za motivující k setrvání na trhu práce.

Graf 14 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 1 rok nižší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění je zde nepatrně podprůměrná efektivita u osob, které patří mezi prvních 5 decilů doby pojištění a naopak lehce nadprůměrná u ostatních decilů. Nicméně rozdíly mezi jednotlivými decily nejsou nijak významné. Můžeme pozorovat určitý trend růstu k vyšší době pojištění, ale není nijak průkazný.

Obecně lze konstatovat, že doba pojištění není příliš jasným či významným faktorem pro posouzení efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 71 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	98,3	97,5	94,3	99,7	99,2	101,5	102,6	100,1	101,2	105,6

U doby placení pojistného je, na rozdíl od doby pojištění, vidět nadprůměrný podíl u osob v prostředních decilech (5 a 6), který se odlišuje od ostatních decilů, nicméně rozdíl není nijak výrazný.

V tomto věku je určitá mírná indikace, že je výhodnější odejít pro osoby s aktuálně středními příjmy, ale jak je již uvedeno výše, míra této výhodnosti není nijak výrazná.

Tabulka 72 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	96,9	99,2	100,1	97,1	104,4	104,2	96,5	100,5	98,7	102,4

S výjimkou krajních (a šestého) decilů se ve všech ostatních decilech pohybuje výhodnost velmi blízko průměru.

Ve věku 1 rok před dosažením důchodového věku se rozsah vyloučených dob neukazuje jako významný faktor.

Tabulka 73 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	91,6	100,3	101,8	100,1	101,9	94,9	99,1	99,7	102,9	107,7

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Výrazněji odchylovající se hodnoty můžeme pozorovat u krajních decilů (nízká u prvního a vysoká o posledního). U ostatních decilů nejsou pozorovatelné žádné výraznější odchylky od průměrných hodnot.

V tomto věku není možné považovat osobní vyměřovací základ za významný faktor určující efektivnost odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 74 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	90,5	102,5	98,3	96,5	98,5	101,3	102,6	99,8	99,0	111,1

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme u prvních dvou a posledního decilu. První decil u aktuálního příjmu se významně odlišuje oproti stavu osobního vyměřovacího základu, což indikuje výhodnost nastavení pro osoby, která mají aktuálně problémy (z pohledu dosahovaného příjmu) na trhu práce.

Nejméně výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku je to pro osoby s mírně vyššími než středními příjmy v období těsně předdůchodovém věku.

Tabulka 75 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	121,1	106,7	95,1	98,6	94,1	91,7	92,8	95,7	98,4	105,7

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je daná osoba ekonomicky aktivní nebo ne. U osob ekonomicky neaktivních je výhodnost okamžitého odchodu do starobního důchodu téměř 1,7 krát vyšší než je průměr.

Tato výrazná odlišnost souvisí s tím, že tyto osoby díky ekonomické neaktivitě nemají (resp. mají významně omezený) potenciál získat další dobu pojistní. Jako určitý akcelerační faktor pak působí riziko rozmělnění výdělků právě díky pojištěním nekryté době neaktivity.

Pouze mírně nadprůměrná je v tomto věku i výhodnost pro osoby aktuálně nezaměstnané.

Tabulka 76 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
	96,9	103,8	173,1

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání nevychází významněji vyšší efektivita odejít do starobního důchodu v tomto věku jakékoliv sourodé skupiny vymezené těmito dvěma faktory. Mírně nadprůměrné hodnoty je možné vysledovat pouze u krajních decilů doby pojištění a osobního vyměřovacího základu, nicméně nejde o žádnou systematičnost.

Tabulka 77 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	78,3	96,8	87,6	97,3	92,3	90,7	92,9	101,3	90,7	90,9
2	100,5	100,9	102,6	102,2	100,4	97,1	100,2	100,4	106,3	122,2
3	100,5	95,1	95,7	96,2	97,4	102,8	105,7	93,9	97,9	99,3
4	108,4	99,4	100,6	89,6	104,3	97,8	95,3	79,5	94,9	89,2
5	101,3	90,8	88,0	102,1	95,6	106,6	98,6	100,8	90,6	111,0
6	103,8	97,1	89,1	104,1	96,7	100,8	107,6	97,7	100,5	116,1
7	106,1	87,5	91,3	98,6	100,1	106,6	116,7	109,5	104,7	100,4
8	117,9	97,2	93,9	93,8	107,2	101,3	93,1	103,8	94,1	103,2
9	82,4	105,8	86,5	106,2	82,4	103,4	101,5	100,2	106,7	101,8
10	114,4	105,7	105,1	111,1	116,5	106,2	111,1	106,8	115,5	115,8

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je zřejmé, že pro osoby s vysokými osobními vyměřovacími základy v kombinaci s aktuálně nízkými příjmy je výhodné odejít do starobního důchodu ve větší míře i v tomto věku.

Tabulka 78 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základem a aktuálním příjmem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	93,2	100,3	88,1	74,7	55,3	65,1	32,6	28,5	31,9	0,0
2	120,1	115,5	99,5	99,2	96,2	87,5	85,4	79,4	70,8	41,7
3	127,8	93,4	93,5	104,8	98,2	87,2	87,2	95,8	95,3	34,1
4	126,2	111,2	84,2	91,9	93,9	92,5	98,4	88,7	97,0	56,3
5	120,7	98,0	95,0	97,5	86,2	92,5	100,7	104,8	99,0	90,3
6	136,3	138,0	114,2	96,5	95,2	95,8	96,5	93,9	91,9	102,9
7	116,5	138,1	109,1	110,8	102,0	100,7	93,6	100,1	94,9	101,1
8	124,0	109,6	108,8	106,4	96,3	89,8	90,6	92,8	103,6	98,7
9	112,7	105,1	102,6	104,7	103,7	89,7	86,6	103,5	101,3	92,5
10	140,2	133,0	114,2	81,0	81,1	62,5	90,6	85,5	102,6	112,0

Dodatečné snížení starobního důchodu (zvýšení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. zvýšení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,1 %) by u téměř 41 % osob, pro které je v tomto věku výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu, vedlo k motivaci odchodu do starobního důchodu o rok odložit. Zvýšení sankce o 0,3 p.b. na 1,2 % (tj. hodnotu aplikovanou pro předčasný důchod o 2 roky) by motivovalo již více jak 70 % osob.

Je zde tedy poměrně výrazný potenciál v lepším nastavení podoby krácení předčasných starobních důchodů vedoucí ke snížení podílu osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu v tomto

věku, nicméně tento výpočet v sobě nezahrnuje existenci minim, tj. zejména u osob s nízkými výdělky a krátkou dobou pojištění či mezerami v pojištění by dodatečné krácení v realitě nemuselo vést k dodatečnému snížení výše důchodu. Odejít do starobního důchodu jeden rok před dosažením důchodového věku je efektivní pro zhruba 16 % osob stejného roku narození a absolutní potenciál změn tedy je tedy poměrně významný.

Tabulka 79 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	40,9	30,9	19,7	1,9	6,3	0,3

Dodatečné zvýšení starobního důchodu (snížení krácení předčasného starobního důchodu) do 1 % (tj. snížení sankce o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 0,7 %) by více jak 43 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu při dosažení důchodového věku, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu předčasně o 1 rok. Při snížení sankce o 0,3 p.b. na 0,6 % (tj. stav před změnami schválenými v roce 2001 – zákon č. 116/2001 Sb.) by to již bylo více jak 60 %.

I pouhé relativně malé snížení sankce (resp. návrat k dříve platnému stavu) u předčasných důchodů o jeden rok před dosažením důchodového věku by tedy vytvářelo významnou zvýšenou motivaci odcházet do starobního důchodu ještě dříve. Vzhledem k tomu, že pro zhruba 8 % osob stejného roku narození je efektivní odejít do předčasného důchodu jeden rok před dosažením důchodového věku snížení sankce na 0,6 % by významně zvýšilo počet osob, pro které by bylo efektivní odejít do starobního důchodu o jeden rok před dosažením důchodového věku, a to na více jak 20 %.

Tabulka 80 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	43,8	19,5	25,2	5,3	5,6	0,6

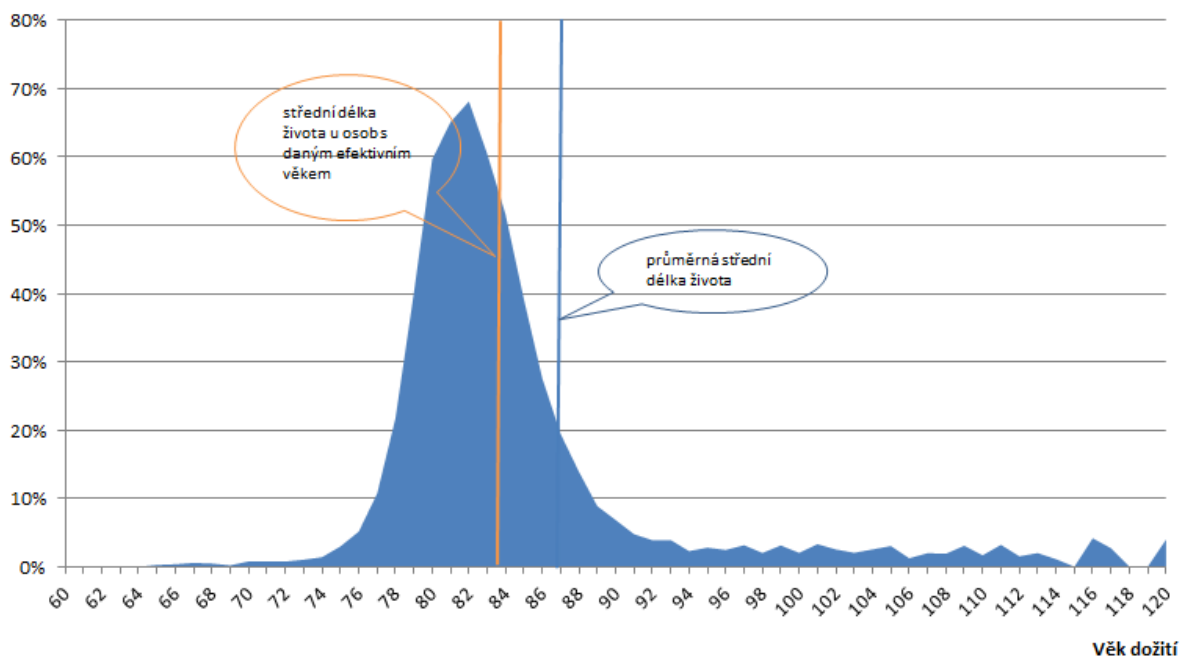
Stále důležité vysvětlení proč může být pro někoho výhodné odejít do starobního důchodu o 1 rok před dosažením důchodového věku, dává Graf 15. Z tohoto grafu plyne, že určitým faktorem ovlivňujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu je individuální délka života. Nicméně rozdíl mezi střední délkou života osob, pro které je výhodné odejít do (předčasného) starobního důchodu v tomto věku a všech osob v daném věku je již pouze zhruba 3,5 roku.

Výrazně výhodné odejít již v tomto věku do (předčasného) starobního důchodu je to pro osoby, jejichž střední délka života při dosažení tohoto věku je mezi 13 a 24 lety. U osob s kratší střední délkou života je výrazně vyšší podíl těch, co je pro ně výhodné odejít do starobního důchodu ještě dříve. S delší střední délkou života již výhodnost výrazně klesá a při střední délce života vyšší než 28 let je již stabilně pod 5 %.

U osob s průměrnými úmrtnostními charakteristikami je výhodnost odchodu do předčasného starobního důchodu 1 rok před dosažením důchodového věku zhruba 20 %. Nastavení výše krácení u

odchodu 1 rok před dosažením důchodového věku lze tedy v průměru považovat za částečně motivující k odchodu do starobního důchodu. Je zde patrná poměrně silná paralela se skutečným chováním osob při odchodu do starobního důchodu v roce 2012 (Graf 9).

Graf 15 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk při dosažení důchodového věku

Z pohledu získané doby pojištění je zde patrný výrazněji vyšší podíl osob, které patří mezi 10 % s nejnižší dobou pojištění a mírně vyšší u druhého decilu. Rozdíly mezi ostatními decily nejsou nijak významné. Můžeme pozorovat určitý trend poklesu k vyšší době pojištění. Naopak významněji nižší podíl je u osob s dlouhou dobou pojištění.

Obecně lze konstatovat, že z pohledu doby pojištění není možné příliš jasně identifikovat tento faktor jako významný při efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 81 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	148,6	107,4	97,9	96,2	91,8	93,3	99,2	94,0	90,5	81,0

U doby placení pojistného je, obdobně jako u doby pojištění, vidět nadprůměrný podíl u osob v prvních decilech, přičemž tato diference je mírně vyšší než u doby pojištění. Průběh výhodnosti (resp. nevýhodnosti) je velmi podobný jako u doby pojištění.

S výjimkou prvního a posledního decilu je rozdíl do cca 6 p.b. Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 82 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	152,6	112,1	101,0	95,4	92,1	90,7	89,8	88,6	90,0	87,7

Podle rozsahu vyloučených dob je pozorovatelný mírný nárůst výhodnosti s růstem rozsahu vyloučených dob, nicméně jsou zde dvě výjimky v 6. a 7. decilu, kde je výhodnost nižší. Lze však konstatovat, že výhodnost odchodu do starobního důchodu při dosažení důchodového věku obecně roste s rozsahem získané vyloučené doby.

S výjimkou prvního a posledních dvou decilů je však rozdíl od průměru do 10 p.b.

Tabulka 83 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	82,0	91,2	91,8	96,7	99,5	96,1	95,4	104,2	116,8	126,4

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Nadprůměrnou výhodnost můžeme sledovat u druhého až čtvrtého decilu, tj. s výjimkou prvního decilu u osob s podprůměrnými výdělky.

Od druhého decilu je také vidět pokles výhodnosti s růstem výdělků, který je narušen pouze v šestém decilu.

V tomto věku je do jisté míry možné považovat osobní vyměřovací základ za významnější faktor určující efektivnost odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 84 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	97,4	126,9	112,3	103,9	96,7	98,3	95,8	94,7	87,9	86,1

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme u prvních dvou a čtvrtého decilu. Od pátého decilu je patrná výrazně podprůměrná výhodnost s trendem k poklesu.

Při odchodu do starobního důchodu v tomto věku je možné uvést, že aktuální příjem je významným faktorem, kdy při aktuálně nadprůměrných výdělcích je vhodné s odchodem do starobního důchodu vyčkat.

Tabulka 85 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	182,7	162,9	100,3	107,0	85,2	76,4	77,3	71,3	72,0	64,9

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je daná osoba ekonomicky aktivní nebo ne. U osob ekonomicky neaktivních je výhodnost okamžitého odchodu do starobního důchodu téměř 3,5 krát vyšší než je průměr. I u osob nezaměstnaných je to více jak 1,8 více než je průměr.

Tabulka 86 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	86,1	184,2	343,2

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání lze indikovat (ovšem nijak průkazný) pokles výhodnosti při kombinaci vyššího osobního vyměřovacího základu a delší doby pojištění. Potvrzují se tedy výsledky z výše popsané jednoparametrické analýzy.

Tabulka 87 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	120,2	79,9	80,7	109,6	85,4	94,8	101,9	91,3	102,6	82,1
2	185,0	124,2	121,7	100,9	82,2	114,3	121,9	106,0	101,0	142,1
3	170,3	120,1	100,4	111,6	104,5	89,6	115,4	99,2	94,5	79,3
4	176,4	120,9	97,2	102,4	87,7	92,7	87,8	106,3	79,9	76,5
5	122,6	104,4	92,2	86,0	111,4	90,4	108,3	84,9	91,8	78,2
6	132,7	106,3	116,2	89,9	107,2	94,5	78,5	102,0	90,2	78,2
7	144,1	122,3	95,2	105,2	74,8	71,9	104,4	89,3	102,4	77,7
8	118,4	119,7	104,8	93,2	88,8	97,0	94,6	100,3	90,4	67,2
9	136,0	73,3	72,3	90,2	84,4	108,9	96,5	74,0	81,9	82,0
10	124,8	90,8	91,9	67,5	85,6	82,2	89,3	95,6	79,2	71,2

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je v tomto věku zřejmé, že aktuálně dosahovaný příjem je daleko výraznějším determinantem výhodnosti, než osobní vyměřovací základ.

Tabulka 88 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základem a aktuálním příjmem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	121,9	107,0	90,1	58,5	96,5	58,4	46,5	34,7	25,0	0,0
2	243,7	161,5	104,3	99,7	75,8	83,9	93,0	92,7	119,7	72,3
3	230,8	205,1	97,0	106,5	88,8	71,4	79,1	63,8	68,2	0,0
4	233,4	239,6	107,5	116,8	72,3	74,5	71,0	54,6	56,5	24,6
5	169,8	236,2	130,4	123,1	79,8	71,6	77,0	57,6	62,7	48,2
6	186,9	229,1	123,6	131,1	88,5	76,2	65,3	66,7	79,4	52,1
7	167,9	244,7	91,5	106,2	94,2	69,2	81,4	83,6	69,1	74,7
8	165,7	329,9	108,9	84,4	74,1	102,7	85,7	70,7	76,6	53,7
9	167,3	221,0	77,4	107,1	111,0	63,3	81,6	78,6	67,1	64,3
10	155,2	315,0	40,1	111,0	161,4	107,0	76,6	119,2	83,1	67,1

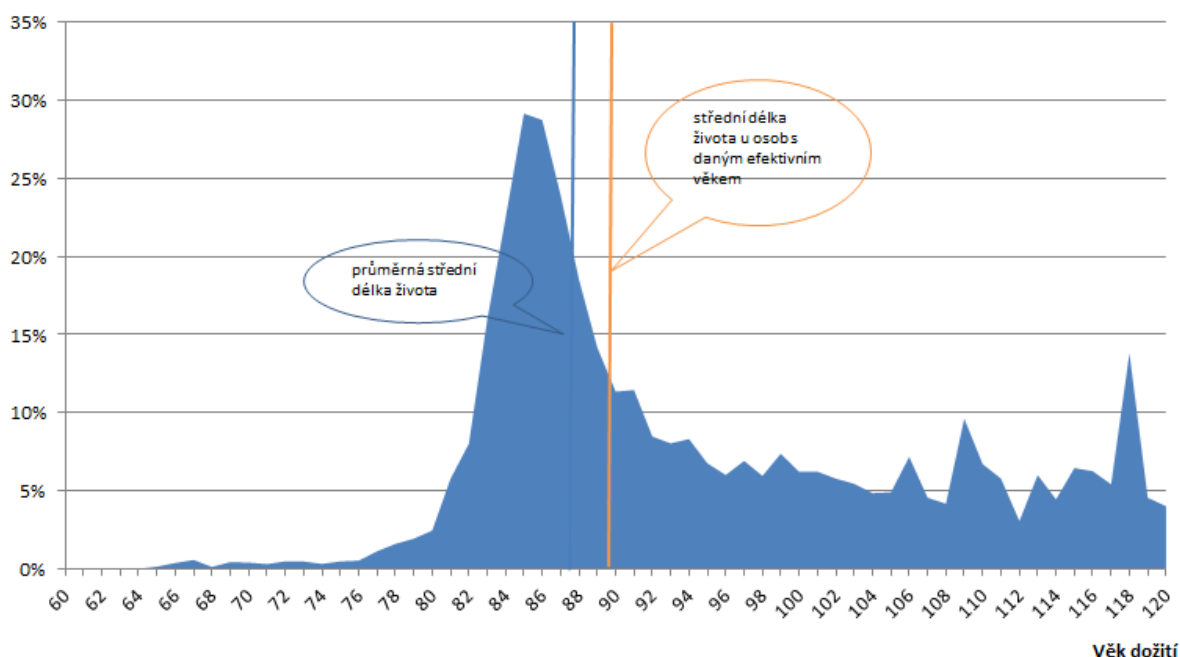
Důležité vysvětlení proč může být pro někoho výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku, dává Graf 16. Z tohoto grafu plyne, že faktorem ovlivňujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu je individuální délka života.

Při dosažení důchodového věku se poprvé objevuje stav, že střední délka života osob, pro které je v tomto věku výhodné odejít do starobního důchodu je vyšší než průměrná střední délka života (rozdíl je zhruba 2,5 roku).

U osob s průměrnými úmrtnostními charakteristikami je výhodnost odchodu do starobního důchodu při dosažení důchodového věku zhruba 20 %.

Graf 16 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 1 rok vyšší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění zde není patrný žádný výraznější trend, který by oddělil nějakou skupinu. Významnější podprůměrná je výhodnost pouze u osob se střední délkou pojištění (5. a 6. decil).

Obecně lze konstatovat, že z pohledu doby pojištění není možné příliš jasně identifikovat tento faktor jako významný při efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 89 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	114,7	94,7	99,3	102,4	88,9	88,9	104,3	101,2	93,1	112,4

U doby placení pojistného je vidět nadprůměrný podíl u osob v prvním, pátém a devátém decilu, významněji však pouze v decilu prvním. V tomto věku tedy platí, že je výhodné odejít pro osoby se spíše kratší dobou placení pojistného, nicméně pravděpodobně tím rozhodujícím faktorem determinujícím tuto skupinu není doba placení pojistného, která je pouze výsledkem působení jiného faktoru.

Tabulka 90 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	133,6	98,1	91,6	82,8	110,1	92,4	93,5	97,0	101,2	99,7

Z pohledu rozsahu vyloučených dob není možné, s výjimkou posledního decilu, pozorovat významnost tohoto faktoru.

Výrazně vyšší výhodnost v nejvyšším decilu z pohledu vyloučených dob, v kombinaci s vysokou výhodností u krátkých dob placení pojistného, ukazuje, že skupinou, pro kterou je výhodné v tomto věku odejít do starobního důchodu, jsou ženy s více dětmi, které mají systematicky větší rozsah náhradních (a tím i vyloučených) dob, neboť u celkové doby pojištění se tento efekt neobjevuje.

Tabulka 91 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	99,7	93,1	99,7	85,4	87,4	98,5	100,5	102,0	105,1	128,6

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Nadprůměrnou výhodnost můžeme sledovat u prvních třech decilů a potom u decilu sedmého s tím, že výrazněji se výhodnost odchyluje od průměru v prvních dvou decilech. Naproti tomu u předposledního a zejména pak u posledního decilu je odejít do starobního důchodu v tomto věku výrazně nevýhodné.

Tabulka 92 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	122,0	128,6	105,8	95,5	105,1	93,5	102,8	95,1	82,8	68,9

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme od druhého do čtvrtého decilu. Od pátého decilu je patrná výrazně podprůměrná výhodnost s trendem k poklesu, zejména pak u posledního decilu.

Při odchodu do starobního důchodu v tomto věku je možné uvést, že aktuální příjem je významným faktorem, kdy při aktuálně nadprůměrných výdělcích je vhodné s odchodem do starobního důchodu vyčkat.

Tabulka 93 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	75,1	129,7	148,2	137,0	88,5	101,6	93,9	90,8	82,8	52,4

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je daná osoba ekonomicky aktivní nebo ne.

V tomto věku poprvé můžeme pozorovat, že je zde mírně nadprůměrná výhodnost pro osoby zaměstnané a naopak podprůměrná pro osoby neaktivní.

Nadprůměrná je v tomto věku výhodnost pro osoby aktuálně nezaměstnané.

Tabulka 94 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	100,4	116,9	70,7

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání lze indikovat (ovšem nijak průkazný) pokles výhodnosti při kombinaci vyššího osobního vyměřovacího základu a kratší doby pojištění. V zásadě se tak potvrzují výsledky z výše popsané jednoparametrické analýzy.

Tabulka 95 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	157,0	102,9	124,1	114,9	81,3	135,0	119,3	102,4	151,8	88,6
2	138,4	123,2	106,5	134,7	121,5	133,7	122,8	145,4	107,8	145,6
3	118,1	93,2	84,4	100,5	130,5	70,1	150,4	96,9	92,4	140,4
4	107,5	71,0	98,0	107,7	93,3	69,5	109,8	79,9	87,1	148,1
5	99,4	138,3	105,4	110,2	87,4	84,4	92,6	99,4	96,5	141,9
6	64,5	78,2	118,4	80,4	75,9	73,1	107,7	135,3	83,3	107,3
7	82,4	94,9	99,3	100,4	67,2	96,3	114,2	118,5	134,2	101,1
8	83,2	59,3	106,4	117,7	91,4	89,9	102,8	94,8	97,8	97,5
9	61,6	92,0	83,5	89,7	74,8	93,5	54,9	90,7	72,6	103,8
10	79,2	80,3	67,1	63,7	67,4	55,0	88,5	59,9	36,6	94,3

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je zřejmé, že pro osoby s podprůměrnými osobními vyměřovacími základy v kombinaci s aktuálně nižšími příjmy je výhodné odejít v tomto věku do starobního důchodu ve větší míře.

Extrémní výhodnost se ukazuje u osob s nejnižšími osobními vyměřovacími základy kombinované s aktuálně velmi vysokými příjmy.

Tabulka 96 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	94,1	128,8	132,0	110,5	97,1	173,6	0,0	87,7	65,0	501,4
2	82,9	147,9	149,4	142,7	69,3	103,1	124,3	112,1	230,2	0,0
3	95,9	116,1	134,4	115,9	90,5	101,8	78,0	105,7	100,9	146,2
4	93,9	116,2	185,7	128,9	54,9	90,9	80,0	76,3	60,9	57,5
5	51,9	124,4	164,1	130,7	114,4	99,3	97,2	84,2	123,7	0,0
6	47,6	110,7	210,3	147,9	81,2	109,2	111,0	57,7	52,5	38,8
7	75,4	151,4	127,6	175,9	115,3	91,4	99,4	94,1	82,0	12,4
8	64,6	95,2	150,1	146,2	85,1	119,3	87,9	107,8	77,1	58,1
9	64,4	103,7	101,2	155,0	89,2	105,5	77,0	95,1	73,7	60,6
10	74,9	158,3	296,0	86,7	116,0	0,0	167,9	150,4	92,4	51,5

Dodatečné zvýšení výše důchodu (zvýšení bonusu u odloženého důchodu) do 1 % (tj. zvýšení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by u cca 31 % osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu při dosažení důchodového věku, tento odchod o 1 rok odložit. Zvýšení o 0,4 p.b. na 1,9 % by motivovalo zhruba 50 % osob.

S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 8 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu při dosažení důchodového věku, je potenciál změn relativně omezený.

Tabulka 97 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	30,9	18,4	36,0	10,5	4,0	0,2

Dodatečné snížení výše důchodu (snížení bonusu při odloženém důchodu) do 1 % (tj. snížení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by 27 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu 1 rok po dosažení důchodového věku, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu již při dosažení důchodového věku. Při snížení bonusu o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již bylo necelých 50 %.

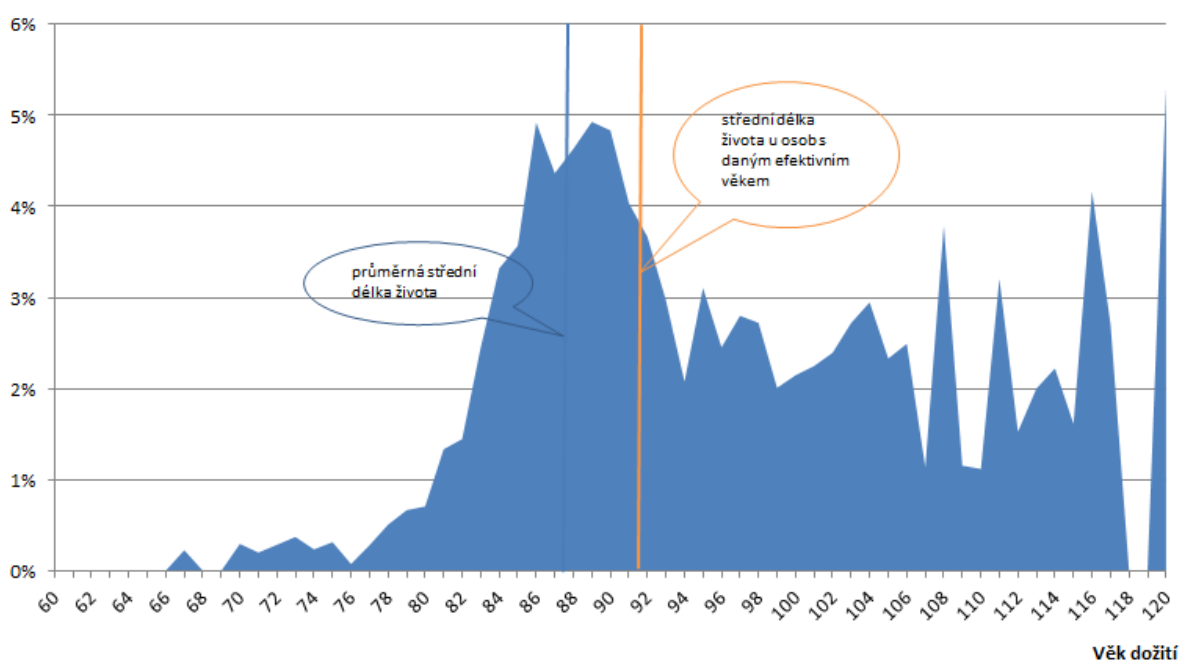
S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 2 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu při věku o 1 rok vyšším, než je důchodový věk, je potenciál změn relativně omezený.

Tabulka 98 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	27,0	19,6	25,3	16,1	11,7	0,3

V tomto věku se ukazuje, že individuální délka života již není nijak významným faktorem určujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu, a to u osob, které v důchodu stráví více jak 16 let.

Graf 17 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 2 roky vyšší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění je zde patrný nižší podíl osob, které patří mezi 10 % s nejnižší dobou pojištění. Nicméně rozdíly mezi jednotlivými decily nejsou nijak významné. Nemůžeme pozorovat žádný trend ve vztahu k době pojištění.

Obecně lze konstatovat, že z pohledu doby pojištění není možné příliš jasně identifikovat tento faktor jako významný při efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 99 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	90,6	102,2	97,0	103,4	104,7	101,5	98,8	100,8	102,4	98,6

U doby placení pojistného nelze, stejně jako u doby pojištění, vidět nějaký trend či významnější rozdíl mezi jednotlivými decily.

Ani dobu placení pojistného nelze považovat za determinující faktor pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 100 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	95,4	97,6	102,7	106,8	98,8	103,1	98,1	106,3	95,4	95,8

Z pohledu rozsahu vyloučených dob je vidět mírný nárůst výhodnosti s růstem rozsahu vyloučených dob, nicméně tento nárůst není nijak významný a odchylka od průměru se pohybuje v zásadě do 10 p.b.

Tabulka 101 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	81,2	90,6	95,6	96,0	104,7	108,4	99,9	110,7	106,3	106,6

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Mírně vyšší výhodnost můžeme sledovat u druhého a třetího decilu a potom u decilu sedmého s tím, že výrazněji se výhodnost odchyloje od průměru zejména u druhého a třetího decilu. Naproti tomu u prvního a zejména pak u posledního decilu je odejít do starobního důchodu v tomto věku výrazně nevýhodné. U ostatních decilů (s určitou odchylkou u pátého decilu) je diference od průměrných hodnot velmi malá v zásadě do 5 p. b.

Tabulka 102 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	88,5	117,5	112,5	105,6	108,2	96,3	105,2	98,3	93,3	74,5

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme u třetího až šestého decilu. Zejména u prvního a posledního, tedy desátého decilu, je patrná výrazná podprůměrná výhodnost. Nejméně výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku je pro osoby s nadprůměrně vysokými příjmy v období těsně předdůchodovém věku.

Tabulka 103 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	75,9	103,1	111,8	118,9	113,7	111,1	101,3	98,1	99,5	66,5

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je daná osoba ekonomicky aktivní nebo ne.

V tomto věku můžeme pozorovat, že je zde mírně nadprůměrná výhodnost pro osoby zaměstnané a naopak velmi podprůměrná pro osoby neaktivní. Nadprůměrná je v tomto věku výhodnost pro osoby aktuálně nezaměstnané.

Tabulka 104 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	102,1	126,6	13,1

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání lze identifikovat (ovšem nijak průkazný) růst výhodnosti odchodu do důchodu při kombinaci nižšího vyměřovacího základu a delší doby pojištění.

Tabulka 105 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	89,0	77,8	73,7	88,7	93,3	107,9	94,8	81,6	98,7	83,3
2	85,1	112,1	110,9	144,3	143,4	133,7	124,1	134,7	139,6	90,3
3	116,0	132,1	104,4	108,8	109,0	85,6	145,7	105,8	96,6	117,0
4	100,9	111,0	89,7	128,0	108,2	105,6	97,7	74,1	114,5	125,7
5	88,8	93,3	129,9	99,1	123,2	102,0	102,7	137,3	97,3	100,2
6	88,2	105,7	121,9	84,6	71,6	70,8	106,6	89,9	124,0	102,2
7	68,6	112,5	81,5	112,8	92,8	111,4	92,7	125,8	119,3	111,2
8	74,9	83,3	85,8	101,5	101,6	120,9	86,5	92,6	110,4	103,9
9	70,4	101,6	98,1	73,6	114,7	94,7	101,2	89,0	81,2	100,4
10	94,7	78,1	62,7	81,1	98,2	87,4	50,8	80,9	62,6	66,4

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je zřejmé, že pro osoby s podprůměrnými osobními vyměřovacími základy v kombinaci s aktuálně nízkými až průměrnými příjmy je výhodné odejít do starobního důchodu ve větší míře i v tomto věku.

Tabulka 106 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	52,6	91,4	101,3	104,8	53,7	101,6	27,5	87,4	91,0	0,0
2	81,5	130,5	118,5	135,1	129,4	101,6	111,0	124,1	80,1	107,0
3	78,4	124,4	120,5	113,2	113,8	108,9	111,3	106,4	165,1	0,0
4	62,6	68,8	126,1	128,5	98,6	123,7	95,9	110,1	117,0	67,7
5	73,9	118,7	121,3	129,1	120,1	104,3	117,9	82,7	113,3	47,3
6	91,2	94,1	121,2	93,2	119,1	104,5	80,7	94,3	90,1	33,7
7	93,0	68,4	124,9	113,7	124,6	112,5	113,6	97,5	94,2	68,4
8	87,7	82,6	87,9	110,7	125,4	125,5	99,2	94,4	86,4	75,6
9	86,0	100,5	61,9	131,5	105,1	105,6	98,6	106,6	88,9	73,6
10	59,9	104,2	96,8	161,1	31,3	117,6	94,8	79,2	119,9	64,9

Dodatečné zvýšení výše důchodu (zvýšení bonusu u odloženého důchodu) do 1 % (tj. zvýšení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by se pouze cca 12 % osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu o 1 rok po dosažení důchodového věku, rozhodlo tento odchod o 1 rok odložit. Zvýšení o 0,4 p.b. na 1,9 % by motivovalo zhruba 30 % osob. Až zvýšení bonusu na o cca 1 p.b. na 2,5 % by mělo výraznější efekty, kdy by odložení bylo výhodné pro cca 70 % osob.

S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 2 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu 1 rok po dosažení důchodového věku, je potenciál změn relativně omezený.

Tabulka 107 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100 %
	12,4	17,8	39,9	18,7	10,9	0,4

Dodatečné snížení výše důchodu (snížení bonusu při odloženém důchodu) do 1 % (tj. snížení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by 33 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu 2 roky po dosažení důchodového věku, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního

důchodu již jen 1 rok před dosažením důchodového věku. Při snížení bonusu o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již více jak 50 %.

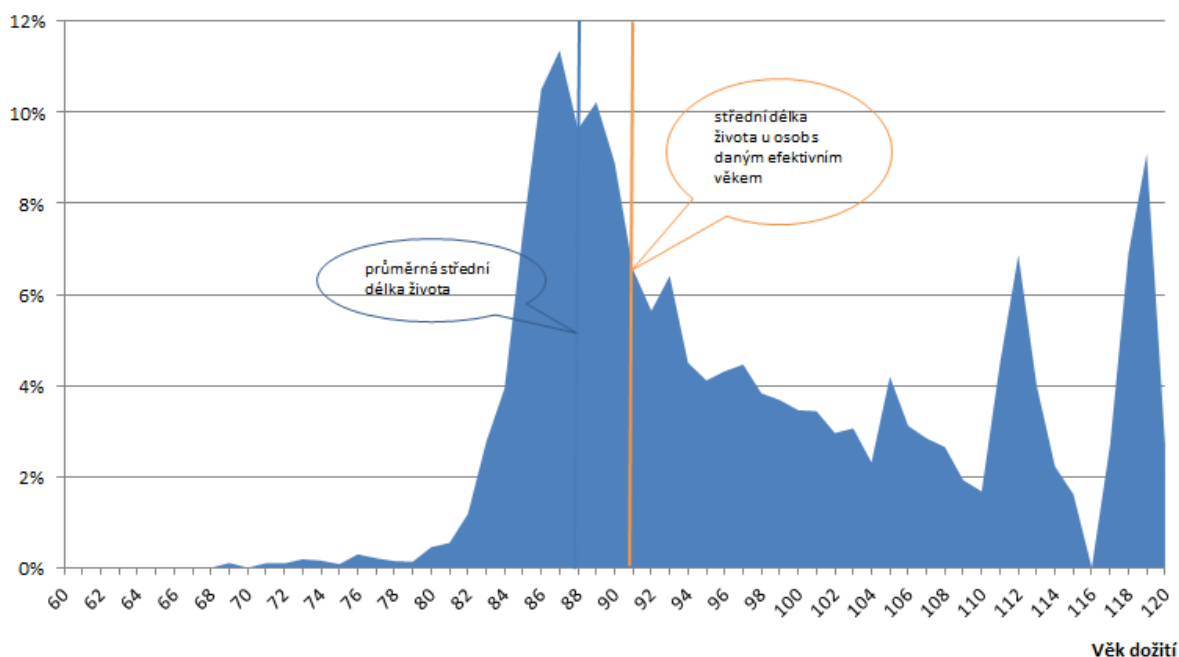
S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 4 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu při věku o 2 roky vyšším, než je důchodový věk, je potenciál změn relativně omezený.

Tabulka 108 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	33,0	20,5	25,3	13,1	8,0	0,1

V tomto věku se ukazuje, že individuální délka života již není nijak významným faktorem určujícím výhodnost odchodu do starobního důchodu, a to u osob, které v důchodu stráví více jak 16 let, byť zde dochází k určité kumulaci efektivity při době strávené v důchodu mezi 18 a 24 roky.

Graf 18 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 3 roky vyšší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění je zde patrný nižší podíl osob, které patří mezi 20 % s nejnižší dobou pojištění. Nicméně rozdíly mezi jednotlivými decily nejsou nijak významné. Můžeme pozorovat určitý trend růstu k vyšší době pojištění, ale není nijak průkazný.

Obecně lze konstatovat, že z pohledu doby pojištění není možné příliš jasně identifikovat tento faktor jako významný při efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 109 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	88,6	96,6	100,3	98,5	108,7	101,4	102,7	105,9	106,2	91,1

U doby placení pojistného je, stejně jako u doby pojištění, vidět podprůměrný podíl u osob nejvíce u prvního decilu, tato diference je větší než u doby pojištění. Průběh výhodnosti (resp. nevýhodnosti) je však velmi podobný jako u doby pojištění.

S výjimkou prvního decilu je rozdíl do cca 6 p.b. Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 110 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	81,7	99,5	101,4	103,6	98,9	101,8	100,8	103,5	106,4	102,3

Na rozdíl od jiných situací není při odchodu do důchodu ve věku 3 roky po dosažení důchodového věku pozorovatelný rozdíl mezi první a druhou polovinou decilů.

Smazávání rozdílů mezi jednotlivými decily (rozdíl cca do 10 p. b.), s výjimkou prvního decilu, potvrzuje předpoklad, že v případě odchodu do důchodu ve věku 3 roky vyšší než důchodový věk jsou rozdíly v efektivitě mezi muži a ženy z hlediska rozsahu vyloučených dob minimální. Rozsah vyloučených dob se tedy neukazuje jako významný faktor.

Tabulka 111 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	87,1	96,2	93,8	100,1	96,2	107,3	108,7	103,0	98,3	109,4

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Výrazněji odchylovající se hodnoty můžeme pozorovat u krajních decilů (nízká u prvního a posledního decilu). U ostatních decilů nejsou pozorovatelné žádné výraznější odchylky od průměrných hodnot.

V tomto věku již není možné považovat osobní vyměřovací základ za významný faktor určující efektivnost odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 112 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	86,3	100,1	99,4	110,0	104,4	103,5	104,3	105,3	100,9	85,7

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme zejména u čtvrtého, šestého a sedmého decilu (vyšší o více než 10 p. b.).

Tabulka 113 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	73,5	98,8	104,9	110,0	107,9	114,6	110,3	102,3	94,7	83,0

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je daná osoba ekonomicky aktivní nebo ne.

V tomto věku můžeme pozorovat, že je zde mírně nadprůměrná výhodnost pro osoby zaměstnané a naopak velmi podprůměrná pro osoby neaktivní.

Nadprůměrná je v tomto věku výhodnost pro osoby aktuálně nezaměstnané.

Tabulka 114 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	103,1	108,5	11,1

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání nevychází významněji vyšší efektivita odejít do starobního důchodu v tomto věku jakékoliv sourodé skupiny vymezené těmito dvěma faktory. Mírně nadprůměrné, resp. podprůměrné hodnoty je možné vysledovat u devátého, resp. posledního decilu doby pojištění a osobního vyměřovacího základu, nicméně nejde o žádnou systematickosti.

Tabulka 115 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	84,1	71,0	89,6	97,2	120,3	92,4	70,7	92,4	72,2	74,7
2	95,0	87,8	94,3	97,4	103,3	125,3	108,2	116,9	95,6	90,3
3	81,2	90,8	93,6	104,2	97,5	106,0	104,7	123,8	94,9	120,2
4	90,1	88,1	103,1	123,7	122,4	122,6	109,3	100,5	118,5	130,1
5	109,2	110,9	99,7	101,4	104,0	103,1	117,1	91,3	118,5	88,2
6	100,4	100,8	108,3	90,1	116,6	105,7	97,6	115,1	112,9	85,1
7	70,5	127,7	95,6	87,8	116,4	104,1	97,2	100,7	124,0	102,5
8	50,3	99,6	122,5	108,6	119,4	86,8	115,0	119,1	124,0	81,6
9	92,3	103,6	116,0	92,1	104,9	90,5	114,2	115,2	92,7	89,1
10	98,5	102,7	86,5	73,7	77,5	78,2	87,7	86,9	98,0	74,3

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku nevychází žádná výraznější výhodnost pro určitou skupinu osob. Výrazněji se odlišuje pouze skupina osob s vysokými aktuálními příjmy v předdůchodovém věku (10. decil) v kombinaci s podprůměrnými osobními vyměřovacími základy (3. resp. 4. decil), u které je zřejmá výhodnost (až 1,9 krát vyšší než průměr) odejít do důchodu ve věku o tři roky vyšší než je důchodový věk.

Tabulka 116 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	64,2	82,4	98,2	88,5	96,2	125,9	65,8	117,2	22,3	101,2
2	70,0	108,3	103,6	90,9	101,9	114,4	110,9	102,9	95,9	82,2
3	69,7	104,2	93,5	121,3	92,1	99,8	113,5	84,2	107,0	187,9
4	85,8	113,4	113,3	106,8	127,4	115,5	109,3	90,5	115,0	136,0
5	61,6	96,9	104,8	122,0	108,1	113,0	110,6	98,9	107,6	79,7
6	65,2	111,0	114,6	107,1	102,1	108,4	122,1	113,9	84,0	86,2
7	77,9	115,0	120,4	115,6	109,1	122,8	112,9	94,4	92,6	79,0
8	94,7	115,6	138,4	131,8	114,4	124,9	114,3	103,3	84,7	62,8
9	90,5	141,6	111,0	104,0	112,9	124,7	87,3	113,1	93,2	92,7
10	60,1	113,1	149,4	73,9	87,7	130,4	102,7	123,2	106,7	81,1

Dodatečné zvýšení výše důchodu (zvýšení bonusu u odloženého důchodu) do 1 % (tj. zvýšení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by u cca 36 % osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu o 2 roky po dosažení důchodového věku, tento odchod o 1 rok odložit. Zvýšení o 0,4 p.b. na 1,9 % by motivovalo zhruba 50 % osob.

S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 4 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu 1 rok po dosažení důchodového věku, je potenciál změn relativně omezený.

Tabulka 117 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
	36,1	16,2	30,0	11,8	5,7	0,2

Dodatečné snížení výše důchodu (snížení bonusu při odloženém důchodu) do 1 % (tj. snížení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by 51 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu 2 roky po dosažení důchodového věku, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu již jen 2 roky před dosažením důchodového věku. Při snížení bonusu o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již cca 2/3.

S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 6 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu při věku o 3 roky vyšším, než je důchodový věk, je potenciál změn relativně omezený.

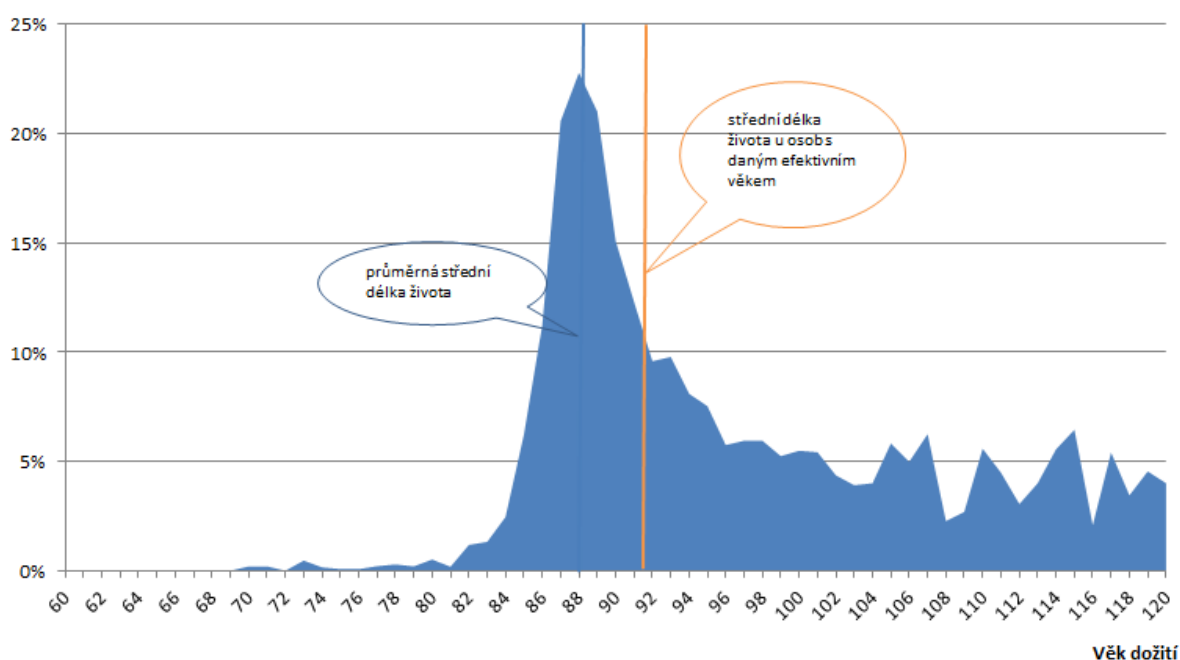
Tabulka 118 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
	51,0	15,4	18,3	10,0	5,2	0,1

Odejít do starobního důchodu až 3 roky po dosažení důchodového věku je z pohledu doby strávené v důchodu výhodné pro osoby, které stráví v důchodu více jak 20 let. Zvýšená je tato efektivita pro osoby s dobou strávenou v důchodu mezi cca 20 a 25 lety.

I zde platí, že v průměru osoby, pro které je výhodné v tomto věku odejít do starobního důchodu, žijí déle než je průměr., a to o cca 3,5 roku.

Graf 19 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 4 roky vyšší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění je zde patrný vyšší podíl osob, které patří mezi 10 % s nejnižší dobou pojištění. Nicméně rozdíly mezi jednotlivými decily nejsou nijak významné (cca do 10 p. b.). Můžeme pozorovat určitý trend poklesu k vyšší době pojištění (zejména od 7. decilu), ale není nijak průkazný.

Obecně lze konstatovat, že z pohledu doby pojištění není možné příliš jasně identifikovat tento faktor jako významný při efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 119 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	90,1	101,6	103,6	107,6	107,5	105,5	94,8	96,5	94,2	98,6

U doby placení pojistného je, stejně jako u doby pojištění, vidět podprůměrný podíl u osob v prvním decilu, ale tato diference je větší než u doby pojištění.

S výjimkou prvního je rozdíl do cca 10 p.b. Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 120 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	83,9	91,5	97,9	105,6	104,9	100,5	106,9	106,3	106,3	96,0

Podle rozsahu vyloučených dob je pozorovatelný nárůst výhodnosti s růstem rozsahu vyloučených dob (od šestého decilu). Tento nárůst však není nijak výrazný.

Tabulka 121 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	98,5	97,5	98,8	90,6	96,6	104,5	106,9	104,6	100,6	101,3

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výše přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do důchodu v konkrétním věku. Nevýhodnost lze vidět zejména u prvního decilu u osob s podprůměrnými výdělky.

Tabulka 122 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	78,1	100,8	103,9	109,8	110,5	103,1	105,5	101,3	97,2	89,9

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme zejména u čtvrtého až šestého decilu, což jsou osoby s průměrnými aktuálními výdělky.

Nejméně výhodné odejít do starobního důchodu v tomto věku je to pro osoby s nízkými, resp. podprůměrnými aktuálními výdělky (zejména první a druhý decil).

Tabulka 123 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	77,7	90,8	107,3	112,8	114,0	107,8	105,2	105,9	98,9	79,6

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je daná osoba ekonomicky aktivní nebo ne.

V tomto věku můžeme pozorovat, že je zde mírně nadprůměrná výhodnost pro osoby zaměstnané a naopak velmi podprůměrná pro osoby neaktivní. Nadprůměrná je v tomto věku výhodnost pro osoby aktuálně nezaměstnané.

Tabulka 124 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	102,7	121,7	10,1

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání nevychází významněji vyšší efektivita odejít do starobního důchodu 4 roky před dosažením důchodového věku u většiny sourodých skupin vymezených těmito dvěma faktory (výjimku tvoří pouze osoby s nízkým osobním vyměřovacím základem ale delší dobou pojištění (sedmý až devátý decil).

Tabulka 125 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	62,1	87,7	96,1	84,2	82,8	88,6	59,0	96,5	53,1	86,5
2	88,2	90,0	105,0	108,4	113,0	112,4	96,8	112,7	94,7	108,7
3	105,8	107,8	87,7	103,4	107,9	113,5	94,6	97,7	120,4	106,5
4	114,8	99,0	103,0	114,9	106,9	110,0	115,6	125,0	109,7	102,2
5	104,3	117,4	104,9	125,2	113,7	107,7	111,9	94,4	100,6	121,2
6	77,6	99,6	100,1	117,0	122,3	108,5	97,8	98,9	99,9	95,9
7	108,4	113,6	119,6	112,7	110,7	111,9	85,9	99,6	93,7	106,9
8	88,6	95,2	118,2	111,7	103,6	108,8	107,7	95,2	86,6	98,5
9	109,7	112,2	117,7	86,1	106,9	90,3	95,7	85,9	99,5	87,0
10	82,2	97,8	93,1	106,3	102,3	100,4	77,3	71,9	88,4	86,7

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělků) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku vyplývá, že výhodné je odejít v tomto věku do důchodu jednak pro osoby s nízkým osobními vyměřovacími základy (1. resp. 2. decil) v kombinaci s vyšším aktuálním příjmem (8. resp. 9. decil) a jednak pro osoby s vysokými osobními vyměřovacími základy a průměrně vysokými aktuálními příjmy (čtvrtý, pátý, resp. sedmý decil).

Tabulka 126 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	30,9	75,5	95,7	67,6	134,0	75,9	80,7	141,3	90,2	0,0
2	67,3	93,8	107,6	103,6	124,8	128,8	74,9	104,5	145,7	0,0
3	87,0	90,8	108,8	127,5	103,8	96,4	107,6	104,6	104,9	62,9
4	75,2	113,1	120,2	114,4	123,8	120,3	91,9	116,2	102,9	107,1
5	77,2	123,1	128,6	127,2	114,4	116,1	117,5	102,8	85,8	99,6
6	102,5	99,1	126,3	103,4	114,8	100,2	118,9	81,0	98,4	72,3
7	90,7	128,0	103,8	118,8	109,5	109,8	118,2	97,1	93,4	87,1
8	72,9	94,2	137,7	122,0	111,7	108,8	83,5	124,1	86,0	87,1
9	95,0	89,0	92,0	104,4	98,0	89,0	105,0	115,6	110,7	70,7
10	95,2	104,7	90,0	149,4	125,5	61,3	154,7	100,5	100,7	81,1

Dodatečné zvýšení výše důchodu (zvýšení bonusu u odloženého důchodu) do 1 % (tj. zvýšení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by u cca 50 % osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu o 3 roky po dosažení důchodového věku, tento odchod o 1 rok odložit. Zvýšení o 0,4 p.b. na 1,9 % by motivovalo zhruba 2/3 osob.

S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 6 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu 3 rok po dosažení důchodového věku, je potenciál změn relativně omezený.

Tabulka 127 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečně zvýšena výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100 %
	50,0	14,3	22,5	8,8	4,3	0,1

Dodatečné snížení výše důchodu (snížení bonusu při odloženém důchodu) do 1 % (tj. snížení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by 51 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu 4 roky po dosažení důchodového věku, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního

důchodu již jen 3 roky před dosažením důchodového věku. Při snížení bonusu o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již cca 2/3.

S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 6 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu při věku o 4 roky vyšším, než je důchodový věk, je potenciál změn relativně omezený.

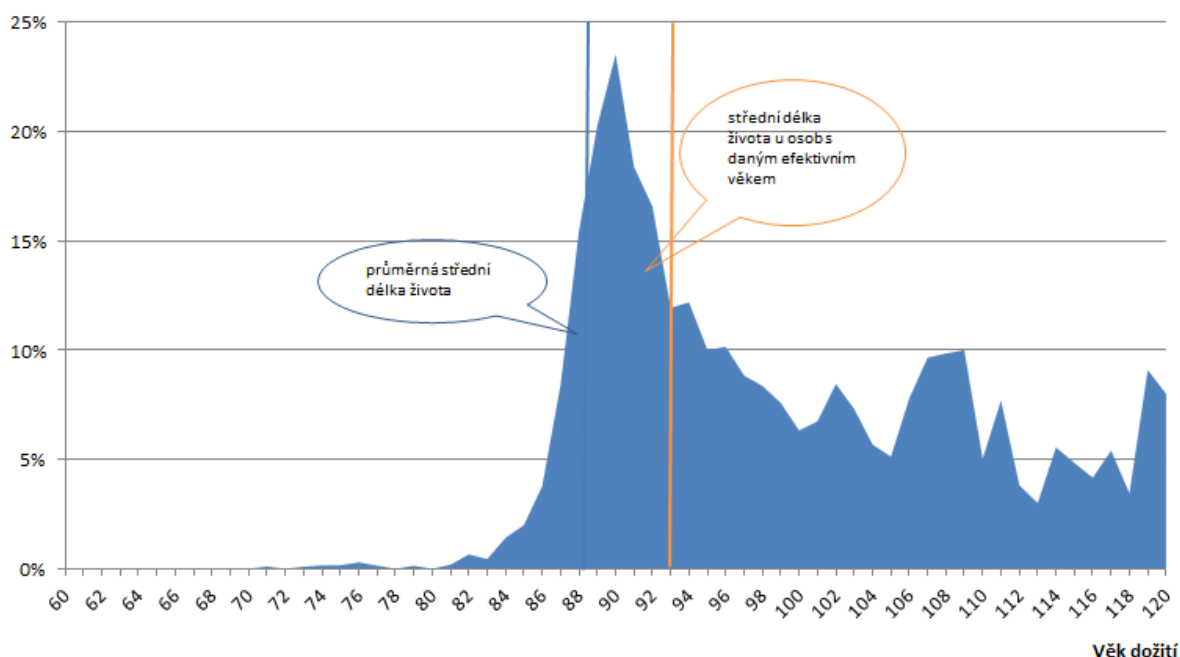
Tabulka 128 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
Podíl osob	50,8	16,8	18,6	9,8	3,8	0,0

Odejít do starobního důchodu až 4 roky po dosažení důchodového věku je z pohledu doby strávené v důchodu výhodné pro osoby, které stráví v důchodu více jak 18 let. Zvýšená je tato efektivita pro osoby s dobou strávenou v důchodu mezi cca 19 a 27 lety.

I zde platí, že v průměru osoby, pro které je výhodné v tomto věku odejít do starobního důchodu, žijí déle než je průměr., a to o cca 5 let.

Graf 20 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Efektivní věk o 5 nebo více let vyšší než je důchodový věk

Z pohledu získané doby pojištění zde není patrný žádný výrazný trend, který by oddělil nějakou skupinu. Významnější podprůměrná je výhodnost u osob s delší dobou pojištění (od sedmého decilu). Obecně lze konstatovat, že z pohledu doby pojištění není možné příliš jasně identifikovat tento faktor jako významný při efektivnosti odchodu do starobního důchodu v tomto věku.

Tabulka 129 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění

	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	108,8	103,4	110,8	105,4	102,5	99,1	97,5	92,8	91,0	88,7

U doby placení pojistného je, stejně jako u doby pojištění, vidět podprůměrný podíl u osob v posledních třech decilech, nicméně tato diference je menší než u doby pojištění. Průběh výhodnosti (resp. nevýhodnosti) je tedy téměř podobný jako u doby pojištění.

S výjimkou posledního decilu je rozdíl do cca 6 p.b. Stejně jako dobu pojištění není možné ani dobu placení pojistného považovat pro efektivnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku za příliš významnou.

Tabulka 130 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného

	Doba placení pojistného (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	98,3	102,6	104,1	103,6	102,5	101,8	100,8	97,9	96,0	92,3

Podle rozsahu vyloučených dob je pozorovatelných mírný nárůst výhodnosti s růstem rozsahu vyloučených dob (od šestého decilu). Lze však konstatovat, že výhodnost odchodu do starobního důchodu ve věku o 5 nebo více let vyšším než je důchodový věk, roste s rozsahem získané vyloučené doby.

Tabulka 131 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob

	Rozsah vyloučených dob (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	92,5	88,1	90,2	89,5	102,8	107,1	104,1	107,2	110,9	107,7

Osobní vyměřovací základ je jedním z hlavních faktorů mající vliv na výši přiznaného starobního důchodu a lze tedy logicky očekávat jeho možný vliv na výhodnost odchodu do starobního důchodu v konkrétním věku.

Mírně vyšší výhodnost můžeme sledovat u osob se středně vysokým osobním vyměřovacím základem (čtvrtý až šestý decil). Velmi výrazná podprůměrná výhodnost je patrná zejména u osob s nejnižším osobním vyměřovacím základem (první decil) a zároveň i u osob s nejvyššími osobními vyměřovacími základy (poslední decil). U ostatních decilů (s určitou odchylkou u třetího decilu) je diference od průměrných hodnot velmi malá v zásadě do 10 p.b.

V tomto věku není možné považovat osobní vyměřovací základ za významný faktor určující efektivnost odchodu do starobního důchodu.

Tabulka 132 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu

	Osobní vyměřovací základ (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	65,1	98,6	113,5	109,8	111,4	107,0	106,1	102,3	100,4	85,8

Aktuální příjem není, na rozdíl od osobního vyměřovacího základu, zatížen způsobem jeho výpočtu (indexací výdělků nebo vylučováním dob), ale představuje skutečně dosažený výdělek, avšak pouze v aktuálním okamžiku, tj. těsně před daným věkem odchodu do starobního důchodu.

Zvýšenou efektivitu odchodu do důchodu pozorujeme u pátého, šestého a sedmého decilu. Tedy u osob se středně až nadprůměrně vysokými aktuálními příjmy. Naopak značně podprůměrnou výhodnost lze sledovat u osob s nízkými aktuálními příjmy (zejména první a druhý decil).

Tabulka 133 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu

	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	70,0	74,1	87,6	105,4	122,0	121,4	117,1	111,7	106,5	84,1

Velmi významným faktorem pro výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto věku je aktuální status, především, zda je daná osoba ekonomicky aktivní nebo ne.

V tomto věku můžeme pozorovat, že je zde mírně nadprůměrná výhodnost pro osoby zaměstnané a naopak velmi podprůměrná pro osoby neaktivní a poprvé také nezaměstnané.

Tabulka 134 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu

	Aktuální status		
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní	Neaktivní
Výhodnost dané skupiny (průměr = 100)	104,7	42,8	44,1

Doba pojištění a osobní vyměřovací základ jsou dva primární parametry ovlivňující u jednotlivce výši jeho důchodu. Z křížového porovnání lze identifikovat především podprůměrnou výhodnost u osob s nízkým osobním vyměřovacím základem bez ohledu na rozsah doby pojištění.

Tabulka 135 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základem

Osobní vyměřovací základ (decily)	Doba pojištění (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	77,6	57,8	75,0	62,8	61,6	62,4	66,3	49,4	64,6	53,2
2	116,7	103,7	105,6	95,8	98,2	95,7	88,9	82,4	88,5	76,2
3	115,5	117,5	128,0	117,7	113,5	111,6	111,8	102,5	107,8	88,0
4	115,9	115,5	115,4	113,9	108,3	105,9	111,2	109,8	100,6	92,1
5	126,6	114,3	119,6	111,7	117,4	111,4	104,2	104,7	103,0	101,0
6	113,9	109,3	116,3	123,0	110,3	104,9	108,2	98,9	92,3	95,5
7	134,9	114,9	121,8	117,1	109,0	106,6	100,1	94,5	95,5	91,2
8	120,0	116,6	106,3	107,5	97,2	100,1	101,7	98,9	91,4	102,1
9	115,8	96,1	107,7	109,5	113,4	100,6	87,5	99,0	96,9	93,0
10	101,6	89,0	102,2	82,9	86,8	84,6	91,1	80,7	74,2	79,4

Z porovnání osobního vyměřovacího základu (jako určité formy celoživotního výdělku) a aktuálního příjmu v předdůchodovém věku je v tomto věku zřejmé, že osobní vyměřovací základ je výraznějším determinantem výhodnosti než aktuálně dosahovaný příjem.

Tabulka 136 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu

Osobní vyměřovací základ (decily)	Aktuální příjem (decily)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	45,9	51,8	67,3	87,5	118,8	115,0	116,3	137,0	139,1	74,1
2	63,0	77,9	91,7	99,6	129,7	133,0	136,9	140,7	139,4	164,6
3	62,0	100,4	104,5	118,9	131,0	123,6	129,9	122,0	115,9	98,8
4	70,7	75,7	99,4	110,3	120,0	122,2	124,5	115,1	107,6	87,2
5	77,1	95,5	96,4	110,9	132,1	122,8	119,6	102,0	112,8	94,7
6	71,2	84,5	100,4	103,6	115,7	122,5	111,7	112,8	106,0	103,2
7	86,7	91,6	113,0	107,6	111,9	120,1	106,3	105,5	107,2	88,6
8	82,1	82,2	90,1	101,4	121,0	118,1	109,4	108,9	99,2	84,1
9	85,2	109,6	95,7	95,4	116,0	108,0	104,9	105,9	107,1	89,2
10	68,5	93,8	122,9	111,5	114,1	111,1	96,9	110,8	99,9	80,6

Dodatečné zvýšení výše důchodu (zvýšení bonusu u odloženého důchodu) do 1 % (tj. zvýšení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,7 %) by u více jak 50 % osob, pro které je výhodné odejít do starobního důchodu o 4 roky po dosažení důchodového věku, tento odchod o 1 rok odložit. Zvýšení o 0,4 p.b. na 1,9 % by motivovalo zhruba 70 % osob.

S ohledem na fakt, že pouze pro zhruba 6 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu 4 roky po dosažení důchodového věku, je potenciál změn relativně omezený.

Tabulka 137 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné zvýšení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
	52,7	16,2	19,4	8,1	3,5	0,1

Dodatečné snížení výše důchodu (snížení bonusu při odloženém důchodu) do 1 % (tj. snížení bonusu o zhruba 0,2 p.b. na hodnotu 1,3 %) by 34 % osob, pro které je efektivní odejít do starobního důchodu 5 let po dosažení důchodového věku, motivovalo k tomu, aby odešly do starobního důchodu již jen 4 roky před dosažením důchodového věku. Při snížení bonusu o 0,4 p.b. na 1,1 % by to již cca 70 % osob.

S ohledem na fakt, že pro zhruba 25 % osob je efektivní odejít do starobního důchodu při věku o 5 let vyšším, než je důchodový věk, je riziko změn poměrně velké.

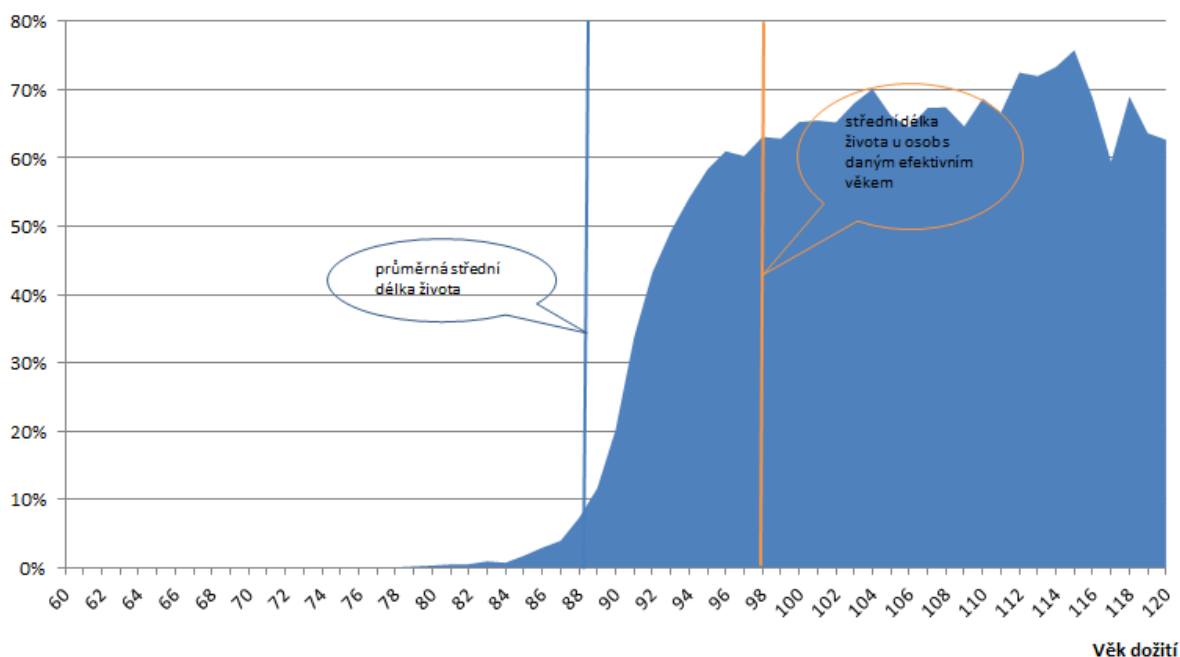
Tabulka 138 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok

Podíl osob	Dodatečné snížení výše důchodu					
	< 1 %	1 - 2 %	2 - 5 %	5 - 10 %	10 - 100 %	>100%
	34,0	36,4	26,2	2,4	1,1	0,0

Odejít do starobního důchodu o více jak 4 roky po dosažení důchodového věku je z pohledu doby strávené v důchodu výhodné pro osoby, které obecně žijí dlouho a stráví v důchodu (i přes jeho odložení o 5 let) více jak 20 let. Zvýšená je tato efektivita pro osoby s dobou strávenou v důchodu delší než 26 let.

I zde platí, že v průměru osoby, pro které je výhodné v tomto věku odejít do starobního důchodu, žijí déle než je průměr., a to o cca 10 let.

Graf 21 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %

Shrnutí

Z provedené komplexní analýzy efektivního věku odchodu do starobního důchodu lze identifikovat pouze dva základní faktory, které významně (či významněji) tuto efektivitu (či výhodnost) ovlivňují. Těmito faktory jsou ekonomický status v době odchodu do starobního důchodu a potom také individuální délka života daného jedince. Další analyzované faktory jako získaná doba pojištění, dosahovaný příjem či rozsah vyloučených dob se neukazují jako nijak zásadní. Byť lze vysledovat úzké (spíše extrémní či mezní) skupiny, kde jsou tyto faktory významné. Takto pozorované skupiny však není možné zobecnit.

Z pohledu významných faktorů se u statusu v době odchodu do starobního důchodu jasně ukazuje, že odchod do starobního důchodu je pro osoby, které jsou v danou chvíli neaktivní, výrazně více (násobně) efektivnější před dosažením důchodového věku.

Naopak u osob, které jsou v době odchodu do starobního důchodu zaměstnané, je efektivnější odchod do důchodu cílit k statutárnímu důchodovému věku nebo i dále za tento důchodový věk.

U osob nezaměstnaných není jasné dělení před a po důchodovém věku, spíše lze ukázat určitý pokles efektivnosti (byť i po dosažení důchodového věku je efektivita částečně nadprůměrná) s odkladem odchodu do starobního důchodu.

Podle druhého významného faktoru, a to individuální délky života, je patrné, že předčasný starobní důchod je efektivnější pro osoby s kratší než průměrnou délkou života. Extrémně se tento faktor ukazuje u odchodu do předčasného starobního důchodu o více jak 3 roky.

Je logické a nepřekvapivé, že naproti tomu odložení odchodu do starobního důchodu až za hranici statutárního důchodového věku je efektivnější pro osoby s delší než průměrnou délkou života.

Z pohledu nastavení koeficientů upravujících výši starobního důchodu při odchodu do předčasného starobního důchodu nebo při odložení odchodu do starobního důchodu až za důchodový věk je patrné ne zcela optimální nastavení těchto parametrů u předčasných odchodů do starobního důchodu.

U odchodu do starobního důchodu dva roky před dosažením důchodového věku a především pak jeden rok před dosažením důchodového věku jsou používané koeficienty příliš nízké a výhodnost odchodu do starobního důchodu v tomto období je relativně vysoká. Zároveň platí, že koeficient při odchodu o tři a více let je vyšší, než by musel být a jeho snížení by nijak výrazně nezvýšilo motivaci k odchodu do starobního důchodu v tomto období a zároveň by se pozitivně projevilo v příjmové situaci osob, které v tomto věku do starobního důchodu z nějakého důvodu odcházejí, a mohlo snížit riziko nedostatečných příjmů.

U koeficientu při tzv. přesluhování má i relativně malé zvýšení tohoto koeficientu, resp. nastavení nějaké formy mírné progresse, výrazný potenciál zvýšit motivaci k odložení odchodu do starobního důchodu do vyššího věku.

Závěr

Současná demografická prognóza jasně potvrzuje očekávaný trend stárnutí české populace. Tento jev je předurčen jednak nižší mírou konečné plodnosti, ale především klesající úmrtností - respektive rostoucí střední délkou života. Je vhodné a nutné připomenout, že tato skutečnost by měla být vnímána v zásadě jako pozitivní zpráva. Tento proces znamená, že ČR se posouvá mezi ekonomicky a sociálně vyspělejší státy zabezpečující kvalitní zdravotní systém a vytvářející předpoklady pro dobrou kvalitu života. Je však logické, že uvedený současný i očekávaný demografický vývoj bude mít závažné konsekvence pro důchodový systém.

MPSV je názoru, že základní přístup by měl spočívat v nalezení adekvátní reakce a v pozvolném přizpůsobení či adaptování na novou situaci, nikoliv ve snaze ovlivnit demografickou strukturu prostřednictvím důchodového systému. Ostatně při pohledu zpět se ukazuje, že pokusy o zásadní ovlivnění demografické struktury v ČR (zejména porodnosti) přinášely velmi sporné výsledky. Dochází nikoliv k dlouhodobější změně chování, ale spíše k demografickým uměle vytvořeným „vlnám“, které v konečném důsledku mohou působit kontraproduktivně.

Jedním z klíčových opatření (kromě parametrických změn důchodového systému) je trvalé úsilí a snaha o prodloužení pracovní kariéry (ekonomické aktivity) do vyššího věku. Pozitivní zprávou je, že tento trend se doposud daří v zásadě naplňovat a zaměstnanost osob 55+ postupně narůstá. Nicméně rozhodující je samozřejmě, aby trh práce dokázal nabídnout těmto osobám i v budoucnu dostatek příležitostí a rovněž, aby je dokázal udržet v aktivitě i v relativně vyšším věku.

S ohledem na provedenou analýzu efektivního věku odchodu do důchodu je vhodné si připomenout text minulé Pojistněmatematické zprávy, kde bylo mimo jiné uvedeno, že „za hlavní rizika pro budoucí vývoj a stabilitu důchodového systému lze považovat vývoj v oblasti invalidních důchodů, případně rozvolnění možnosti předčasného odchodu do starobního důchodu...“. Tato pojistněmatematická zpráva se ve své analytické části podrobně věnuje právě flexibilnímu odchodu do důchodu - tedy možnosti odejít do starobního důchodu předčasně či odchod naopak odložit. Jakkoliv jsou některé dílčí závěry vcelku pochopitelné, tak na druhou stranu by nemělo být opominuto, že ve svém shrnutí analýza poukazuje na ne zcela vhodné nastavení koeficientů užívaných pro krácení/zvyšování starobního důchodu. Tento fakt je poměrně novou informací a teprve čas ukáže, zda bude přistoupeno k úpravám v této oblasti, které by přispěly k dalšímu parametrickému vyladění důchodového systému.

Úplně na závěr je třeba konstatovat, že v nejbližší době je možné očekávat jistou akceleraci debaty o důchodovém systému a jeho reformě v souvislosti s činností Odborné komise pro důchodovou reformu. Je pravděpodobné, že debata započatá přibližně v polovině roku 2014 vyústí do konkrétních koncepčních návrhů jak pro oblast soukromých doplňkových nadstavbových důchodových systémů, tak i pro základní důchodové pojištění. Proto si již dnes můžeme dovolit prohlásit, že další Pojistněmatematická zpráva plánovaná v roce 2016 bude pravděpodobně opět zajímavá.

Příloha 1 - Příklad výpočtu starobního důchodu

Zadání

Muž narozený 23. 3. 1950, po skončení povinné devítileté školní docházky v roce 1965 studoval na střední a vysoké škole do 30. 6. 1973 a po ukončení studia byl nepřetržitě zaměstnán až do 25. 9. 2013. V roce 1993 byl nemocen 10 dnů, v roce 1994 byl nemocen 20 dnů a v roce 1996 byl nemocen 15 dnů.

Výpočet

Určení důchodového věku

Důchodového věku bylo dosaženo 23. 9. 2012.

U pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977 se důchodový věk stanoví podle přílohy k zákonu o důchodovém pojištění. Podle této přílohy činí u mužů narozených v roce 1950 důchodový věk 62 roků a 6 měsíců. Podle § 29 odst. 1 zákona je k získání nároku na starobní důchod při dosažení důchodového věku v roce 2012 potřebná doba pojištění nejméně 28 let.

Určení doby pojištění získané do vzniku nároku na starobní důchod

Získaná doba pojištění činí 45 celých roků.

Do doby pojištění se započte v plné výši doba od počátku studia na střední škole do 18 let věku (1. 9. 1965 – 23. 3. 1968), tj. 935 dnů a doba zaměstnání do dosažení důchodového věku (1. 7. 1973 – 23. 9. 2012), tj. 14 330 dnů. Doba studia po 18 roce věku (23. 3. 1968 – 30. 6. 1974) se započte ve výši 80 %, tj. 1 541 dnů (1 926 x 0,8). Získaná doba pojištění tak celkem činí 16 806 dnů, tj. 46 celých roků a 16 dnů (16 806 : 365). Doba výdělečné činnosti bez pobírání důchodu (23. 9. 2012 - 25. 9. 2013), tj. 368 dnů se nehodnotí pro stanovení výše důchodu ke dni vzniku nároku na důchod, ale pro zvýšení procentní výměry důchodu za tzv. „přesluhování“.

Určení rozhodného období

Rozhodné období pro stanovení osobního vyměřovacího základu bude v tomto případě šestadvacetileté, a budou jej tvořit roky 1986 až 2012 (rok 2012 je poslední rok před rokem přiznání důchodu).

Určení ročních vyměřovacích základů pro jednotlivé kalendářní roky rozhodného období

Za tím účelem je třeba pro jednotlivé kalendářní roky „t“ rozhodného období:

- Zjistit výši vyměřovacích základů pojištěnce (dále jen „VZ_t“) a počet dnů vyloučených dob (dále jen „VD“), přičemž v tomto případě jde o dny nemoci uvedené v zadání.
- Zjistit z nařízení vlády nebo vyhlášek MPSV výši všeobecných vyměřovacích základů (dále jen „VVZ_t“) – netýká se kalendářního roku předcházejícího roku přiznání důchodu.
- Zjistit výši příslušného přepočítacího koeficientu (dále jen „PK_t“), přičemž pro výpočet důchodu přiznaného v roce 2013 je PK₂₀₁₁ = 1,0315 stanoven vyhláškou MPSV č. 324/2012 Sb.
- Stanovit koeficienty nárůstu všeobecného vyměřovacího základu (dále jen „KNVVZ_t“) přičemž platí:

$$KNVVZ_t = \frac{VVZ_{2011} \cdot PK_{2011}}{VVZ_t}.$$

- Stanovit roční vyměřovací základy (dále jen „RVZ_t“ přičemž platí, že $RVZ_t = VZ_t \cdot KNVVZ_t$.

Postup výpočtu RVZ vyplývá z následující tabulky, v níž se uvažované příjmy pojištěnce (vyměřovací základy) v jednotlivých letech rozhodného období postupně zvyšovaly z cca 80 % průměrné mzdy v roce 1986 na cca 132 % průměrné mzdy v roce 2012.

Tabulka 139 - Stanovení ročních vyměřovacích základů

Rok	VZ _t (Kč)	VD (dnů)	VVZ _t (Kč)	KNVVZ _t	RVZ _t (Kč)
1986	28 000		2 964	8,7326	244 513
1987	30 000		3 026	8,5537	256 611
1988	31 000		3 095	8,3630	259 253
1989	33 000		3 170	8,1651	269 448
1990	35 000		3 286	7,8769	275 692
1991	41 000		3 792	6,8258	279 858
1992	51 000		4 644	5,5735	284 249
1993	63 000	10	5 817	4,4496	280 325
1994	75 000	20	6 896	3,7534	281 505
1995	96 000		8 172	3,1673	304 061
1996	112 000	15	9 676	2,6750	299 600
1997	131 000		10 696	2,4199	317 007
1998	146 000		11 693	2,2136	323 186
1999	161 000		12 655	2,0453	329 293
2000	175 000		13 490	1,9187	335 773
2001	193 000		14 640	1,7680	341 224
2002	211 000		15 711	1,6475	347 623
2003	229 000		16 769	1,5435	353 462
2004	249 000		17 882	1,4475	360 428
2005	266 000		18 809	1,3761	366 043
2006	289 000		20 050	1,2909	373 070
2007	315 000		21 527	1,2024	378 756
2008	346 000		23 280	1,1118	384 683
2009	364 000		24 091	1,0744	391 082
2010	377 000		24 526	1,0553	397 848
2011	391 000		25 093	1,0315	403 317
2012	410 000		25 903	1,0000	410 000

Zdroj: MPSV

Poznámka: Koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu se stanoví s přesností na čtyři platná desetinná místa (číslíce na čtvrtém platném desetinném místě se přitom zaokrouhluje podle obecných pravidel). Roční vyměřovací základ se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Stanovení osobního vyměřovacího základu

OVZ je měsíční průměr úhrnu RVZ za roky rozhodného období (1986 – 2012), při jehož výpočtu se zohlední počet kalendářních dnů rozhodného období a počet kalendářních dnů připadajících na vyloučené doby podle vzorce:

$$\frac{\text{úhrn}RVZ_{1986-2012}}{\text{počet dnů}_{1986-2012} - VD} \times 30,4167 = \frac{8\,847\,910}{9\,862 - 45} \times 30,4167 = 27\,415 \text{ Kč}$$

Vzhledem k tomu, že v rozhodném období, z něhož se zjišťují příjmy, jsou dny pobírání nemocenského (tzv. vyloučené doby), musí se při stanovení osobního vyměřovacího základu celkový počet dnů rozhodného období snížit o počet těchto dnů (v zadaném příkladu výpočtu o 45 dnů). Osobní vyměřovací základ se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Stanovení výpočtového základu

Redukce: Podle § 15 zákona se část OVZ do 1. redukční hranice počítá 100 %, část OVZ nad 1. redukční hranicí do 2. redukční hranice se počítá 27 %, část OVZ nad 2. redukční hranicí do 3. redukční hranice se počítá 19 % a část OVZ nad 3. redukční hranicí se počítá 6 %. Redukční hranice

jsou pro důchody přiznané v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 stanoveny vyhláškou č. 324/2012 Sb. ve výši 11 389 Kč, 30 026 Kč a 103 536 Kč.

$$VZ = 11\,389 + (27\,415 - 11\,389) \cdot 0,27 = 15\,717 \text{ Kč}$$

Stanovení procentní výměry starobního důchodu

Výše procentní výměry (dále jen "PV") činí za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na starobní důchod 1,5 % VZ, přičemž minimální výše procentní výměry činí 770 Kč měsíčně. V uvedeném příkladu procentní výměra důchodu za dobu pojištění do vzniku nároku na důchod činí :

$$PV = 45 \times 1,5 \% VZ = 69,0 \% \times 15\,717 = 10\,845 \text{ Kč}$$

Zvýšení procentní výměry za dobu výdělečné činnosti vykonávané po vzniku nároku na starobní důchod

Zvýšení náleží za každých celých 90 kalendářních dnů (nezahrnuje se doba nemoci) a činí 1,5 % VZ za dobu získanou po 30. 6. 2001, za dobu před 1. 7. 2001 náleží zvýšení 1 %. V uváděném příkladu od 23. 9. 2012 do 25. 9. 2013, tj. za 368 kalendářních dnů, náleží zvýšení procentní výměry důchodu o 4 x 1,5 % VZ.

Zvýšení procentní výměry důchodu za 4 x 90 dnů přesluhování činí 944 Kč (15 717 x 4 x 1,5 %),

Celková procentní výměry důchodu včetně zvýšení za přesluhování činí 11 789 Kč (10 845 + 944).

Poznámka: Výše starobního důchodu se zaokrouhluje na celé koruny nahoru; přitom se zvlášť zaokrouhlí výše starobního důchodu vypočtená ke dni vzniku nároku na důchod a zvlášť případná částka zvýšení starobního důchodu za dobu zaměstnávání vykonávaného po vzniku nároku na důchod.

Stanovení základní výměry starobního důchodu

Základní výměra (dále jen „ZV“) ve výši 2 230 Kč měsíčně je stanovena vyhláškou č. 324/2012 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2013; valorizační zvýšení procentní výměry důchodu podle této vyhlášky ale nenáleží.

Stanovení celkové výše starobního důchodu

$$S = ZV + PV$$

Celková výše starobního důchodu včetně zvýšení za přesluhování činí 14 119 Kč (2 330 + 11 789).

Orientační výpočet výše důchodu podle konkrétně zadaných vstupních údajů a další informace o některých pojmech lze nalézt na internetových stránkách MPSV <http://www.mpsv.cz> v sekci Důchodové pojištění – Kalkulačky.

Seznam grafů

Graf 1 - Proces zvyšování důchodového věku	7
Graf 2 - Počet starobních důchodců pobírajících krácený starobní důchod	26
Graf 3 - Vývoj podílu nově přiznaných starobních důchodů na celkovém počtu nově přiznaných důchodů (v %	29
Graf 4 - Vývoj reálné hodnoty průměrného vypláceného starobního důchodu a průměrné mzdy v procentech jejich hodnot v roce 1989	33
Graf 5 - Průměrná výše samostatně vyplácených starobních důchodů vyplácených v prosinci 2013 a přiznaných v různých letech	34
Graf 6 - Průměrná výše nově přiznaných starobních důchodů	37
Graf 7 – Plnění mezinárodních úmluv o minimální výši důchodových dávek, ČR, 2007-2014.....	41
Graf 8 – Podíl osob, pro které je efektivní věk odchodu do starobního důchodu v daném věku.....	46
Graf 9 – Srovnání efektivního a skutečně realizovaného odchodu do starobního důchodu	47
Graf 10 – Podíl osob, pro které je efektivní věk odchodu do starobního důchodu v daném věku – podle pohlaví	47
Graf 11 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	52
Graf 12 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	57
Graf 13 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	61
Graf 14 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	66
Graf 15 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	70
Graf 16 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	73
Graf 17 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	77
Graf 18 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	80
Graf 19 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	84
Graf 20 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	87
Graf 21 – Podíl osob s daným efektivním věkem v závislosti na individuální délce života v %.....	91

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Příjmy důchodového pojištění a výdaje na důchody (v mld. Kč)	23
Tabulka 2 - Zvláštní účet důchodového pojištění (v mil. Kč)	23
Tabulka 3 - Výdaje na důchody ¹ podle druhu důchodu (v mld. Kč)	24
Tabulka 4 - Počet důchodců ¹ podle druhu důchodu (v tis.)	25
Tabulka 5 - Podíl počtu starobních důchodců pobírajících krácený starobní důchod na počtu všech důchodců pobírajících starobní důchod (v %)	26
Tabulka 6 - Průměrný věk důchodců ¹	27
Tabulka 7 - Podíl počtu důchodců a počtu pojištěných osob	27
Tabulka 8 - Počet vyplácených důchodů (v tis.)	28
Tabulka 9 - Důchody vyplácené do ciziny	28
Tabulka 10 - Počet nově přiznaných důchodů	29
Tabulka 11 - Průměrný věk při odchodu do důchodu	30
Tabulka 12 - Důchodový věk pro nárok na starobní důchod v letech 2009 a 2013	30
Tabulka 13 - Počty zaniklých důchodů	31
Tabulka 14 - Přehled o provedených zvýšeních vyplácených důchodů	31
Tabulka 15 - Průměrná měsíční výše ¹ sólo vyplácených důchodů (v Kč)	32
Tabulka 16 - Relace průměrného vypláceného starobního důchodu k průměrné mzdě	32
Tabulka 17 - Vývoj reálné hodnoty průměrného vypláceného starobního důchodu	33
Tabulka 18 - Průměrná výše sólo vyplácených starobních důchodů podle období jejich přiznání (důchody vyplácené v prosinci 2013, v Kč)	34
Tabulka 19 - Redukční hranice pro výpočet výše důchodu	35
Tabulka 20 - Redukce osobního vyměřovacího základu a redukční hranice	36
Tabulka 21 - Vývoj relace nově přiznaného starobního důchodu ke mzdě při 40 letech pojištění a při různé úrovni mzdy (v %)	36
Tabulka 22 - Průměrná výše nově přiznaných důchodů	37
Tabulka 23 - Snížení důchodu přiznaného v roce 2013 při odchodu do trvale kráceného předčasného starobního důchodu o 1 rok* ¹ (v %)	38
Tabulka 24 - Přiznané trvale krácené předčasné starobní důchody podle pásem doby předčasného odchodu do důchodu (v %)	38
Tabulka 25 - Základní charakteristiky diferenciací výše sólo vyplácených starobních důchodů	39
Tabulka 26 - Charakteristiky diferenciací výše starobních důchodů vyplácených v prosinci 2013	39
Tabulka 27 - Základní charakteristiky diferenciací nově přiznaných (sólo) starobních důchodů podle výše	40
Tabulka 28 - Základní parametry pro výpočet plnění úmluv MOP (starobní důchod)	41
Tabulka 29 - Základní parametry pro výpočet plnění úmluv MOP (invalidní důchod)	42
Tabulka 30 - Základní parametry pro výpočet plnění úmluv MOP (pozůstalostní důchod)	42
Tabulka 31 - Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	48
Tabulka 32 - Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	48
Tabulka 33 - Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	49
Tabulka 34 - Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	49
Tabulka 35 - Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	49
Tabulka 36 - Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	50

Tabulka 37 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	50
Tabulka 38 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	51
Tabulka 39 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	51
Tabulka 40 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	52
Tabulka 41 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	53
Tabulka 42 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	53
Tabulka 43 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	53
Tabulka 44 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	54
Tabulka 45 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	54
Tabulka 46 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	54
Tabulka 47 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	55
Tabulka 48 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	55
Tabulka 49 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	55
Tabulka 50 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	56
Tabulka 51 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	57
Tabulka 52 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	57
Tabulka 53 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	58
Tabulka 54 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	58
Tabulka 55 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	58
Tabulka 56 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	59
Tabulka 57 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	59
Tabulka 58 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	60
Tabulka 59 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	60
Tabulka 60 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	61
Tabulka 61 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	62
Tabulka 62 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	62
Tabulka 63 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	62
Tabulka 64 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	63
Tabulka 65 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	63
Tabulka 66 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	63
Tabulka 67 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	64

Tabulka 68 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	64
Tabulka 69 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	64
Tabulka 70 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	65
Tabulka 71 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	66
Tabulka 72 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	66
Tabulka 73 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	67
Tabulka 74 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	67
Tabulka 75 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	67
Tabulka 76 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	68
Tabulka 77 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	68
Tabulka 78 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	68
Tabulka 79 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	69
Tabulka 80 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	69
Tabulka 81 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	70
Tabulka 82 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	71
Tabulka 83 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	71
Tabulka 84 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	71
Tabulka 85 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	71
Tabulka 86 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	72
Tabulka 87 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	72
Tabulka 88 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	72
Tabulka 89 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	73
Tabulka 90 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	74
Tabulka 91 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	74
Tabulka 92 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	74
Tabulka 93 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	74
Tabulka 94 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	75
Tabulka 95 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	75
Tabulka 96 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	76
Tabulka 97 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	76
Tabulka 98 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	76
Tabulka 99 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	77

Tabulka 100 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	77
Tabulka 101 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	78
Tabulka 102 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	78
Tabulka 103 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	78
Tabulka 104 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	78
Tabulka 105 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	79
Tabulka 106 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	79
Tabulka 107 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	79
Tabulka 108 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	80
Tabulka 109 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	80
Tabulka 110 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	81
Tabulka 111 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	81
Tabulka 112 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	81
Tabulka 113 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	82
Tabulka 114 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	82
Tabulka 115 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	82
Tabulka 116 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	83
Tabulka 117 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	83
Tabulka 118 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	83
Tabulka 119 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	84
Tabulka 120 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	84
Tabulka 121 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	85
Tabulka 122 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	85
Tabulka 123 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	85
Tabulka 124 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	85
Tabulka 125 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	86
Tabulka 126 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	86
Tabulka 127 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	86
Tabulka 128 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	87
Tabulka 129 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na získané době pojištění	88
Tabulka 130 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době placení pojistného	88
Tabulka 131 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na délce vyloučených dob	88
Tabulka 132 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu	88

Tabulka 133 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním příjmu	89
Tabulka 134 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na aktuálním statusu	89
Tabulka 135 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na době pojištění a osobním vyměřovacím základu.....	89
Tabulka 136 – Rozložení výhodnosti odchodu v závislosti na osobním vyměřovacím základu a aktuálním příjmu	90
Tabulka 137 – Dodatečné zvýšení výše důchodu, které by u dané osoby zvýšilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	90
Tabulka 138 – Dodatečné snížení výše důchodu, které by u dané osoby snížilo efektivní věk odchodu do důchodu o 1 rok	90
Tabulka 139 - Stanovení ročních vyměřovacích základů	95

Seznam rovnic

Rovnice 1 – Stanovení výše nově přiznaného důchodu	5
Rovnice 2 – Stanovení výše procentní výměry důchodu.....	6
Rovnice 3 – Stanovení procenta výpočtového základu	6
Rovnice 4 – Stanovení výpočtového základu	7
Rovnice 5 - Procento výpočtového základu aplikované pro snížení/zvýšení výše důchodu při předčasném/odloženém odchodu do starobního důchodu	8
Rovnice 6 – Implicitní dluh	44